

utkast Borgå stads plan för småbarnspedagogik 1.8.2024

Namn

utkast Borgå stads plan för småbarnspedagogik 1.8.2024

Kommun

Borgå

Pdf skapad

8.5.2024

Utkast

Innehållsförteckning

1. Grunderna för planen för småbarnspedagogik och de lokala planerna för småbarnspedagogik.	1
1.1. Grunderna för planen för småbarnspedagogik och deras bindande verkan.	1
1.2. Den lokala planen för småbarnspedagogik.	2
1.3. Barnets plan för småbarnspedagogik.	4
1.3.1. Barnet börjar inom småbarnspedagogiken.	6
1.3.2. Utarbetande och utvärdering av barnets plan.	7
2. Småbarnspedagogikens uppdrag och allmänna mål.	8
2.1. Förpliktelser som styr småbarnspedagogiken.	8
2.2. Verksamhetsformer inom småbarnspedagogiken.	11
2.3. Småbarnspedagogiken som en del av barnets uppväxt och lärtig.	14
2.4. Värdegrunden.	15
2.5. Synen på lärande.	16
2.6. Pedagogiskt inriktad helhet för fostran, undervisning och vård.	17
2.7. Mångsidig kompetens.	18
2.7.1. Förmåga att tänka och lära sig.	18
2.7.2. Kulturell och kommunikativ kompetens.	19
2.7.3. Vardagskompetens.	19
2.7.4. Multilitteracitet.	19
2.7.5. Digital kompetens.	20
2.7.6. Förmåga att delta och påverka.	20
3. Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken.	21
3.1. Riktlinjer för att utveckla verksamhetskulturen.	22
3.1.1. En lärande gemenskap är kärnan i verksamhetskulturen.	22
3.1.2. En gemenskap som uppmuntrar till lek och kommunikation.	25
3.1.3. Delaktighet, likabehandling och jämställdhet.	25
3.1.4. Kulturell mångfald och språkmedvetenhet.	29
3.1.5. Välbefinnande, trygghet och en hållbar livsstil.	30
Daghemmets grupp för välbefinnande.	31
Stärkande av sociala färdigheter och interaktion, skydd mot mobbning och ingripande i mobbning.	32
3.2. Lärmiljöer inom småbarnspedagogiken.	35
3.3. Samarbete inom småbarnspedagogiken.	37
3.3.1. Samarbete med vårdnadshavarna.	37
3.3.2. Samarbete med olika aktörer.	39

4. Planering och genomförande av den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken.	43
4.1. Referensram för den pedagogiska verksamheten.	43
4.2. Pedagogisk dokumentation.	45
4.3. Mångsidiga arbetsätt.	46
4.4. Leken som grund för utveckling, lärande och välbefinnande.	48
4.5. Lärområden.	49
4.5.1. Språkens rika värld.	50
4.5.2. Mina många uttrycksformer.	53
4.5.3. Jag och vår gemenskap.	54
4.5.4. Jag utforskar min omgivning.	57
4.5.5. Jag växer, rör på mig och utvecklas.	60
Fysisk aktivitet i verksamheten.	61
Måltider och matfostran.	62
Kropps- och känslfostran.	64
4.6. Preciseringar gällande språk och kultur.	64
4.6.1. Småbarnspedagogik på två språk.	66
Språkbud i Borgå.	67
4.6.2. Stödjande av flerspråkiga barn och barn med främmande språk i Borgå.	68
5. Stöd för barnet.	71
5.1. Principer och ansvar för att ordna stöd.	71
5.1.1. Ordnanande och genomförande av stöd i Borgå.	72
5.2. Samarbete i samband med stöd.	73
5.2.1. Samarbete med barnet och vårdnadshavaren.	73
5.2.2. Sektorsövergripande samarbete.	74
5.2.3. Samarbete under stödtiden i Borgå.	74
5.3. Genomförandet av stödet i småbarnspedagogiken.	75
5.3.1. Allmänt stöd.	77
5.3.2. Intensifierat stöd.	77
5.3.3. Särskilt stöd.	77
5.3.4. Allmänt, intensifierat och särskilt stöd i Borgå.	78
5.3.5. Stödformer.	80
5.3.6. Pedagogiska, vårdinriktade och strukturella stödformer i Borgå.	81
5.4. Bedömning av stödet för barnet.	82
5.5. Barnets plan för småbarnspedagogik i samband med stöd.	83
5.6. Beslut om intensifierat och särskilt stöd samt stödtjänster.	85
5.6.1. Beslutsfattande om stöd och stödtjänster i Borgå.	86

6. Småbarnspedagogik som baserar sig på en alternativ pedagogik eller en särskild åskådning.	88
7. Utvärdering och utveckling av verksamheten inom småbarnspedagogiken.	89
7.1. Utvärdering och utveckling av den pedagogiska verksamheten.	89

Utkast

Utkast

1. Grunderna för planen för småbarnspedagogik och de lokala planerna för småbarnspedagogik

Grunderna för planen för småbarnspedagogik är en nationell föreskrift som utfärdats av Utbildningsstyrelsen enligt lagen om småbarnspedagogik¹. De lokala planerna för småbarnspedagogik och barnens planer för småbarnspedagogik ska utarbetas och småbarnspedagogiken ska genomföras i enlighet med denna föreskrift. Beredningen av grunderna för planen för småbarnspedagogik styrs framför allt av lagen om småbarnspedagogik, som föreskriver om barnets rätt till småbarnspedagogik och om målen för småbarnspedagogiken. Förskoleundervisningen, som regleras av lagen om grundläggande utbildning², är en del av småbarnspedagogiken. Förskoleundervisningen styrs av föreskriften om grunderna för förskoleundervisningens läroplan som Utbildningsstyrelsen har utfärdat.

Småbarnspedagogiken är en del av det finländska utbildningssystemet och en viktig del av barnets uppväxt och lärtig. Syftet med småbarnspedagogiken är att stödja barnets förutsättningar för lärande och främja livslångt lärande och uppfyllandet av utbildningsmässig jämlikhet i enlighet med inkluderande principer³. Till dessa principer hör alla barns lika rättigheter, jämlikhet, likabehandling, icke-diskriminering, värdesättning av mångfald samt social delaktighet och gemenskap⁴. Inkludering är ett omfattande begrepp och gäller alla barn. Inkludering ska ses som en princip, en värdering och ett sätt att tänka som berör anordnandet av småbarnspedagogiken som helhet. Dessa grunder har utarbetats i enlighet med principerna om inkludering, som särskilt behandlas i samband med värdegrunden i kapitel 2, ur verksamhetskulturens synvinkel i kapitel 3 och med beaktande av stödet för barnet i kapitel 5. Vårdnadshavarna bär det primära ansvaret för sina barns fostran. Småbarnspedagogiken stöder och kompletterar hemmens fostrande uppdrag och bidrar till barnens välbefinnande.

Avsikten med den nationella styrningen av småbarnspedagogiken är att skapa likvärdiga förutsättningar för en helhetsmässig uppväxt, utveckling och lärande för de barn som deltar i småbarnspedagogiken.

Utgångspunkten för grunderna för planen för småbarnspedagogik har varit förändringar i barnens uppväxtmiljö och i verksamhetsmiljön inom småbarnspedagogiken. Dessutom har förändringar i lagstiftningen beaktats. Grunderna har beretts i samarbete med olika intressentgrupper och utgående från de senaste resultaten av forskning och utvecklingsarbete.

Planen för småbarnspedagogik är en helhet som omfattar tre nivåer. Den består av de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik, de lokala planerna för småbarnspedagogik och barnens planer för småbarnspedagogik.

1.1. Grunderna för planen för småbarnspedagogik och deras bindande verkan

Grunderna för planen för småbarnspedagogik har som uppdrag att stödja och styra hur småbarnspedagogiken ordnas, genomförs och utvecklas. Grunderna för planen för småbarnspedagogik ska bidra till att verksamheten håller hög kvalitet och genomförs på lika grunder i hela landet. Med småbarnspedagogik avses en systematisk och målinriktad helhet som består av fostran, undervisning och vård och i vilken i synnerhet pedagogiken betonas⁵.

1 Lag om småbarnspedagogik (540/2018)

2 Lag om grundläggande utbildning (628/1998) och förordning om grundläggande utbildning (852/1998)

3 Lag om småbarnspedagogik 3 §

4 RP 148/2021 rd: Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om småbarnspedagogik, s. 32

5 Lag om småbarnspedagogik 2 §

I grunderna för planen för småbarnspedagogik definieras småbarnspedagogikens centrala mål och innehåll, samarbetet mellan anordnaren av småbarnspedagogik och barnens vårdnadshavare, det sektorsövergripande samarbetet samt innehållet i barnets plan för småbarnspedagogik⁶.

Grunderna för planen för småbarnspedagogik är en föreskrift som är juridiskt bindande för anordnarna av småbarnspedagogik. Grunderna för planen för småbarnspedagogik innehåller förutom föreskrifter även text som belyser grunderna. I slutet av varje kapitel finns en förteckning över sådant som avgörs på lokal nivå och som styr hur den lokala planen för småbarnspedagogik utarbetas och hur den småbarnspedagogiska verksamheten genomförs. I grunderna för planen för småbarnspedagogik finns också hänvisningar till lagstiftningen. Avsikten med hänvisningarna är att förtydliga sambandet mellan grunderna och lagstiftningen.

I detta styrdokument används begreppet anordnare av småbarnspedagogik⁷ i betydelsen kommun, samkommun eller privat serviceproducent. Vårdnadshavare används i betydelsen barnets förälder eller annan vårdnadshavare. I det svenskspråkiga styrdokumentet används begreppen småbarnspedagogik och småbarnspedagogisk verksamhet synonymt och begreppet sektorsövergripande samarbete används för att förtydliga uppgifter som förutsätter samarbete över sektorsgränserna.

1.2. Den lokala planen för småbarnspedagogik

Anordnarna av småbarnspedagogik ska utarbeta och godkänna lokala planer för småbarnspedagogik utgående från de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik. Skyldigheten att utarbeta en plan för småbarnspedagogik gäller också öppen småbarnspedagogisk verksamhet som kommunen köper och privat daghemsverksamhet eller privat familjedagvård som övervakas av kommunen. De lokala planerna för småbarnspedagogik är bindande och de ska utvärderas och utvecklas. Den lokala planen för småbarnspedagogik kan utarbetas så att den gäller alla verksamhetsformer (daghemsverksamhet, familjedagvård och öppen småbarnspedagogisk verksamhet) eller skilt för varje verksamhetsform. Flera anordnare av småbarnspedagogik kan också komma överens om att utarbeta, utvärdera och utveckla planen för småbarnspedagogik gemensamt⁸.

Planen för småbarnspedagogik ska utarbetas så att den preciserar, styr och stöder anordnandet av småbarnspedagogiken på lokal nivå. Då planen för småbarnspedagogik görs upp ska man beakta lokala särdrag, eventuella pedagogiska prioriteringar, barnens behov samt resultat av utvärderingar och utvecklingsarbete som gäller småbarnspedagogiken. De lokala planerna kan precisera de nationella grunderna, men de kan inte utesluta mål eller innehåll som förutsätts i lagen, förordningen eller i grunderna för planen för småbarnspedagogik.

Planen för småbarnspedagogik ska utarbetas med hänsyn till övriga planer som utarbetas på lokal nivå, bland annat:

- planer och beslut som gäller småbarnspedagogik, barn och familjer
- förskoleundervisningens läroplan
- läroplanen för den grundläggande utbildningen
- eventuell läroplan för den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen
- välfärdsplan för barn och unga enligt barnskyddslagen⁹
- integrationsplan¹⁰
- plan för likabehandling och jämställdhet¹¹.

6 Lag om småbarnspedagogik 21 §

7 Lag om småbarnspedagogik 1 §

8 Lag om småbarnspedagogik 22 §

9 Barnskyddslag (417/2007) 12 § (1292/2013)

10 Lag om främjande av integration 15 § (1386/2010)

11 Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986) 5 b § och diskrimineringslag (1325/2014) 6 a §

Anordnaren av småbarnspedagogik ska se till att personalen inom småbarnspedagogiken, vårdnadshavarna och barnen ges möjlighet att vara med och utarbeta och utveckla den lokala planen för småbarnspedagogik¹².

För att trygga barnets uppväxt och en kontinuerlig och enhetlig lärtig deltar representanter för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen i att utarbeta och utveckla planen för småbarnspedagogik. Då den lokala planen för småbarnspedagogik utarbetas ska man samarbeta med kommunens olika förvaltningsområden och med myndigheterna som sköter uppgifter inom social- och hälsovården (kapitel 3.3).

Anordnaren av småbarnspedagogik ska godkänna planen för småbarnspedagogik separat för småbarnspedagogik på svenska, finska, samiska och vid behov för småbarnspedagogik på något annat språk¹³.

Anordnaren av småbarnspedagogik ska utvärdera den småbarnspedagogiska verksamheten och delta i utomstående utvärdering av verksamheten¹⁴. Då man utvärderar småbarnspedagogiken på lokal nivå kan man använda sig av utvärderingsdata som producerats med hjälp av den nationella informationsresursen inom småbarnspedagogiken Varda¹⁵ samt utvärderingsverktyg som tagits fram av Nationella centret för utbildningsutvärdering¹⁶. Utvärderingen behandlas närmare i kapitel 7.

Borgå stads plan för småbarnspedagogik gäller samtliga kommunala och privata daghem, privat och kommunal familjedagvård samt den öppna kommunala småbarnspedagogiken. Samarbetsstrukturerna och praxisen för den lokala planen för småbarnspedagogik har utarbetats i samarbete med olika aktörer inom staden och med andra samarbetspartner.

Planen har utarbetats på både finska och svenska samt godkänts i Nämnden för växande och lärande. Den lokala planen har publicerats i eGrunderna. Grundtexten i sin helhet ingår i den lokala planen.

Borgå stads planer, verksamhetsmodeller och anvisningar som har beaktat i eller som kompletterar planen för småbarnspedagogik:

- Enhetens jämställdhetsplan och plan för likabehandling (ingår i enhetens årsplan)
- Läroplan för förskoleundervisningen
- Läroplan för den grundläggande undervisningen
- Läroplan för förberedande undervisning inför den grundläggande utbildningen för de 6-åringa
- Borgå Digistigen
- Kulturstigen -kulturläroplan
- Beredskapsplan i sektorn för växande och lärande, säkerhet- och krisplaner i serviceområden och enheternas räddningsplaner
- Valfärdsplan för barn och unga
- Plan för språkbud

12 Lag om småbarnspedagogik 20 §

13 Lag om småbarnspedagogik 8 §

14 Lag om småbarnspedagogik 24 §

15 Lag om småbarnspedagogik 65–73 §

16 Lag om Nationella centret för utbildningsutvärdering (1295/2013)

- Stadsstrategi
- Borgå stads klimat- och miljöprogram
- Program för att främja integrationen av invandrare
- Borgå stads digiprogrammet
- Regelboken för servicesedlar inom daghemsvård
- Tillsynsplanen för privat småbarnspedagogik

1.3. Barnets plan för småbarnspedagogik

Ett barn som deltar i småbarnspedagogisk verksamhet har enligt lagen om småbarnspedagogik rätt till systematisk och målinriktad fostran, undervisning och vård. För att uppfylla detta ska en plan för småbarnspedagogik utarbetas för varje barn på ett daghem eller i familjedagvård¹⁷. Barnets plan för småbarnspedagogik ska utgå från barnets behov och barnets bästa¹⁸. Även barnets åsikt och önskemål ska klargöras och beaktas i processen med barnets plan för småbarnspedagogik¹⁹. Personalen har ansvar för att hitta lämpliga sätt att klargöra barnets perspektiv. Det är viktigt att vårdnadshavarens och personalens iakttagelser och uppfattningar om barnets utveckling och lärande samt förmåga att fungera i grupp beaktas.

Då barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas är det viktigt att känna till barnets kunskaper, styrkor, intresseområden och individuella behov. Planen ska också beakta barnets språkliga, kulturella och åskådningsmässiga bakgrund. Då planen utarbetas eller uppdateras ska man använda sig av barnets eventuella tidigare plan för småbarnspedagogik och av pedagogisk dokumentation (kapitel 4.2). De mål som anges i barnets plan för småbarnspedagogik ska ställas upp för personalens pedagogiska verksamhet. De ska beskriva hur man med den pedagogiska verksamheten och lärmiljöerna stöder barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Då målen ställs upp ska man också beakta vårdnadshavarens och eventuella andra sakkunnigas syn på barnets välbefinnande, utveckling och lärande, och på stödbehoven²⁰.

Barnets plan för småbarnspedagogik är ett verktyg för att planera och utvärdera verksamheten. Målen som beskrivs i barnens planer ska beaktas då verksamheten i barngruppen planeras och genomförs samt då lärmiljöerna och verksamhetskulturen utvecklas. Barnets plan för småbarnspedagogik ska utarbetas då barnet börjar på daghem eller i familjedagvård. Planen ska preciseras i enlighet med barnets behov, minst en gång per år²¹.

Processen med barnets plan för småbarnspedagogik omfattar olika skeden. I processen deltar de personer som ansvarar för barnets undervisning, fostran och vård, tillsammans med vårdnadshavaren och barnet. Vid daghemmen ansvarar en person som har behörighet som lärare inom småbarnspedagogik för att barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas och utvärderas. Kompetensen hos en socionom inom småbarnspedagogik kan användas i synnerhet när det gäller barnens och familjernas kunskaper om servicesystemet. Speciallärare inom småbarnspedagogik deltar efter behov i bedömningen av barnets behov av stöd, stödåtgärder eller genomförandet av dem. En lärare inom småbarnspedagogik eller en speciallärare inom småbarnspedagogik kan delta i processen kring barnets plan för småbarnspedagogik för ett barn i familjedagvård. Sakkunniga och andra parter som stöder barnets utveckling och lärande deltar vid behov i utarbetandet och utvärderingen av planen²².

I barnets plan för småbarnspedagogik ska man ange barnets eventuella stöd för utveckling, lärande och välbefinnande, hur stödet ska genomföras samt hur stödets effekt och genomförandet av stödåtgärderna ska utvärderas. Om barnet har en långvarig sjukdom som kräver

¹⁷ Lag om småbarnspedagogik 23 §

¹⁸ Lag om småbarnspedagogik 4 § och RP 148/2021 rd, s. 36

¹⁹ Lag om småbarnspedagogik 23 §

²⁰ RP 148/2021 rd, s. 36

²¹ Lag om småbarnspedagogik 23 §

²² Lag om småbarnspedagogik 23 § och RP 148/2021 rd, s. 36–37

läkemedelsbehandling ska en plan för läkemedelsbehandling göras upp inom hälso- och sjukvården²³. I den mån uppgifterna i planen för läkemedelsbehandling är nödvändiga för att ordna småbarnspedagogik ska de antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik²⁴. På lokal nivå kommer man överens om hur läkemedelsbehandlingen genomförs inom småbarnspedagogiken. Stödet som ges inom småbarnspedagogiken behandlas närmare i kapitel 5.

Genomförandet av barnets plan för småbarnspedagogik samt den pedagogiska verksamhetens inverkan på barnets utveckling och lärande ska följas upp regelbundet. Planen ska dock granskas alltid då barnets behov kräver det²⁵. Barnets behov av stöd samt hur väl det räcker till, hur ändamålsenligt det är och vilka effekter stödet har ska bedömas och planen ska uppdateras alltid då det sker ändringar i behovet av stöd. Om ett barn får intensifierat eller särskilt stöd ska barnets plan för småbarnspedagogik uppdateras i enlighet med innehållet i ett förvaltningsbeslut²⁶. Initiativet till att granska planen kan komma från personer som i sitt arbete kommer i kontakt med barnet eller från barnets vårdnadshavare. Då barnets plan för småbarnspedagogik utvärderas ska fokus särskilt läggas på hur verksamheten organiserats, hur pedagogiken genomförts och på effekterna av stödåtgärderna.

I barnets plan för småbarnspedagogik ska följande anges:

- barnets styrkor när det gäller utveckling och lärande samt barnets intressen
- mål som stöder barnets utveckling, lärande och välbefinnande, de åtgärder som behövs för att uppnå målen och en utvärdering av hur målen uppnåtts
- barnets eventuella behov av stöd (kapitel 5)
- en eventuell plan för hur läkemedelsbehandlingen genomförs
- barnets, personalens och vårdnadshavarens gemensamma överenskommelser
- andra eventuella sakkunniga som varit med och utarbetat planen
- när planen har utarbetats, granskats och när den granskas nästa gång.

Barnets plan för småbarnspedagogik är sekretessbelagd²⁷. Enligt lagen om småbarnspedagogik har de personer som ansvarar för barnets småbarnspedagogik och de personer som deltar i bedömningen av stödbehovet, stödåtgärderna eller deras genomförande trots sekretessbestämmelserna rätt att av varandra få och att till varandra och till dem som ordnar eller tillhandahåller småbarnspedagogik lämna sådana uppgifter om barnet som är nödvändiga för att anordna och tillhandahålla småbarnspedagogik och för att bedöma stödet. Syftet med informationsöverföringen är att trygga att småbarnspedagogiken genomförs utgående från barnets bästa. Bestämmelserna om att få och lämna ut uppgifter gäller också situationer när barnet övergår från småbarnspedagogik som ordnas av en kommun eller privat serviceproducent till småbarnspedagogik som ordnas av en annan kommun eller privat serviceproducent eller då barnet övergår från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen. Det att ett barn deltar i småbarnspedagogisk verksamhet är offentlig information. Det kan ändå finnas uppgifter som berör barnets deltagande i småbarnspedagogisk verksamhet som är sekretessbelagda²⁸.

23 Hälso- och sjukvårdslag 8 § (1326/2010)

24 Lag om småbarnspedagogik 41 §

25 Lag om småbarnspedagogik 23 §

26 Lag om småbarnspedagogik 15 e §

27 Lag om småbarnspedagogik 40 §

28 Lag om småbarnspedagogik 41 § och till exempel lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet 24 § (621/1999)

1.3.1. Barnet börjar inom småbarnspedagogiken

Koordinatorn för småbarnspedagogiken planerar i samarbete med daghemsföreståndaren anordnandet av småbarnspedagogikens platser. Servicekoordinatorn tar beslut om att bevilja plats i småbarnspedagogiken i verksamhetsstyrningsprogrammet. Integrationstjänster och de småbarnspedagogiska tjänsterna har en gemensam verksamhetsmodell för att inleda småbarnspedagogiken med familjer som har flyktingbakgrund. Närmare beskrivning finns i kapitlet Samarbete med olika aktörer. De privata producenternas förfarande gällande barnets start och bekantning i småbarnspedagogiken kan avvika från de kommunala.

Daghemmet kontakter familjen för att avtala om ett inledande samtal och ett besök på daghemmet. Om det gäller en familjedagvårdare tar familjen själv kontakt.

Daghemsföreståndaren ger vårdnadshavarna "Välkommen till småbarnspedagogiken"-broschyren antingen i pappersformat eller elektrisk. Personalen i barngruppen kommer överens om vem som ansvarar för barnets och familjens bekantning. Samma person ansvarar också för inledningsdiskussionen. Inledningsdiskussionen ordnas alltid när ett barn börjar i småbarnspedagogik, antingen före bekantningen börjar eller under bekantningstiden. I det inledande samtalet används den första delen av planen för småbarnspedagogik (förberedande observationer för samtalet om planen för småbarnspedagogiken). Barnets plan för småbarnspedagogik framförs för vårdnadshavarna och nödvändiga anteckningar om barnets grunduppgifter kontrolleras. Personalen guidar vårdnadshavarna för att använda verksamhetsstyrningsprogrammet. Det finns stödmaterial för personalen för startprocessen.

I samtalet med vårdnadshavarna presenteras småbarnspedagogikens verksamhet och vardag. Utrymme ges för vårdnadshavarnas frågor och synpunkter. Man diskuterar frågor som rör familjens övertygelse med vårdnadshavarna och relaterade överenskommelser, till exempel om mat, hygien, kläder eller åskådningsfostran, antecknas i fältet för detta i blanketten med grundläggande information. Barnet och familjen bemöts alltid som individer utan förutfattade meningar om de värderingar eller seder de representerar. När barnet som påbörjar småbarnspedagogiken är flerspråkigt observeras barnets språk, användningssituationer och utveckling också i det inledande samtalet med vårdnadshavaren. Verktuget SpråkPeda tas i bruk för barn vars hemspråk inte alls innehåller finska eller svenska. Del 2 i SpråkPeda, lakttagelser av den språkliga värld som ett flerspråkigt barn lever i, kan redan fyllas i som en del av det inledande samtalet

Med vårdnadshavare, vars språk är något annat än svenska och finska, används tolk och bildmaterial används. Närmare om användning av tolk finns i kapitlet Samarbete med vårdnadshavarna. Bildmaterial kan till exempel användas ur boken Bildordbok om småbarnspedagogiken (Utbildningsstyrelsen 2020). Broschyren "Välkommen till småbarnspedagogiken" finns också på: engelska, kurdiska (sorani), turkiska, thailändska, ryska, vietnamesiska, arabiska och albanska.

Barnet kan bekanta sig med dagvårdsplatsen två veckor innan själva vården börjar. Familjen och personalen kommer i förväg överens om när barnet bekantar sig med vårdplatsen. Vårdnadshavaren är med då barnet bekantar sig. Det är också möjligt att komma överens om att barnet stannar (1 - 3 gånger, 2h) utan vårdnadshavarna. Olycksfallsförsäkringen gäller för de tider då barnet bekantar sig med vårdplatsen. I skedet när barnet bekantar sig med de vuxna och

de andra barnen anknyter sig barnet bättre och trygghetskänslan stärks, om samma vuxna möter barnet och går bredvid det. Så småningom lär barnet känna de andra vuxna och barnen i gruppen.

1.3.2. Utarbetande och utvärdering av barnets plan

Barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas med barnets deltagande i småbarnspedagogiken på daghem eller i familjedagvård. I klubbverksamheten utarbetas en plan för barnet när stödåtgärder är relaterade till anordnandet och genomförandet av småbarnspedagogiken.

Barnets plan för småbarnspedagogik uppgörs ca. 2 månader efter att barnet börjat i småbarnspedagogiken / före utgången av oktober. Före planen utarbetas får vårdnadshavarna anvisningar om hur de förbereder sig inför samtalet. Vårdnadshavarna uppmanas att anteckna sina egna observationer av sitt barn i planen för småbarnspedagogik.

Läraren inom småbarnspedagogiken ansvarar för uppgörandet av barnets plan. Familjedagvårdarna får handledning och stöd för uppgörande av barnens plan av sin närchef och / eller av en sakkunnig inom småbarnspedagogik.

Personalen i gruppen förbereder sig för uppgörandet av planen genom att gå igenom sina observationer och dokument samt genom att ta reda på barnets egna tankar och synpunkter gällande verksamheten. Läraren sammanställer i planen annan nödvändig information av olika experter eller samarbetspartners utlåtanden och anteckningar. Nödvändiga bilagor förs till barnets uppgifter i verksamhetsstyrningssystemet. Planen för läkemedelsbehandling för småbarnspedagogiken bifogas till barnets plan för småbarnspedagogik.

Utifrån förberedande observationer, tidigare bedömning i planen för småbarnspedagogik och samtalet med vårdnadshavarna utarbetas den egentliga planen: målen i den pedagogiska verksamheten och åtgärder för att uppnå målen. I barnets plan för småbarnspedagogik antecknas dessutom:

- En plan för att stödja ett flerspråkigt barns svenska eller finska språk, vilken också utarbetas med hjälp av informationen om barnets språkkunskaper som erhållits med hjälp av verktyget SpråkPeda.
- Stödet barnet behöver och dess genomförande. Se kapitlet Stöd för barnet. Planen för stödet ska skrivas inom en månad efter att barnet börjat.

Barnets plan för småbarnspedagogik utvärderas tillsammans med föräldrarna minst en gång per år. Vid behov ska planen utvärderas och målsättningarna för verksamheten uppdateras flera gånger under verksamhetsåret, exempelvis om barnets behov förändras och utgående från de regelbundna enskilda samtal som förts med barnet.

Vårdnadshavarna kan, om de så önskar, få en utskrift av barnets plan för småbarnspedagogik. Elektroniska dokument inklusive bilagor sparas i verksamhetsstyrningssystemet.

Stödmaterial:

[Utarbetande av barnets plan för småbarnspedagogik](#)

2. Småbarnspedagogikens uppdrag och allmänna mål

Den småbarnspedagogiska verksamheten är en samhällsservice som har många uppdrag. Småbarnspedagogikens uppdrag är att i samarbete med vårdnadshavarna främja barnens helhetsmässiga uppväxt, utveckling och lärande. Småbarnspedagogiken ska främja jämlikhet och likabehandling mellan barnen och förebygga marginalisering. De kunskaper och färdigheter som barnen tillägnar sig i den småbarnspedagogiska verksamheten stärker deras delaktighet och aktiva deltagande i samhället. Småbarnspedagogiken stöder också vårdnadshavarna i det fostrande arbetet och möjliggör att de kan delta i arbetslivet eller studier.

2.1. Förpliktelser som styr småbarnspedagogiken

Kommunen är skyldig att ordna småbarnspedagogik i den omfattning och i sådan form som behovet i kommunen förutsätter. Man ska sträva efter att ordna småbarnspedagogik nära dem som använder servicen och så att öppettiderna motsvarar det lokala behovet²⁹. Enligt lagen om småbarnspedagogik kan småbarnspedagogisk verksamhet ordnas som daghemsverksamhet, som familjedagvård eller som öppen småbarnspedagogisk verksamhet³⁰. Barnets rätt till småbarnspedagogik gäller enligt lagen den verksamhet som ges på daghem eller i familjedagvård. Vårdnadshavaren beslutar om barnets deltagande i småbarnspedagogiken. Barn som deltar i förskoleundervisningen ska ha möjlighet att delta i småbarnspedagogisk verksamhet på det sätt som lagen föreskriver³¹.

En kommun eller samkommun kan antingen själv anordna småbarnspedagogik eller köpa småbarnspedagogiska tjänster av en offentlig eller privat serviceproducent. Om tjänsterna köps av offentliga eller privata serviceproducenter, måste kommunen eller samkommunen försäkra sig om att tjänsterna uppfyller den kvalitet som förutsätts av motsvarande kommunal verksamhet. Anordnaren av småbarnspedagogik ansvarar för att de tjänster som köps ordnas enligt de författningar som gäller småbarnspedagogik och enligt grunderna för planen för småbarnspedagogik³². Ett kommunalt organ eller en tjänsteinnehavare som organet utsett, Regionförvaltningsverket och Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården ansvarar för handledningen, rådgivningen och tillsynen av privata serviceproducenter³³.

Kommunen ska se till att varje barn kan få småbarnspedagogik på sitt modersmål, svenska, finska eller samiska³⁴. Om övriga språk föreskrivs i kapitel 4.6.

Förpliktelserna som styr småbarnspedagogiken bygger på Finlands grundlag, lagen om småbarnspedagogik och statsrådets förordning om småbarnspedagogik³⁵ samt på Grunderna för planen för småbarnspedagogik. Den småbarnspedagogiska verksamheten regleras också av föreskrifter om förvaltningslagen³⁶ och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet³⁷. Enligt Finlands grundlag³⁸ får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Också förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning eller internationella avtal som Finland förbundit sig att följa ska beaktas

29 Lag om småbarnspedagogik 5 § 4 mom.

30 Lag om småbarnspedagogik 1 §

31 Lag om småbarnspedagogik 1 och 12 §

32 Lag om småbarnspedagogik 5 § 2 mom.

33 Lag om småbarnspedagogik 52 §

34 Lag om småbarnspedagogik 8 § och RP 40/2018 rd, s. 88–89

35 Statsrådets förordning om småbarnspedagogik (753/2018)

36 Förvaltningslag (434/2003)

37 Lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999)

38 Finlands grundlag 6 § (731/1999)

då småbarnspedagogiken ordnas. Sådana är bland annat diskrimineringslagen³⁹, lagen om jämställdhet⁴⁰, Europakonventionen⁴¹, FN:s konvention om barnets rättigheter⁴², FN:s konvention om handikappades rättigheter⁴³, FN:s deklaration om urfolkens rättigheter⁴⁴ och FN:s globala mål för hållbar utveckling⁴⁵.

Ett barn som deltar i småbarnspedagogik har rätt att få stöd⁴⁶, oberoende av anordnare av småbarnspedagogik⁴⁷. Småbarnspedagogiken ska ordnas och utvecklas enligt principen om inkludering och då har alla barn, oberoende av till exempel behov av stöd, funktionsnedsättning eller kulturell bakgrund, rätt att delta i den gemensamma småbarnspedagogiska verksamheten.

Då barnet behöver stöd för sin utveckling, sitt lärande och sitt välbefinnande (i dessa grunder används i fortsättningen begreppet stöd för barnet) och får stöd och service inom social- och hälsovården tillämpas lagen om småbarnspedagogik⁴⁸, socialvårdslagen⁴⁹, lagen om service och stöd på grund av handikapp⁵⁰, lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda⁵¹ och hälso- och sjukvårdslagen⁵² samt vad som annat föreskrivs om social- och hälsovårdstjänster i lagstiftningen.

De nationella målen för småbarnspedagogiken fastställs i lagen om småbarnspedagogik. Målen styr hur grunderna för planen för småbarnspedagogik, den lokala planen för småbarnspedagogik och barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas, genomförs och utvärderas.

Enligt lagen om småbarnspedagogik⁵³ är syftet med småbarnspedagogiken att

1. hos varje barn främja en helhetsmässig uppväxt, utveckling, hälsa och ett helhetsmässigt välbefinnande i enlighet med barnets ålder och utveckling,
2. stödja barnets förutsättningar för lärande och främja livslångt lärande och uppfyllandet av utbildningsmässig jämlikhet i enlighet med inkluderande principer
3. ordna mångsidig pedagogisk verksamhet med utgångspunkt i barns lek, rörelse, konst och kulturtradition samt ge barnet möjligheter till positiva upplevelser av lärande,
4. säkerställa en småbarnspedagogisk miljö som är utvecklande, främjar lärande och är hälsosam och trygg,
5. trygga ett verksamhetssätt som respekterar barnet och så bestående förhållanden som möjligt för växelverkan mellan barnet och personalen inom småbarnspedagogiken,
6. erbjuda alla barn likvärdiga möjligheter till småbarnspedagogik, främja likabehandling och jämställdhet samt ge färdigheter att förstå och respektera den allmänna kulturtraditionen samt vars och ens språkliga, kulturella, religiösa och livsåskådningsmässiga bakgrund,
7. identifiera barnets individuella behov av stöd och, när det uppkommit behov av stöd, ordna ett ändamålsenligt stöd inom småbarnspedagogiken, vid behov i form av sektorsövergripande samarbete,
8. utveckla barnets förmåga till samverkan och växelverkan, främja barnets förmåga att delta i kamratgruppen samt vägleda barnet mot ett etiskt ansvarstagande och hållbart handlings sätt, respekt för andra människor och samhällsmedlemskap,

39 Diskrimineringslag (1325/2014)

40 Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986)

41 Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna 1990

42 FN:s konvention om barnets rättigheter 1989 (59/1991)

43 FN:s konvention om handikappades rättigheter 2007 (27/2016)

44 FN:s deklaration om urfolkens rättigheter 2007

45 Globala mål för hållbar utveckling – Agenda 2030. FN:s toppmöte 2015

46 Lag om småbarnspedagogik 15 a §

47 Kommun, samkommun eller privat serviceproducent, se kapitel 1.1

48 Lag om småbarnspedagogik 15 a §

49 Socialvårdslag (1301/2014)

50 Lag om service och stöd på grund av handikapp (380/1987)

51 Lag angående specialomsorger om utvecklingsstörda (519/1977)

52 Hälso- och sjukvårdslag (1326/2010)

53 Lag om småbarnspedagogik 3 §

9. säkerställa barnets möjligheter att få delta i och påverka sådana angelägenheter som berör barnet självt,
10. i samverkan med barnet och dess föräldrar eller andra vårdnadshavare främja en harmonisk utveckling hos barnet och dess holistiska välbefinnande samt stödja barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare i fostringsarbetet.

Anordnaren av småbarnspedagogik är skyldig att informera vårdnadshavarna om målen och verksamheten inom de olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik. Vårdnadshavaren ska ges möjlighet att delta i och påverka planeringen, genomförandet och utvärderingen av den småbarnspedagogiska verksamheten som barnet deltar i. Vårdnadshavarna ska också regelbundet ges möjlighet att delta i planeringen och utvärderingen av småbarnspedagogiken på lokal nivå och vid enheten i fråga. Vårdnadshavarens deltagande i planeringen och utvärderingen av det stöd som barnet eventuellt ges beskrivs närmare i kapitel 5.

Barnens deltagande i småbarnspedagogiken varierar beroende på familjernas val, barnens lagstadgade rätt till småbarnspedagogik och enligt anordnarens beslut⁵⁴. Detta ska beaktas då de lokala planerna görs upp.

Lär miljön inom småbarnspedagogiken ska vara utvecklande och främja lärandet samt vara hälsosam och trygg med hänsyn till barnets ålder och utveckling. Lokalerna och redskapen ska vara ändamålsenliga och tillgängliga⁵⁵. Barn på daghem och i familjedagvård ska serveras fullvärdiga måltider. Måltiderna ska vara ändamålsenligt ordnade och handledda⁵⁶. Småbarnspedagogiken ska vara religiöst, konfessionellt och partipolitiskt obunden. Småbarnspedagogiken får inte användas som kanal för kommersiell påverkan. Småbarnspedagogik som baserar sig på alternativ pedagogik eller en särskild åskådning beskrivs närmare i kapitel 6.

Inom småbarnspedagogiken ska bestämmelserna om personalens behörighetsvillkor och dimensionering iakttagas⁵⁷. Kommunen ska i den utsträckning som motsvarar behovet inom småbarnspedagogiken ha tillgång till tjänster av en speciallärare inom småbarnspedagogik⁵⁸. Om övergångsbestämmelser som gäller personalens behörighet föreskrivs i lagen om småbarnspedagogik⁵⁹.

Vid anordnandet av småbarnspedagogik ska man beakta bestämmelserna om arbetarskydd och säkerhet samt om behandling av personuppgifter och dataskydd och lagar om utredning av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. Barnen ska skyddas från våld, mobbning och andra trakasserier med hjälp av systematiskt förebyggande åtgärder och omedelbart ingripande⁶⁰ (kapitel 3.1). Säkerheten ska systematiskt förbättras och regelbundet utvärderas.

Kommunen ska vid anordnandet av småbarnspedagogik samarbeta med de instanser som ansvarar för undervisning, idrott och kultur, socialvård, barnskydd, barnrådgivningsverksamhet och övrig hälsovård samt med andra nödvändiga aktörer⁶¹. Personalen inom småbarnspedagogiken omfattas också av bestämmelserna om att styra personer till att söka socialservice och att göra en barnskyddsanmälan⁶².

54 Lag om småbarnspedagogik 12 och 19 §

55 Lag om småbarnspedagogik 10 §

56 Lag om småbarnspedagogik 11 §

57 Lag om småbarnspedagogik 25–33 § och 75 § samt statsrådets förordning om småbarnspedagogik (753/2018)

58 Lag om småbarnspedagogik 25 §

59 Lag om småbarnspedagogik 75 §

60 Lag om småbarnspedagogik 10 §

61 Lag om småbarnspedagogik 7 §

62 Socialvårdslag 35 § (1301/2014) och barnskyddslag (471/2007) 25 § (88/2010) och 25 a § (1302/2014)

2.2. Verksamhetsformer inom småbarnspedagogiken

Verksamhetsformerna inom småbarnspedagogiken är daghemsverksamhet, familjedagvård och öppen småbarnspedagogisk verksamhet⁶³. Målen i lagen om småbarnspedagogik och i grunderna för planen för småbarnspedagogik styr alla verksamhetsformer av småbarnspedagogik. I lagen om småbarnspedagogik⁶⁴ fastställs till vilka delar lagen gäller öppen småbarnspedagogisk verksamhet. De olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik skiljer sig från varandra i fråga om lärmiljöer, resurser, personalens utbildning och behörighetsvillkor, personalstruktur, barngruppens storlek och relationstalet mellan barn och personal. Även möjligheterna att ge stöd varierar. Då man utarbetar den lokala planen för småbarnspedagogik ska man beakta de olika verksamhetsformernas särdrag och målen ska preciseras enligt verksamhetsform.

Det är viktigt att vårdnadshavarna får tillräcklig information om alla verksamhetsformer med avseende på deras innehåll och särdrag. Kommunen ska ordna rådgivning och handledning för vårdnadshavarna angående de småbarnspedagogiska tjänsterna. Tillsammans med vårdnadshavaren ska man vid behov diskutera vilken verksamhetsform och vilken omfattning som gynnar barnet och svarar mot barnets behov. Rådgivning och handledning ska ges då familjen söker sig till de småbarnspedagogiska tjänsterna samt när barnet redan omfattas av tjänsterna⁶⁵.

Småbarnspedagogik som ges på daghem är den vanligaste formen av småbarnspedagogik. På daghemmen sker verksamheten i grupper. Barngrupperna kan bildas på olika sätt, till exempel utgående från barnens ålder, syskonrelationer eller behov av stöd. Grupperna ska vara pedagogiskt ändamålsenliga och bestämmelserna om personaldimensionering och gruppernas maximala storlek samt stödet ska iaktas då grupperna bildas⁶⁶. Daghemmens mångprofessionella personal är en resurs för en högklassig småbarnspedagogik när allas utbildning och kompetens, ansvarsområden, uppgifter och yrkesroller tas till vara på ett ändamålsenligt sätt. Ett daghem ska ha en föreståndare som ansvarar för verksamheten⁶⁷.

Lagen om småbarnspedagogik⁶⁸ betonar vikten av pedagogik och lärarnas och speciallärarnas pedagogiska ansvar. Lärarna inom småbarnspedagogik har det övergripande ansvaret för att planera verksamheten i barngrupperna, för att genomföra verksamheten planenligt så att målen uppnås samt för att utvärdera och utveckla verksamheten. Lärarna, speciallärarna, socionomerna, barnskötarna och den övriga personalen inom småbarnspedagogiken ska planera och genomföra verksamheten tillsammans.

Familjedagvård är småbarnspedagogisk verksamhet som genomförs i en liten grupp. Familjedagvården ordnas i ett familjedaghem som kan vara ett privat hem eller något annat vårdställe med hemliknande förhållanden⁶⁹. Familjedagvård kan ordnas av en eller två familjedagvårdare eller i särskilda fall av tre familjedagvårdare⁷⁰. Då man beslutar om antalet anställda och om barngruppens storlek ska man beakta barn med funktionsnedsättning eller barn som i övrigt behöver stöd⁷¹. Familjedagvårdaren ansvarar för verksamheten i sin grupp. Det pedagogiska ledarskapet och styrningen av verksamheten stöder familjedagvårdarna när det gäller att planera och genomföra en målinriktad verksamhet.

Genomförandet av och tyngdpunkterna för öppen småbarnspedagogisk verksamhet varierar beroende på anordnarens beslut. Öppen småbarnspedagogisk verksamhet kan ordnas till exempel som lekpark- eller klubbverksamhet. Verksamheten ska vara handledd och

63 Lag om småbarnspedagogik 1 §

64 Lag om småbarnspedagogik 1 §

65 Lag om småbarnspedagogik 4 och 16 §

66 Lag om småbarnspedagogik 34–38 §

67 Lag om småbarnspedagogik 25 §

68 Lag om småbarnspedagogik 2, 25 och 35 §

69 Lag om småbarnspedagogik 1 och 38 §

70 Statsrådets förordning om småbarnspedagogik 2 § (753/2018)

71 Lag om småbarnspedagogik 38 §

målinriktad. Öppen småbarnspedagogisk verksamhet kan erbjuda till exempel utomhusvistelse, lek, konstfostran och fostran till fysisk aktivitet. Därtill kan öppen småbarnspedagogisk verksamhet erbjuda vårdnadshavarna ledd samvaro tillsammans med barnen samt andra sociala kontakter. Öppen småbarnspedagogisk verksamhet ska planeras så att målen i lagen om småbarnspedagogik kan beaktas. Målen ska beaktas i en större utsträckning ju mer regelbundet och oftare barnen deltar i verksamheten. I enlighet med verksamhetens karaktär kan vissa mål betonas mer än andra⁷².

Skiftomsorg ska i behövlig utsträckning ordnas för barn som behöver detta på grund av vårdnadshavarens arbete eller studier. Skiftomsorg kan ordnas på kvällstid, veckoslut och nattetid i form av daghemsverksamhet eller familjedagvård. Barns deltagande i småbarnspedagogik i form av skiftomsorg är ofta oregelbundet. Det här ska beaktas i planeringen och genomförandet av den pedagogiska verksamheten och stödet som ges till barnet⁷³.

Småbarnspedagogiken i Borgå ordnas på finska och svenska i kommunala och privata daghem, och i kommunal och privat familjedagvård samt som öppen småbarnspedagogik. Daghems- och familjedagvårdsgrupperna har antingen finska eller svenska som verksamhetsspråk. Öppen småbarnspedagogik kan vara tvåspråkig. Stöd för barnets utveckling och lärande ordnas i barnets egen grupp.

Tjänster inom småbarnspedagogiken ordnar förskoleundervisning, och förskolegrupperna kan placeras antingen i daghem eller i anslutning till skolor. Småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen ordnas i barnets förskolegrupp, så att barnet får vara i samma miljö och med samma grupp och personalen hela dagen. På enheten för skiftesvård ordnas ingen förskoleundervisning. I ordnandet av småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen för barn som behöver skiftesvård eller vårdas i familjedagvård kan det förekomma avvikelser.

Till de lokala särdragen i Borgå hör bland annat tvåspråkigheten, mångformigheten och heterogeniteten av stadens olika delar samt de olika utgångspunkterna som gäller för olika barn och olika familjer. Enligt stadsstrategin ska man sträva efter att förebygga diskriminering och ojämlikhet bland annat genom att utveckla de områden där det förekommer mycket arbetslöshet eller/och där många av invånarna har invandrarbakgrund. Dessa regionala skillnader och behov beaktas i planeringen och genomförandet av småbarnspedagogiken så att barnet får en sammanhängande småbarnspedagogik av hög kvalitet oberoende av var den ordnas.

Daghem

Ett kommunalt daghem erbjuder skiftesvård, det vill säga småbarnspedagogik på kvällar och veckoslut samt dygnet runt. Språkbad anordnas på svenska i ett daghem. Verksamheten i daghem sker i grupper som bildas antingen utgående från barnens ålder eller syskonrelationer.

Gruppstorleken eller antalet personalen kan påverkas av om det finns barn med behov av intensifierat eller speciellt stöd. Daghemmens föreståndare ansvarar för en större enhet eller

⁷² Lag om småbarnspedagogik 3 § 2. mom. och RP 40/2018 rd, s. 85

⁷³ Lag om småbarnspedagogik 13 §

ett par mindre daghem. Dessutom hör olika grupper till vissa föreståndares ansvar, såsom förskolegrupper i samband med skolor.

Familjedagvård

I en familjedagvårdsgrupp får som mest ingå 4 barn under förskoleåldern och 1 barn i förskole eller skolåldern som vårdas på deltid. Verksamheten i familjedagvården sker huvudsakligen i vårdarens hem. Borgå förutsätter att de familjedagvårdarna har yrkesexamen för familjedagvård. Familjedagvårdarna får stöd för den pedagogiska verksamheten av sin närchef och varandra samt småbarnspedagogikens speciallärare eller sakkunnig och närdaghemmet.

Öppen småbarnspedagogisk verksamhet

Verksamhetsformer för öppen småbarnspedagogik är t.ex. klubbar, familjekaféer och familjeparkverksamhet. Öppen småbarnspedagogik ordnas huvudsakligen på daghem och i andra daghemsliknande lokaler. Öppna tjänster inom småbarnspedagogik har sin egen närchef.

Klubbverksamhet

Klubbverksamheten ordnas för 2 - 5 åringar, som inte deltar i småbarnspedagogiken i daghem eller familjedagvård. Verksamheten ordnas som både inom- och/eller utomhusklubbar. Klubbarnas verksamhetstid är 2 - 3 h, två gånger i veckan, antingen på för- eller eftermiddagen. Inom verksamheten följer man skolornas läsår och lov, dock så att klubbar slutar senast 31 maj. Klubbarna leds av lärare inom småbarnspedagogiken och barnskötare. Vid bildande av klubbarnas grupper, följs samma relationstal mellan barn och personal som på daghem.

Familjekaféer och -parker

Verksamheten erbjuder barnfamiljer mötesplatser och gemensamma aktiviteter inomhus och utomhus. Föräldrarna får möjlighet att träffa andra familjer och barnen att skapa vänskapsrelationer och öva på sociala färdigheter tillsammans med andra barn och vuxna. Därtill har föräldrarna möjlighet att få stöd i frågor som rör uppfostran och barns utveckling. Förutom fri samvaro och lek ordnas också ledda aktiviteter. De anställda är yrkespersoner som uppfyller behörighetskraven för personal inom småbarnspedagogik. Familjekafé- och parkverksamhet kan ordnas även under skolloven som så kallad sommarverksamhet i juni och augusti.

Samabete mellan olika verksamhetsformer

Familjedagvårdarna deltar i dagvårdens verksamhet och tillställningar då det är möjligt. För barn i kommunal familjedagvård ordnas reservvård på daghem, och varje barn har en utsedd reservvårdplats.

Klubbar som verkar i daghemmens lokaler samarbetar vid behov med daghemsgrupperna och deltar i verksamheten. Även användningen av lokalerna planeras tillsammans.

Under semestertider centraliseras daghemmens verksamhet områdesvis till några enheter. Daghemsföreståndarna planerar förflyttningen av barn och personalen till ett öppet daghem i förväg. Familjerna och de anställda får möjlighet att bekanta sig med huset innan verksamheten inleds. Personalen samarbetar i planeringen och genomförandet av verksamheten. På de enheter som är öppna under semestertider finns en daghemsföreståndare på plats, områdets föreståndare turas om.

Stödmaterial:

[Skiftomsorg](#)

[Perhepäivähoito](#)

2.3. Småbarnspedagogiken som en del av barnets uppväxt och lärtig

Småbarnspedagogiken är en viktig del av barnets uppväxt och lärtig. Småbarnspedagogiken lägger grunden för ett livslångt lärande. Barnet har med sig sina tidigare erfarenheter, där kommunikationen och den emotionella anknytningen mellan barnet och vårdnadshavaren är av central betydelse. Personalens uppgift är att skapa en förtroendefull relation till barnet. Samarbetet mellan personalen och vårdnadshavarna skapar kontinuitet och trygghet i barnets liv. Ett ömsesidigt, öppet och respektfullt bemötande är viktigt då målen för den småbarnspedagogiska verksamheten görs upp utgående från det enskilda barnet. För att familjernas och personalens fostrande arbete ska bilda en meningsfull helhet för barnet är det viktigt med ett regelbundet samarbete.

Utgångspunkten för en pedagogisk verksamhet är att personalen inser vilken betydelse barndomen har och att personalen har insikt i barns växande, utveckling och lärande. Lika viktigt är det att personalen känner varje enskilt barn och beaktar barnets individuella utveckling. En förutsättning för att känna varje barn är att relationerna mellan barnen och personalen är så varaktiga som möjligt⁷⁴.

Småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen, som är en del av småbarnspedagogiken, och den grundläggande utbildningen ska med tanke på barnets utveckling och lärande bilda en konsekvent och kontinuerlig helhet som lägger grunden för ett livslångt lärande. Att personalen inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen känner till utbildningssystemet och de centrala mål, särdrag och tillvägagångssätt som kännetecknar de olika stadierna inom systemet är utgångspunkten för en kvalitativ helhet. För att barnens välbefinnande, utveckling och lärande ska ske smidigt, ska även övergångarna planeras och utvärderas.

Anordnaren av småbarnspedagogik ska skapa sådana samarbetsstrukturer och rutiner för informationsöverföring att övergångarna från hemmet till småbarnspedagogiken, inom småbarnspedagogiken, från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen sker så smidigt som möjligt. Vid övergångsskedena ska man samarbeta med vårdnadshavaren och ta hänsyn till barnets bästa. Vid överföringen av information kan man använda barnets plan för småbarnspedagogik och andra dokument som beskriver barnets utveckling och lärande och som har samlats in under den tid barnet har deltagit i den småbarnspedagogiska verksamheten. Vid överföringen av information ska gällande bestämmelser följas⁷⁵.

Övergångarna inom småbarnspedagogiken:

- barnet börjar i småbarnspedagogik, förfaringssättet är beskrivet i kapitlet om barnets plan för småbarnspedagogik
- barnet byter grupp inom daghemmet
- barnet byter enhet inom småbarnspedagogiken (familjedagvård-daghem, daghem-daghem)

⁷⁴ Lag om småbarnspedagogik 3 § 1 mom. 5 punkten

⁷⁵ Till exempel lag om småbarnspedagogik 40–42 §

- barnet övergår till förskoleundervisningen
- barnet övergår till skolan, förfarings sättet finns beskrivet i läroplanen för förskoleundervisning.

Vid övergångarna är det viktigt att uppgifter som berör ordnandet av småbarnspedagogik eller förskoleundervisning för barnet, följer med barnet till den nya platsen. Personalen från den enhet där barnet har varit kommer överens med den nya enheten om en diskussionstid. Vårdnadshavarna inbjuds att delta i diskussionen. Vid behov kan även specialläraren inom småbarnspedagogiken, annan sakkunnig eller samarbetspartner medverka i överföringsdiskussionen. För dataöverföringen används barnets plan för småbarnspedagogik. För barn som inte har svenska eller finska som hemspråk, överförs även som bilaga till dataöverföringsblanketten SpråkPedas del 2 (lakttagelser av den språkliga värld som ett flerspråkigt barn lever i) och 3 (Uppföljning av ett flerspråkigt barns kunskaper i svenska).

Inom Borgå, inkl. privata daghem, överförs barnets plan för småbarnspedagogik och dess bilagor till barnets nya plan för småbarnspedagogik i verksamhetsstyrningssystemet.

Då barnet flyttar till annan kommun, vårdnadshavarna ges en kopia av barnets plan.

Den nya enheten ordnar möjlighet till bekantning för barnet och familjen. Då barnet byter grupp inom enheten ordnar personalen möjlighet för barnet att under dagens lopp bekanta och vänja sig med den nya gruppen. Familjerna bör informeras om förändringar i grupp sammansättningarna.

Stödmaterial:

[Sekretess och dataskydd inom småbarnspedagogiken](#)

2.4. Värdegrunden

Värdegrunden i grunderna för planen för småbarnspedagogik baserar sig på de allmänna principerna i FN:s konvention om barnets rättigheter⁷⁶, lagen om småbarnspedagogik⁷⁷ och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning⁷⁸. Principerna omfattar inklusion och att barnets bästa kommer i första hand, att barnet har rätt att må bra, få omvårdnad och skydd, att barnets åsikter ska beaktas samt att barnet ska behandlas jämlikt och likvärdigt och att barnet inte får diskrimineras.

Barndomens egenvärde

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att skydda och främja barnens rätt till en god och trygg barndom. Småbarnspedagogiken bygger på uppfattningen om barndomens egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt precis så som det är. Alla barn har rätt att bli hörda, sedda, tagna i beaktande och förstådda som individer och som medlemmar i sin grupp.

Att växa som människa

Småbarnspedagogiken bygger på respekt för livet, de mänskliga rättigheterna samt människolivets okränkbarhet och en hållbar livsstil. Personalen ska stödja barnens utveckling till humana människor som strävar efter sanning, godhet och skönhet samt rättvisa och fred. Småbarnspedagogiken värdesätter bildning. Det synliggörs i det sätt på vilket var och en ser på sig själv, på andra människor, på sin omgivning och på kunskap samt i sättet och viljan att göra rätt. Personalen ska vägleda barnen att handla i enlighet med värdegrunden och att diskutera värderingar och ideal. Ingen form av mobbning, rasism eller våld ska accepteras.

Barnets rättigheter

⁷⁶ FN:s konvention om barnets rättigheter 1989 (59/1991)

⁷⁷ Lag om småbarnspedagogik 20 §

⁷⁸ FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2007 (27/2016)

Barnen har rätt att uttrycka sig, sina tankar och åsikter samt bli förstådda utgående från sina egna förutsättningar att kommunicera och uttrycka sig. Varje barn har rätt till god undervisning, omsorg och uppmuntrande respons. Barnen har rätt att leka, lära sig genom lek, glädjas över sitt lärande och bilda sig en uppfattning om sig själva, sina identiteter och världen utifrån sina egna perspektiv. Barnen har rätt till social gemenskap och att vara en del av en grupp. Barnet har rätt att i småbarnspedagogiken få tillräckligt stöd och i rätt tid⁷⁹. Barnet har rätt att få mångsidig information, hantera känslor och konflikter samt pröva på och lära sig nya saker⁸⁰.

Likabehandling, jämlikhet och mångfald

Småbarnspedagogiken främjar det finländska samhällets demokratiska värderingar såsom likvärdighet, jämlikhet och mångfald. Barnen ska ges möjligheter att utveckla sina färdigheter och göra sina val oberoende av förväntningar baserade till exempel på kön, ursprung, kulturell bakgrund eller andra orsaker som gäller barnet som person. Personalen ska skapa en atmosfär som respekterar mångfald. Småbarnspedagogiken bygger på ett mångskiftande kulturarv som fortsätter att formas genom samverkan mellan barnen, deras vårdnadshavare och personalen.

Mångfald av familjer

En professionell, öppen och respektfull inställning till mångfalden av familjer och familjers olika språk, kulturer, åskådningar och religioner, traditioner samt syn på fostran skapar förutsättningar för ett bra fostringssamarbete⁸¹. Barnens familjeidentitet och familjerelationer stöds så att varje barn får känna att den egna familjen är värdefull.

Hälsosam och hållbar livsstil

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att vägleda barnen att tillägna sig hälsosamma levnadsvanor. Barnen ska ges möjligheter att utveckla sina emotionella färdigheter och sitt estetiska tänkande. I småbarnspedagogiken ska man följa principerna om hållbar livsstil och beakta dess olika dimensioner: den sociala, den kulturella, den ekonomiska och den ekologiska dimensionen. Småbarnspedagogiken ska lägga grunden för ekosocial bildning, så att människan förstår att den ekologiska hållbarheten är en förutsättning för social hållbarhet och mänskliga rättigheter.

2.5. Synen på lärande

Grunderna för planen för småbarnspedagogik bygger på en syn på lärande, enligt vilken barnen växer, utvecklas och lär sig genom att kommunicera med andra människor och den närmaste omgivningen. Synen på lärande utgår från uppfattningen om barnet som en aktiv aktör. Barn är nyfikna till sin natur och de vill lära sig nytt, repetera och upprepa. Lärande är en helhetsbetonad process och sker överallt. Lärande inbegriper kunskaper, färdigheter, handlingar, känslor, sinnesförnimmelser, fysiska upplevelser, språk och tankar. Barnen lär sig bland annat genom att iaktta och observera sin omgivning och genom att ta efter andras beteende. Barnen lär sig också genom att leka, röra på sig, utforska, utföra små uppgifter, uttrycka sig själv och genom skapande verksamhet.

Utgångspunkten för lärandet i småbarnspedagogiken är barnets tidigare erfarenheter, intressen och kunskaper. Det är viktigt att det som barnen ska lära sig har anknytning till barnens växande färdigheter, erfarenhetsvärld och kulturella bakgrund. Barn lär sig bäst då de mår bra och känner sig trygga. Positiva känsloupplevelser och kommunikation med andra främjar lärandet. Barngruppen och känslan av att ingå i en gemenskap är av central betydelse för barnets lärande och delaktighet. Barnen ska få handledning och stöd i sitt lärande. En målinriktad, lagom utmanande verksamhet som intresserar barnen inspirerar dem att lära sig mer. Varje barn ska få uppleva och känna glädje över att lyckas och lära sig och över sig själv som en lärande individ.

79 Lag om småbarnspedagogik 15 a §

80 FN:s konvention om barnets rättigheter 1989 (59/1991)

81 Lag om småbarnspedagogik 3 § 1 mom. 6 punkten

Leken är betydelsefull för lärandet hos barn i småbarnsåldern. Leken motiverar och ger barnet glädje samtidigt som den bidrar till att barnet lär sig många nya färdigheter och tillägnar sig kunskap. I småbarnspedagogiken ska lekens egenvärde för barnet och lekens pedagogiska betydelse för barnets lärande samt för barnets helhetsmässiga utveckling och välbefinnande uppmärksammas.

2.6. Pedagogiskt inriktad helhet för fostran, undervisning och vård

I grunderna för planen för småbarnspedagogik bygger pedagogiken på en bestämd värdegrund, syn på barnet, barndomen och lärande. Med pedagogik avses en planerad och målinriktad, professionellt ledd verksamhet, som grundar sig på tvärvetenskaplig kunskap, framför allt pedagogisk och småbarnspedagogisk kunskap, som genomförs av yrkesutbildad personal i syfte att säkerställa att barnen mår bra och lär sig. Pedagogiken synliggörs i verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt i den helhet som består av fostran, undervisning och vård. Betoningen på pedagogik inom hela den småbarnspedagogiska verksamheten förutsätter pedagogisk sakkunskap och att personalen har en gemensam syn på hur barns lärande och välbefinnande kan främjas på bästa sätt⁸².

Småbarnspedagogiken genomförs i samspel mellan personalen, barnen och omgivningen, där fostran, undervisning och vård bildar en enhetlig helhet. Dessa tre dimensioner kan granskas som separata begrepp men i den praktiska verksamheten hänger de ihop. Detta gör det möjligt att utgå från ett helhetsperspektiv för att främja barnets växande, utveckling och lärande. Fostran, undervisning och vård betonas på olika sätt i verksamheten för barn i olika åldrar och i de olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik.

Fostran är verksamhet genom vilken kulturella värderingar, seder och normer förmedlas, formas och förnyas. Målet med fostran är att föra kulturarvet, viktiga värderingar och traditioner vidare till nästa generation. Barnen ska handledas att forma sina egna åsikter och förhålla sig kritiskt till rådande tanke- och handlingsmönster samt att handla etiskt hållbart. Fostransuppdraget är att medvetet handleda barnen att forma sina individuella identiteter så att de lär sig förstå hur deras handlingar påverkar andra människor och sin omgivning. Barnens utveckling ska stödjas så att de lär sig agera och använda sina kunskaper även till förmån för andra.

Undervisningen grundar sig på synen på lärande som har definierats i grunderna för planen för småbarnspedagogik. Undervisningen ska främja barnens lärande och hjälpa dem att bilda sig en uppfattning om sig själva, andra människor och den omgivande världen. I småbarnspedagogiken ska barnen inspireras och motiveras att lära sig nytt samt handledas att använda olika sätt att lära sig. Undervisningen ska stödja och utnyttja barnens naturliga nyfikenhet och lust att upptäcka. Barnens ökande kunskaper, intressen, styrkor och individuella behov av stöd ska beaktas i undervisningen. Därutöver utgår undervisningen från målen för lärmiljöer (kapitel 3.2), mångsidig kompetens (kapitel 2.7), pedagogisk verksamhet (kapitel 4) och stöd för barnet (kapitel 5).

Vård innebär att tillgodose fysiska grundbehov och emotionell omsorg om barnet. Målet är att barnet får känna sig uppskattat, förstått och får känna gemenskap med andra människor. Ömsesidiga och respektfulla relationer och positiv beröring och närhet utgör grunden för god vård och omsorg. Dagligen återkommande situationer, till exempel måltider, att klä på och av sig, vila och att sköta sin hygien, utgör en viktig del av barnets dag och en del av den pedagogiska verksamheten. Vårdsituationer inom småbarnspedagogiken är alltid samtidigt också fostran och undervisning, där barnen till exempel lär sig att kommunicera med andra, ta hand om sig själva, gestalta tid och tillägna sig goda vanor.

2.7. Mångsidig kompetens

Inom småbarnspedagogiken skapas en grund för barnens mångsidiga kompetens. Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter och att agera på det sätt som situationen kräver. Barnens värderingar, attityder och vilja att agera påverkar barnens sätt att tillämpa sina kunskaper och färdigheter. Behovet av mångsidig kompetens uppstår ur de förändringar som sker i den omgivande världen. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden kompetenser som överskrider och förenar olika kunskaps- och färdighetsområden. Utvecklingen av mångsidig kompetens bidrar till att barnen växer som individer och som medlemmar i sin grupp. Utvecklingen av mångsidig kompetens börjar i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Målen för mångsidig kompetens löper som en röd tråd genom grunderna för planen för småbarnspedagogik till läroplansgrunderna för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Målen för mångsidig kompetens har varit en utgångspunkt för beredningen av detta styrdokument och de ska beaktas i de lokala planerna för småbarnspedagogik.

En kvalitativ pedagogisk verksamhet stärker barnens mångsidiga kompetens. Utvecklingen av mångsidig kompetens påverkas av verksamhetskulturen, hur lärmiljöerna används och hur barnens välbefinnande och lärande stöds. Målen för mångsidig kompetens ska beaktas vid utvecklandet av verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt inom fostran, undervisning och vård. Lärområdena som beskrivs i kapitel 4.5 ska främja barnens mångsidiga kompetens.

I grunderna för planen för småbarnspedagogik beskrivs sex delområden inom mångsidig kompetens som överlappar varandra:

- förmåga att tänka och lära sig
- kulturell och kommunikativ kompetens
- vardagskompetens
- multilitteracitet
- digital kompetens
- förmåga att delta och påverka.

Nedan ges en beskrivning av vad de olika delområdena inom mångsidig kompetens innebär. Därutöver definieras småbarnspedagogikens uppdrag för varje enskilt delområde.

2.7.1. Förmåga att tänka och lära sig

Förmågan att tänka och lära sig utvecklas i kommunikation med andra människor och omgivningen och skapar förutsättningar för utvecklingen av andra kompetenser och livslångt lärande. Den småbarnspedagogiska verksamheten ska lägga grunden för ett kreativt och kritiskt tänkande som är en förutsättning för att söka och strukturera information och skapa ny kunskap. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja barnens förmåga att tänka och lära sig.

Barnens förmåga att tänka och lära sig utvecklas med hjälp av mångsidiga och meningsfulla upplevelser. Det ska finnas utrymme för att förundras och göra upptäckter samt känna glädje i lärandet. I leken har barnen möjlighet att använda sin fantasi och sin kreativitet, tillsammans prova sina idéer och utforska världen. Barnens förmåga att strukturera, benämna och beskriva omgivningen och dess fenomen ska stödjas enligt deras ålder och utveckling. Barnen ska uppmuntras att ställa frågor och ifrågasätta. Barnen och de vuxna gläder sig över framgångar tillsammans och barnen lär sig att uppmuntra varandra. Barnen uppmuntras att vara ihärdiga och att inte låta sig nedslås av misslyckanden och att hitta lösningar i olika situationer. Barnen ska handledas att vara uppmärksamma också under längre tider. En tillräcklig fysisk aktivitet dagligen stöder barnens förmåga att tänka och lära sig. Den pedagogiska dokumentationen av verksamheten (kapitel 4.2) och gemensamma reflektioner hjälper barnen att iaktta sitt lärande och känna igen sina styrkor. På så sätt stärks barnens tilltro till sina egna förmågor.

2.7.2. Kulturell och kommunikativ kompetens

Barnen växer i en värld som kännetecknas av kulturell, språklig och åskådningsmässig mångfald, vilket ger de sociala färdigheterna, kommunikationsfärdigheterna och den kulturella kompetensen ökad betydelse. Kulturell och kommunikativ kompetens kännetecknas av förmåga att lyssna, identifiera och förstå olika synsätt samt förmåga att reflektera över sina egna värderingar och attityder. Att kunna kommunicera, uttrycka sig och förstå andra har stor betydelse för människans identitet, funktionsförmåga och välbefinnande. En fungerande kommunikation med människor som har en annan kulturell och åskådningsmässig bakgrund förutsätter att man förstår och uppskattar sin egen och andras kulturella och åskådningsmässiga bakgrund. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att främja barnens kulturella och kommunikativa kompetens.

Barnen ska uppmuntras att bekanta sig med andra människor, språk och kulturer. Personalens sätt att bemöta andra människor på ett positivt sätt och deras positiva inställning till en mångfald av språk, kulturer och åskådningar fungerar som modell för barnen. Personalen ska handleda barnen att vara vänliga och att uppföra sig väl mot andra. En verksamhet som baserar sig på samarbete skapar möjligheter att öva sig i att kommunicera och uttrycka sig i olika situationer och med olika människor. Personalen ska tillsammans med barnen öva att sätta sig in i andras situationer, lära sig att granska företeelser ur olika perspektiv samt att lösa konfliktsituationer på ett konstruktivt sätt. På så sätt stärks barnens sociala färdigheter. Barnen ska få stöd i att forma sina kulturella identiteter. De upplevelser av och kunskaper om kulturarvet som barnet får i småbarnspedagogiken stärker barnets förmåga att tillägna sig, använda och förändra kulturen. Till exempel lekar, måltider och fester ger goda möjligheter att dela erfarenheter om olika traditioner och vanor. Barnen ska stödjas i att utveckla en positiv inställning till mångfald.

2.7.3. Vardagskompetens

Alla behöver kunna ta hand om sig själva, värna om sin hälsa och trygghet. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stärka färdigheter som hör samman med barnens välbefinnande, säkerhet och trygghet samt att handleda dem att göra val som överensstämmer med en hållbar livsstil. Småbarnspedagogiken ska också stödja barnen att förhålla sig positivt till framtiden.

Barnen ska stödjas att gradvis bli mera självständiga. Barnen ska få hjälp och de ska uppmuntras att be om hjälp vid behov. Barnen ska få träna olika färdigheter, till exempel att klä på sig, äta och sköta sin personliga hygien och ta hand om sina egna saker. Barnen ska vägledas att handla ansvarsfullt och tryggt i lärmiljöerna såsom i naturen och i trafiken. Personalen ska tillsammans med barnen diskutera frågor som främjar deras välbefinnande, till exempel betydelsen av vila, kost, fysisk aktivitet och psykisk hälsa. Barnen ska få hjälp i att uttrycka och reglera sina känslor. Barnens emotionella färdigheter stärks när barnen får lära sig att upptäcka, förstå och sätta ord på känslor. Barnen ska också få handledning i att respektera sin egen och andras kroppsliga integritet.

2.7.4. Multilitteracitet

Multilitteracitet behövs i barnens och familjernas vardag, för samverkan och för delaktighet i samhället. Multilitteracitet främjar en jämlik fostran och utbildning. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja dessa färdigheter.

Multilitteracitet är en central grundläggande färdighet som behövs för att förstå mångfalden av kulturella meddelanden och den omgivande världen samt för kommunikation. Med multilitteracitet avses förmåga att tolka och producera olika slag av meddelanden. Multilitteracitet bygger på det vidgade textbegreppet, enligt vilket texter kan vara bland annat skriftliga, verbala, audiovisuella eller digitala. Multilitteracitet omfattar olika färdigheter, till exempel bildkunskap, numerisk läskunnighet, mediekunskap och grundläggande läsfärdighet. Multilitteracitet är nära kopplat till förmågan att tänka och lära sig. Personalen ska tillsammans med barnen namnge olika företeelser och föremål och lära sig olika begrepp. Barnen ska uppmuntras att undersöka,

använda och producera meddelanden i olika miljöer, även digitala. För att utveckla multiliteracitet behöver barnen en vuxen förebild, en rik textmiljö, kultur producerad av barn och kulturella tjänster avsedda för barn.

2.7.5. Digital kompetens

Digitalisering är en del av samhället som barnet växer upp i. Digital kompetens behövs för kommunikationen mellan människor, för delaktigheten i samhället och för lärandet. Att stärka den digitala kompetensen främjar en jämlik utbildning för barnen. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att i samarbete med hemmen stödja barnens förståelse för digitalisering.

Personalen ska tillsammans med barnen utforska och observera digitaliseringens roll i vardagslivet. Digitala verktyg, applikationer och miljöer ska användas för dokumentation och i samband med att barnen leker, samverkar, spelar, undersöker, rör på sig samt upplever och producerar konst. Då barnen ges möjligheter att självständigt och tillsammans med andra barn öva och pröva på samt producera innehåll med hjälp av digitala verktyg främjas deras kreativa tänkande, samarbetsförmåga och multiliteracitet. Personalen ska handleda barnen i att fungera i digitala miljöer på ett mångsidigt, ansvarsfullt och tryggt sätt.

2.7.6. Förmåga att delta och påverka

Förmåga att delta och påverka på ett aktivt och ansvarsfullt sätt lägger grunden för en demokratisk och hållbar framtid. Det förutsätter att individen har förmåga och vilja att delta i den gemensamma verksamheten och litar på sina möjligheter att påverka. Till barnens rättigheter hör att bli hörda och att vara delaktiga i frågor som påverkar deras liv. Inom småbarnspedagogiken respekterar man dessa centrala demokratiska principer. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja barnens växande förmåga att delta och påverka samt att uppmuntra barnen att ta egna initiativ.

Att bemöta barnen med respekt, ta hänsyn till deras tankar och bemöta deras initiativ stärker barnens förmåga att delta och påverka. Barnen ska planera, genomföra och utvärdera verksamheten tillsammans med personalen. Barnen lär sig då samtidigt att kommunicera och att förstå betydelsen av gemensamma regler, överenskommelser och tillit. Personalen ska se till att varje barn har möjlighet att delta och påverka. Genom att delta och påverka utvecklas barnens uppfattning om sig själva, deras självförtroende ökar och deras sociala färdigheter utvecklas.

3. Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken

En verksamhetskultur är ett historiskt och kulturellt format handlingsmönster som utvecklas genom socialt samspel. Anordnaren av småbarnspedagogik och de personer som leder småbarnspedagogiken ska skapa förutsättningar för att utveckla och utvärdera verksamhetskulturen inom de olika verksamhetsformerna och enheterna inom småbarnspedagogiken. Utgångspunkten för utvecklingen av verksamhetskulturen är en inkluderande småbarnspedagogik där varje barn kan agera, utvecklas och lära sig som en unik individ och som medlem i gemenskapen.

Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken är en helhet som omfattar bland annat:

- värderingar och principer
- tolkning av de normer och mål som styr arbetet
- lärmiljöer och arbetssätt
- olika former av samarbete
- kommunikationen och atmosfären
- personalens kompetens, professionalism och utvecklingsinriktat arbetssätt
- ledningsstrukturer och -praxis
- organisering, planering, genomförande och utvärdering av verksamheten.

Verksamhetskulturen formas av medvetna och omedvetna, och ibland även oavsiktliga, faktorer. Alla medlemmar i en gemenskap påverkar verksamhetskulturen och verksamhetskulturen påverkar i sin tur alla medlemmar, oberoende av om de är medvetna om det eller inte.

Inom småbarnspedagogiken ska alla arbetssätt stödja barnets utveckling och lärande och kunna motiveras pedagogiskt. Det är viktigt att personalen är medveten om att deras sätt att agera och kommunicera överförs som en modell till barnen. På så sätt tillägnar sig barnen gemenskapens värderingar, attityder och vanor.

Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken ska utvecklas enligt inkluderande principer, och inklusionen anknuter på ett övergripande sätt till genomförandet av den pedagogiska verksamheten⁸³. En inkluderande verksamhetskultur främjar barnens delaktighet och lärandet och tillgodoser de olika behoven hos varje barn. Varje barn har rätt att vara en del av gruppen, delta i den gemensamma verksamheten och nå sin fulla potential med hjälp av sina egna styrkor och positiva lärupplevelser tillsammans med de övriga barnen i gruppen. Barnen ska erbjudas lämpliga utmaningar för lärandet, och de ska få det stöd de behöver (kapitel 5). Lärmiljöerna ska utvärderas och utvecklas tillsammans med barnen så att de lämpar sig för dem.

En förutsättning för att genomföra inkluderande småbarnspedagogik är högklassig pedagogisk och specialpedagogisk kompetens och verksamhet, omsorg för barnens välbefinnande och att personalen förbinder sig till de inkluderande principerna. För att genomföra en inkluderande verksamhetskultur krävs också ledning och utveckling av inkluderingen och utvärdering av hur inkluderingen genomförs.

Verksamhetskulturen påverkar kvaliteten i den småbarnspedagogiska verksamheten. Den har stor betydelse för hur småbarnspedagogiken genomförs och för hur målen uppnås. En verksamhetskultur som stöder målen för det småbarnspedagogiska arbetet skapar gynnsamma förhållanden för barnens utveckling, lärande, delaktighet, trygghet, välbefinnande och en hållbar livsstil.

Ledarskapet påverkar i hög grad verksamhetskulturen och dess utveckling och kvalitet. Utgångspunkten för ledarskapet inom småbarnspedagogiken är att främja varje barns välbefinnande och lärande. Pedagogiskt ledarskap är en förutsättning för att utveckla verksamhetskulturen och principerna för inkludering. Det pedagogiska ledarskapet innebär att

leda, utvärdera och utveckla småbarnspedagogiken på ett målinriktat och systematiskt sätt. Det omfattar alla sådana åtgärder som ger personalen förutsättningar för goda arbetsförhållanden, förutsättningar att utveckla och utnyttja sin yrkeskompetens och sin utbildning och att genomföra pedagogisk verksamhet (kapitel 4.1).

3.1. Riktlinjer för att utveckla verksamhetskulturen

Verksamhetskulturen förändras ständigt och den ska utvärderas och utvecklas så att den stöder förverkligandet av målen för småbarnspedagogiken. En förutsättning för att värdegrunden och synen på lärande ska förverkligas är att alla förbinder sig till gemensamma mål. För att utveckla verksamhetskulturen är det viktigt att fundera över verksamhetskulturens inverkan samt identifiera icke-önskvärda drag och korrigera dem. En grundläggande förutsättning för kontinuerlig utveckling av verksamhetskulturen är att personalen förstår vilka värderingar, kunskaper och föreställningar som påverkar deras arbete och kan analysera dem. En förtroendeskapande dialog som präglas av delaktighet och respekt för varandra är viktig i utvecklingsarbetet. Då man planerar, anordnar och utvecklar småbarnspedagogik ska man i första hand se till barnets bästa. I fråga om ett enskilt barn, en barngrupp och barn i allmänhet ska barnets bästa beaktas separat i varje fall och situation⁸⁴.

Genom att skapa strukturer för professionella diskussioner främjar ledaren en verksamhetskultur som kännetecknas av delaktighet. Ledaren ska också engagera arbetsgemenskapen i att regelbundet utveckla och förnya den gemensamma verksamhetskulturen. Ledaren ska stödja gemenskapen så, att den utvecklas till en lärande gemenskap där var och en utvecklar och delar med sig av sin kompetens. Målet är att den gemensamma verksamhetsidéen och målen för verksamheten syns i det praktiska arbetet. Ledaren ska ansvara för att de gemensamma arbetssätten synliggörs och för att de regelbundet observeras och utvärderas. Barnen och vårdnadshavarna ska vara med och utveckla och utvärdera verksamhetskulturen.

Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken ska utvecklas enligt följande riktlinjer:

3.1.1. En lärande gemenskap är kärnan i verksamhetskulturen

Småbarnspedagogiken bildar en gemenskap, där barnen och personalen lär sig med och av varandra. I en lärande gemenskap finns det rum för olika åsikter och känslor. Barnen och personalen ska uppmuntras att öppet dela sina tankar och att pröva nya tillvägagångssätt. En gemenskap som kontinuerligt utvärderar och utvecklar sin verksamhet utmanar sig själv och är medveten om och utnyttjar sina styrkor. I en lärande gemenskap uppskattas respektfullt och hänsynsfullt beteende. Inom gemenskapen ska man uppmuntras till att experimentera, försöka och anstränga sig men det ska även vara tillåtet att göra misstag. Att göra tillsammans och uppleva delaktighet stärker gemenskapen.

Personalen ska uppmuntras till självvärdering och till att dela kunskap och kompetens och samtidigt utvecklas professionellt. Reflektion över gemensamt överenskomna mål och uppgifter, regelbunden utvärdering av det egna arbetet samt respons av vårdnadshavarna och andra samarbetspartner främjar lärandet i gemenskapen. Resultat från utvecklingsarbete, utvärderingar och forskning bidrar till att främja lärande.

⁸⁴ Lag om småbarnspedagogik 4 § och RP 40/2018 rd, s. 85

Verksamhetskulturen och kvaliteten utvecklas och stärks genom enheternas egna och organisationens gemensamma utvecklingsmål. Utvecklingspunkterna identifieras och väljs på basis av utvärderingsuppgifter som producerats på olika sätt. Som stöd för personalen arbetar sakkunniga som styr utvecklingen av verksamhetskulturen och genomförandet av verksamheten på verksamhetsställen inom småbarnspedagogiken. Enhetens föreståndare, specialläraren och en sakkunnig inom småbarnspedagogiken planerar tillsammans hur och med vilka frågor man arbetar i barngrupperna under verksamhetsåret.

De privata serviceproducenterna bör utveckla sin verksamhet i enlighet med grunderna för planen för småbarnspedagogik och eventuella egna tyngdpunkter. De privata serviceproducenterna har sin egen kontakt- eller ansvarsperson i olika utvecklingsarbetsgrupper.

Lokala strukturer och praxis för ledande, utvecklande och utvärdering

Anordnare av småbarnspedagogiken

- ledningsgruppen för de småbarnspedagogiska tjänsterna
- möten och utvecklingsdagar för småbarnspedagogikens chefer, bl.a. strategin, ekonomin, gemensam utveckling och ledning inom tjänsteområdet
- möten för resultatenheternas chefer och servicekoordinatorer
- de småbarnspedagogiska tjänsternas arbetsgrupp för utbildning
- arbetsgrupper

Enheter/Daghemsföreståndare

- daghemsföreståndarnas möten vid behov
- daghemsföreståndarnas utvecklingsdagar, arbetsplatsmöten
- utvecklingssamtal varje år, utvärdering av hur krävande arbetet är, kompetenskartläggningar, uppgiftsbeskrivning
- arbetsgrupper
- fortbildning

Enheter/Personal

- teammöten
- teamansvariga
- pedateam etc.
- PUU-tiden för lärare inom småbarnspedagogik
- nödvändiga möten, förberednings- och planeringstid för andra anställda
- arbetsplatsmöten
- enhetens utvecklingsdagar och andra gemensamma möten
- enhetens kontakt- och ansvarspersoner för olika innehåll
- utvecklingssamtal varje år, utvärdering av hur krävande arbetet är, kompetenskartläggningar, uppgiftsbeskrivning
- fortbildning
- arbetsgrupper

Närchefen ansvarar tillsammans med viceföreståndaren, enhetens pedagogiska team och teamansvariga för en kontinuerlig utvärdering och utveckling av den pedagogiska verksamheten. Dessutom har enheterna ansvars-/kontaktpersoner och arbetsgruppsrepresentanter för olika

innehållsområden, som ansvarar för behandlingen och upprätthållandet av sakinnehållet på verksamhetsstället i samarbete med närchefen. De olika ansvarspersonerna ska ges tid att sköta sina uppgifter och möjlighet att delta i möten.

Vårdnadshavare och barn

- enhetsspecifika verksamhetsätt och praxis för inkludering
- utarbetande- och utvärderingsprocess av barnets plan för småbarnspedagogik
- enkäter för vårdnadshavare

Övriga gemensamma strukturer:

Digitalt kunnande och medieläskunnighet

Strukturer för att utveckla verksamhet och personalens arbete:

- Digistigen i Borgå (småbarnspedagogik – förskoleundervisning – grundläggande undervisning)
- Småbarnspedagogikens Digi-arbetsgrupp: kontrollerar och styr utveckling av pedagogiken enligt Digistigen. Gruppen rekommenderar och godkänner också de pedagogiska applikationer som används.
- Enheternas Digi-ansvariga. Uppgiften för informations- och kommunikationsteknikens ansvariga är säkerställandet av att verksamheten i enheterna genomförs och utvecklas i enlighet med digistigen.

Småbarnspedagogikens verksamhetskultur för motion

Strukturer för att utveckla verksamhet och personalens arbete:

- Överenskomna verksamhetsätt och verktygen. Preciserar i avsnittet Jag växer, rör på mig och utvecklas
- Enheternas motionsansvariga Lillit, för vilka ordnas träffar, handledning och inskolning.
- De motionsansvariga har hand om genomförandet och utvecklingen av motion inom sina enheten tillsammans med närchefen och enhetens motionsarbetsgrupp.

Småbarnspedagogik som är språk-, kultur- och åskådningsmedveten

Strukturer för att utveckla verksamhet och personalens arbete:

- Verktöget SpråkPedas del 1 Utvärdering av en språkmedveten lärmiljö används i alla barngrupper, del 2 och 3 används för barn vars hemspråk inte är svenska eller finska.
- Enheternas ansvariga för kulturell mångfald, för vilka ordnas träffar, handledning och inskolning. De ansvarigas roll och uppgift är att stärka kännedomen och kunnandet i sin egen enhet.
- Sakkunnig inom småbarnspedagogiken som ansvarar för utvecklandet av språk-, kultur-, och åskådningsmedvetenhet inom småbarnspedagogiken.
- Kumo-arbetsgrupp: utveckling av språk-, kultur- och åskådningsmedveten pedagogik och samarbetspraxis m.m.

Gemensamt tema för läsåret

Småbarnspedagogiken, förskole- och grundläggande undervisningen kommer överens om ett gemensamt tema eller tyngdpunktsområden för läsåret. Enheterna planerar hur temat ska behandlas under året och hur det eventuellt kan förverkligas i samarbete med förskolan och grundskolan. För temat kan också förberedas något gemensamma stödmaterial (t.ex. olika arbetsgrupper, sakkunniga). Förverkligandet av temat preciseras i gruppens pedagogiska plan och enhetens årsplan.

3.1.2. En gemenskap som uppmuntrar till lek och kommunikation

En verksamhetskultur som uppmuntrar till lek bekräftar lekens betydelse för barnets välbefinnande och lärande. Personalen ska lägga märke till faktorer som begränsar leken och utveckla arbetssätt och lärmiljöer som främjar lek. Barnen och personalen ska ha möjlighet att uppleva glädjen i att göra och leka tillsammans. Alla i gemenskapen ska uppmuntras att använda sin uppfinningsrikedom, uttrycksförmåga, fantasi och kreativitet. Leken ska få synas och höras. Barnen ska ges tid, rum och ro att hitta på lekar, experimentera och uppleva. Lekande barn och vuxna ska ges lekro.

Till verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken hör personalens interna samarbete och kommunikationen med vårdnadshavarna och närmiljön. Medlemmarna i gemenskapen ska respektera varandra och uppskatta samarbete. Genom samarbete i gruppen ska man uppmuntra barnen till uppbyggande kommunikation och till att fungera som medlemmar i gruppen. Personalen ska stödja barnen att utveckla kamratrelationer och värna om vänskap. I en trygg gemenskap tar man itu med konflikter och man lär sig att lösa dem konstruktivt.

Utvecklande av lek både inomhus och utomhus förutsätter verksamhet av vuxna

- inriktad verksamhet med barnen
- medvetenhet om den egna rollen som vuxen i lekar (stödja, beskriva, visa leken etc)
- fördjupning i leken, handledning av barnens verksamhet och lek
- handledning av barnen för en meningsfull verksamhet
- utveckling av lekmiljöerna tillsammans med barnen
- tillämpning av rollspel, lekar med föremål och fysiska lekar även i handledd verksamhet
- fästa uppmärksamhet på att berika och förnya leken
- aktiverande av lekar med regler och vuxnas deltagande i dem
- möjliggörande och tryggande av tid och lekro
- möjliggörande av varje barns delaktighet och deltagande i leken.

3.1.3. Delaktighet, likabehandling och jämställdhet

En inkluderande verksamhetskultur ska främja delaktighet, likabehandling⁸⁵ och jämställdhet i all verksamhet. Barnens, personalens och vårdnadshavarnas initiativ, åsikter och synpunkter ska värdesättas. Det förutsätter att man medvetet utvecklar arbetssätt och strukturer som främjar delaktighet. Genom delaktighet utvecklar barnen förståelse för gemenskapen, rättigheter, ansvar och konsekvenser av val. Sensitivt bemötande och en känsla av att bli sedd och hörd på ett positivt sätt stärker barnens delaktighet. Delaktigheten stärks genom att barnen och vårdnadshavarna deltar i planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten. Varje medlem i personalen är en viktig del av den fostrande gemenskapen.

Medlemmarna i gemenskapen ska bemötas och behandlas likvärdigt oberoende av omständigheter som gäller en enskild person⁸⁶. Det att alla är lika värda betyder inte att alla är likadana. För att kunna utveckla verksamhetskulturen är det viktigt att attityder i anslutning till likabehandling och jämställdhet diskuteras i arbetsgemenskapen. Det är också viktigt att fundera över hur attityder i anslutning till exempelvis språk, etnicitet, åskådning, handikapp, kön och dess mångfald återspeglas i tal, gester, handlingar och tillvägagångssätt och att kommunikationssätt, språkbruk och handlingsmönster som utgår från stereotypa antaganden överförs till barnen. Småbarnspedagogiken ska vara genussensitiv. Personalen ska uppmuntra barnen att göra val oberoende av könsbundna eller andra personrelaterade stereotypa rollmönster och förväntningar. Personalen ska lägga märke till om det förekommer ojämlikt bemötande bland barnen och ingripa på ett finkänsligt och konsekvent sätt. Positiv och uppmuntrande kommunikation stöder utvecklingen av barnets identitet och självkänsla.

Delaktighet

Ett av de centralaste målen för den inkluderande småbarnspedagogiken är att varje barn ska uppleva delaktighet. Barnens delaktighet och dess genomförande grundar sig på personalens attityder och uppfattningar om barnet och lärandet, interaktionen och maktrelationen mellan vuxen och barn, samt inkluderande verksamhetskulturen. Delaktighet bygger inte på individuella aktiviteter utan är ett helhetstänkande och förhållningssätt till allt i gruppens aktiviteter.

Delaktigheten kan betraktas som en känsloläroämne som bygger på kvaliteten av interaktionen. Det är centralt att de vuxna själva har förbundet sig och är anknutna, och även att engagera barnen vid växelverkan, som bygger på ett sensitivt bemötande av barnen och en positiv atmosfär. Ett sensitivt känsloläroämne kan exempelvis vara leenden, godkännande blickar och beröring. Barnens initiativ besvaras, deras tankar hörs och barnen bemöts personligen under dagen. De vuxna anpassar sitt eget sätt att interagera enligt vad som passar för barnet och handleder barnets interaktion på ett positivt sätt. I en varm och trygg atmosfär vågar barnen uttrycka sig, prova på och öva på nya saker.

Delaktighet är en känsla av att höra till gemenskapen. Personalens uppgift är att aktivt stödja barnen för att bli en del av gruppen och kompisförhållanden samt verksamheten. Gemensamma aktiviteter och att gemensamt fundera på hur målen uppnås stärker känslan av samhörighet. Stolthet över gruppens kunnande, glädje och triumf som upplevs tillsammans stärker den upplevelsen av gemenskap. Det är viktigt att förstå att delaktighet och deltagande inte är samma sak. Personalen bör dock vara medveten om att varje barn upplever delaktigheten på sitt eget sätt, så barnens personliga upplevelser i situationer kan vara mycket olika. Ett barn vara med utan att uppleva delaktighet. I verksamheten måste situationer identifieras där barn lämnas utanför eller faktorer som utesluter barn. Barn kan också lämnas utanför på grund av en vuxens agerande. Vuxen ska i sin egen verksamhet iaktta vilka barn som hen fäster uppmärksamhet vid och vilka inte. Samtidigt ska man fästa uppmärksamhet vid hur och till vem den vuxna riktar sina ord. Pratar hen med alla barn i gruppen under dagen? Hur tar den vuxna hänsyn till barnens olika sätt att kommunicera?

Delaktighet är starkt agentskap. Agentskap förutsätter aktivitet, initiativförmåga, kunskap, förmåga att uttrycka åsikter och skapa nya idéer och tankar, förmåga att be om hjälp samt en känsla av möjligheten att påverka sitt eget lärande och lärmiljö. Detta är saker som barnen måste få

⁸⁶ Diskrimineringslag 7 och 8 § (1325/2014)

öva på tillsammans med andra barn och vuxna. De vuxna ska ta hand om att dela och bryta ner information så att det är möjligt för barnet att ta till sig den. Gruppen kan ha överenskomna strukturer och praxis, såsom möten med barnen eller gemensamma planeringsstunder där framförande av åsikter och olika färdigheter övas tillsammans. Utöver organiserade situationer stärker den dagliga interaktionen och verksamheten barnens möjlighet att uttrycka sina åsikter och synsätt, påverka beslutsfattande och åstadkomma förändring.

Gruppens personal identifierar och utvärderar strukturer, policyer och praxis i verksamheten som möjliggör eller begränsar barnets delaktighet:

- rutiner, dagordning
- regler, normer och praxis
- lokaler, redskap, material
- pedagogiska mål

Att ta hänsyn till barnets intressen och initiativ i planeringen av pedagogisk verksamhet förutsätter att man känner till och identifierar barnets individuella utgångspunkter och tänkande. Personalen ska ha kompetens och yrkeskunskap att på olika sätt samla in information om barnet, att upptäcka och identifiera saker som är betydelsefulla för barnet och att använda dessa som en grund för den gemensamma verksamheten. Interaktionen ska vara observerande och ömsesidig. Personalen förenar flexibelt de allmänna målen och sina egna planer med barnens initiativ och intressen i vardagens situationer. Barnets synsätt och åsikter samt hans sätt att tänka får mening när de bildar innehåll och former i verksamheten. När barnets behov besvaras och hans synsätt bekräftas i verksamheten, stärks viljan och lusten samt förtroendet för de egna möjligheterna till påverkan. Barnets känsla av "jag kan" stärks och hen känner glädje och stolthet över sitt kunnande.

Personalen måste ha förmågan att utveckla praxis som stöder delaktighet och förbinda sig till gemensamt överenskomna arbetsmetoder. Personalens verksamhet, interaktionssituationer och barnets dag granskas ur ett heldagsperspektiv. Genom att utveckla heldagspedagogiken stärks också barnets delaktighet. De grundläggande vårdsituationerna, förflyttningarna och utomhusaktiviteterna som upprepas många gånger under dagen bör användas som pedagogiska möjligheter. I dessa situationer engagerar sig vuxen i interaktionen med barnet och aktiverar även barnets inriktning i situationen.

Exempel

- Vid till exempel måltiderna ges barnet möjlighet att välja hur mycket mat hen vill ha, vad hen dricker och i vilken ordning hen äter maten. Under måltiderna handleder den vuxna barnen att prata med varandra, att berätta sina åsikter och tankar.
- I påklädningssituationen uppmuntrar den vuxna barnet att själv (tillsammans med den vuxna) fundera på vilka kläder hen ska ha på sig för att vara klädd på det sätt som vädret kräver. "Det finns vattenpölar ute – vill du leka vattenlekar? – sätter du på dig gummistövlar eller går du runt vattenpölar?" Barnets egna önskemål beaktas alltid när det är möjligt/ i mån av möjlighet (t.ex. sätter man handskarna under eller ovanpå ärmarna). Den vuxna uppmuntrar barnet att försöka lyckas själv.
- Vid vilostunder får barnet välja kramdjur och klädsel. Den vuxna frågar barnet om hen får klappa barnet. Barnet har rätt att vägra. Är det möjligt att man inte behöver ligga? Kan man sitta och bläddra i böcker utan att störa andra?

Delaktighet genomförs också i enlighet med barnets individuella utgångspunkter. De påverkas av barnets ålder och utvecklingsstadium, känslighetsperioden, individuella styrkor eller behov av stöd. Genom att ta hänsyn till barnens individualitet och olika takt kan delaktighet genomföras på många sätt. Personalens uppgift är att se till att barnens möjligheter till delaktighet är jämnt tillgängliga bland barnen.

Varje barn har rätt att uttrycka sig precis så som hen är. Vuxen måste kunna uppmärksamma barnets sätt att kommunicera och förstå även ordlös kommunikation. För de riktigt minsta barnen kan delaktighet i gruppens verksamhet stödjas genom att observera gester, uttryck och karaktär. Med de äldre barn kan man dessutom samtala. Pedagogisk dokumentation som arbetssätt stärker synliggörandet av barnen tänkande och upplevelser.

Källor:

Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas.

Heikka, J., Fonsèn, E., Elo, J. & Leinonen, J. (toim.) 2016. Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa.

Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. 2017. Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia.

Leinonen, J., Venninen, T. & Ojala, M. 2011. Osallisuuden kulttuurin kehittäminen.

Turja, L. 2012. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja.

Stödmaterial:

[Delaktighet](#)

Likabehandling och jämställdhet

Man har en skyldighet att främja jämställdhet och likabehandling och förebygga diskriminering i verksamheten inom småbarnspedagogiken.

Varje verksamhetsställe utarbetar i samarbete med personalen en funktionell jämställdhets- och likabehandlingsplan, som en del av verksamhetsställets årsplan. (Lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män 5 b §, diskrimineringslagen 6 a §). Familjedagvården inklusive privata aktörer och den öppna småbarnspedagogiken utarbetar en gemensam plan. Barnen och vårdnadshavarna involveras och hörs i planeringsprocessen på ett lämpligt sätt.

Den funktionella jämställdhets- och likabehandlingsplanen innehåller

1. en utredning om situationen för jämställdheten och likabehandlingen på verksamhetsstället för småbarnspedagogik,
2. de åtgärder, tidtabeller och ansvar som behövs för att främja jämställdhet och likabehandling,
3. en bedömning av genomförandet och resultaten av de åtgärder som ingick i den tidigare planen.

Planen ger personalen vägledning i att granska, utvärdera, genomföra och utveckla verksamhetens lärmiljöer samt interaktionen med beaktande av jämställdhets- och likabehandlingsperspektivet. Genomförandet av de planerade åtgärderna följs upp och utvärderas årligen och planen utarbetas på nytt vartannat år. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt interaktion, handledning, barnens delaktighet, material som används och möten med vårdnadshavarna samt förebyggande och avlägsnande av sexuella trakasserier och könsbaserade trakasserier.

En genussensitiv småbarnspedagogik handlar om medvetenhet hos personalen och att barnet alltid har en unik personlighet oberoende av kön. Det centrala mål är att de vuxna ska känna igen värderingar, antaganden och attityder som anknyter till kön och som avspeglas i den dagliga verksamheten och barnens fostran. Dessa syns i all verksamhet, i hur man talar och i hur man sätter ord på saker, såsom "flickfärger" och "pojkfärger". Ser man vissa egenskaper som könsbundna, och begränsar eller tillåter man något utgående från kön, "pojkar är pojkar" eller "flickor ska inte vara så där vilda"?

Genussensitivitet uppmuntrar oss att fundera på jämlikhet och förverkligande av den på ett nytt sätt: räcker det med att man får lov att välja? Är vissa lekar könsbestämmande i vilket fall barnets val kan styras av någon dold faktor, såsom rädsla för att bli mobbad, inte duga och inte få höra

till? Hur stödjer man barnets val, och hur begränsar man dem utan att märka det? Personalens uppgift är att skaffa fram saklig information om könsens mångfald. Man ska lyssna och vara uppmärksam på barnet och barnets initiativ. Man ska vara öppen och accepterande gentemot barnets könsuttryck och barnets utvecklingsriktning ska lämnas öppen. I olika situationer kan man fundera på om det alltid är nödvändigt att dela in barn i flickor och pojkar, om man ska benämna ett barn som flicka eller pojke eller om man kan uttrycka sig på ett annat sätt. Genom att identifiera och vara medveten om de bakomliggande faktorerna som inverkar på småbarnspedagogiken, den egna verksamheten och barnens verksamhet, kan de ändras och utvecklas.

(Källa: Textsamlingen Tasa-arvoa päiväkotiin om genussensitiv småbarnspedagogik.)

Stödmaterial

[Planering av jämställdhet och likabehandling i verksamheten](#)

3.1.4. Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Småbarnspedagogiken är en del av ett kulturellt föränderligt och pluralistiskt samhälle. Kulturell mångfald ska ses som en resurs. Rätten till det egna språket, den egna kulturen, religionen och åskådningen är grundläggande rättigheter. Det mångskiftande kulturarvet och nationalspråken samt den egna gemenskapens och omgivningens kulturella, språkliga och åskådningsmässiga mångfald ska tas till vara och värdesättas inom småbarnspedagogiken. Det förutsätter att personalen har kunskap om kulturer och åskådningar samt förmåga att förstå och se företeelser ur olika perspektiv och sätta sig in i andra människors situation. Man ska diskutera olika tanke- och handlingsmönster på ett konstruktivt sätt och även tillsammans skapa nya tillvägagångssätt. Samtidigt främjas en kulturellt hållbar utveckling.

I en språkmedveten småbarnspedagogik är man medveten om att språken är närvarande – hela tiden och överallt. Personalen förstår språkets centrala betydelse för barnens utveckling och lärande, för kommunikation och samarbete samt för identitetsskapande och delaktighet i samhället. Att synliggöra flerspråkigheten stöder barnens utveckling i en kulturellt mångskiftande värld. Alla i personalen ska vara medvetna om att de är språkliga modeller för barnen och de ska fästa uppmärksamhet vid sitt eget språkbruk. Personalen ska uppmuntra barnen att använda språk på ett mångsidigt sätt. Barnens språkliga färdigheter ska beaktas och de ska ges tid och möjligheter att uttrycka sig i språkligt varierande situationer.

Det unika hos varje barn, familj och personalrepresentant är en resurs. Språk-, kultur-, och åskådandemedvetenhet finns i allas verksamhet i alla vardagens situationer. En kultur som är medveten om mångfald stöder uppbyggnaden av varje barns identitet och delaktighet. Att utveckla en verksamhetskultur som värdesätter mångfald förutsätter självutvärdering och möjligheter till gemensamma samtal av personalen. Personalens språk-, kultur- och åskådningsmedvetna kompetens och verksamhet stärks på varje enhet.

Barnens kulturella kunnande, sätten att växelverka och uttrycka sig utvecklas i en småbarnspedagogik som är språk-, kultur- och åskådningsmedveten. Varje barn får bli godkänt som hen är och uppleva sin egen hemkultur och sitt språk som värdefullt. Samtidigt är man

medveten om att alla situationer är lärandesituationer för barnet även vad gäller det nya språket och kulturen.

Den finska och finlandssvenska kulturen och språken är en naturlig del av Borgå, vilket ger möjlighet att bekanta sig med de båda språken och kulturerna samt deras traditioner. Barnens och miljöns olika språk, kulturer, religioner, åskådning samt traditioner beaktas och anammas som en naturlig del av vardagen inom småbarnspedagogiken. Mångfald synliggörs i relation till den övriga verksamheten och barnens funderingar, inte bara i samband med temadagar. Varje barns delaktighet tillses exempelvis genom att markera viktiga platser på kartan eller genom att fundera vad som äts till frukost i deras familjer.

Stödmaterial:

[Språkens rika värld](#)

[Åskådningsfostran i småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen](#)

[Planering av jämställdhet och likabehandling i verksamheten](#)

3.1.5. Välbefinnande, trygghet och en hållbar livsstil

En hälsosam, trygg och fysiskt aktiv livsstil värdesätts inom småbarnspedagogiken. Man ska röra på sig både inomhus och utomhus på många olika sätt samt undvika långvarigt stillasittande. Barnens välbefinnande främjas genom att de under dagen ges möjlighet att vila och ta det lugnt samt genom att de erbjuds en mångsidig, hälsosam och tillräcklig kost. Då man utvecklar verksamhetskulturen är det viktigt att se till att barnen och personalen har möjlighet att arbeta i en stressfri miljö som främjar koncentration. En tydlig och planerad, men flexibel dagsstruktur främjar välbefinnandet.

Inom småbarnspedagogiken ska man värna om hela gemenskapens fysiska, psykiska och sociala trygghet. Barnet ska skyddas från våld, mobbning och andra former av trakasserier⁸⁷. Barnet har rätt att få tröst då barnet behöver det. Mobbning, våld eller trakasserier tillåts inte. Personalen ska känna igen mobbning, ingripa vid mobbning och förebygga mobbning medvetet och systematiskt som en del av utvecklingen av verksamhetskulturen. Avgörande för att förebygga mobbning är att stödja barnens kamratrelationer och hela gemenskapens välbefinnande. Personalen har en central roll när det gäller att stödja barnen i att träna och utveckla sociala och emotionella färdigheter. Personalen ska tillsammans med barnen lära sig att upptäcka och lösa konflikter på ett konstruktivt sätt. I fall av trakasserier, mobbning eller våld diskuterar personalen med barnens vårdnadshavare och söker lösningar tillsammans. Till främjandet av säkerhet hör också säkerhetsfostran samt att systematiskt förebygga och följa upp olyckor och ta hand om lokaler och redskap. För att främja säkerheten inom småbarnspedagogiken förutsätts ett fungerande och ansvarsfullt ledarskap samt att personalen behärskar säkerhetsaspekterna.

Vikten av en ekologiskt, socialt, kulturellt och ekonomiskt hållbar livsstil ska beaktas i all verksamhet. Vardagliga val och aktiviteter ska avspegla ett ansvarsfullt förhållningssätt till naturen och omgivningen. Gemensam användning av redskap och lokaler, måttlighet, sparsamhet samt att reparera och återvinna saker ska främjas inom småbarnspedagogiken.

87 Lag om småbarnspedagogik 10 §

Varje kommunala daghem har en egen grupp för välbefinnande. Förskolegrupper i anslutet till skolor är också en del av skolans gemenskapliga elevvårdsgrupp.

Mål och uppgift

- att utvärdera och utveckla lärmiljöer och en verksamhetskultur som främjar välbefinnandet inom småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen
- att genomföra gemensam elevvård inom förskoleundervisningen
- multiprofessionellt samarbete mellan flera aktörer

En viktig uppgift för enhetens grupp för välbefinnande är att utvärdera frågor och praxis som gäller välbefinnandet i enheten och att identifiera sådant som borde förbättras. Dessa frågor är till exempel hälsosamhet, trygghet och tillgänglighet. En trygg lärmiljö omfattar både fysisk, psykisk och social trygghet. Den gemensamma gruppen främjar en likvärdig och jämlik verksamhetskultur som stöder välbefinnandet, t.ex. genom att öka barnens delaktighet och utveckla atmosfären för växelverkan och fostran. Förfaringssätt som ökar delaktigheten hjälper också till att förebygga och upptäcka problem i ett tidigt skede och ordna det stöd som behövs. Det gemensamma välfärdsarbetet skapar förutsättningar för samhörighet, omsorg och öppen kommunikation.

Enhetens grupp för välbefinnande behandlar endast frågor som berör hela enheten. Frågor som gäller enskilda barn eller familjer diskuteras inte i den här gruppen. Daghemsföreståndaren är ansvarsperson och den som sammankallar gruppen. Mötestiderna bestäms i god tid genast i början av verksamhetsperioden. Medlemmar i gruppen: 1 representant/grupp, enhetens ansvariga hälsovårdare, 1 - 2 vårdnadshavare, enhetens speciallärare, i förskole enheter förskoleundervisningens kurator/psykolog. Vid behov kan andra sakkunniga eller aktörer kallas till gruppen. Barnens delaktighet uppfylls genom att man hör barnens tankar och åsikter och berättar om dem i gruppen. Möten ordnas minst två gånger i verksamhetsår. Tvåspråkiga förskole enheter kan ha en gemensam grupp, kuratorn och psykologen för båda språkgrupperna kallas till mötet.

Anteckningar över de frågor som behandlades på mötet delas ut till vårdnadshavarna i verksamhetsstyrningssystemet, till exempel på anslagstavlan.

Exempel för roller av olika aktörer:

Barnen: Hur upplever barnen praxis och växelverkan inom småbarnspedagogiken, delaktigheten och möjligheten att påverka frågor som berör dem själva. Har alla kompisar och kan alla delta i leken. Hur upplever barnen att jämställdhet och likabehandling uppfylls i olika situationer, förekommer mobbning, känner barnen sig trygga.

Speciallärare inom småbarnspedagogik: Att stödja barnets och familjens välbefinnande och deltagande i småbarnspedagogiken, hurdana sätt och metoder att stödja barnen, ingripa vid utmaningar, mobbning osv.

Hälsovårdaren: Tar upp observationer som gjorts om familjens/barnets situation vid familjens besök i rådgivningen, t.ex. gällande matvanor och näring, dygnsrytm, hygien eller andra frågor som väcker oro. Har föräldrarna tagit upp något som gäller småbarnspedagogiken? Man kan planera och komma överens med hälsovårdaren om hur hon eller han kan komma och prata med barnen eller föräldrarna om frågor som gäller hälsofostran.

Kuratoren, psykologen: Att stödja barnets och familjens välbefinnande och deltagande i förskoleundervisningen, hurdana sätt och metoder att stödja barnen, ingripa vid utmaningar, mobbning osv. Länkning till skolstarten, vad kan man göra i förskoleundervisningen. Främjande av enhetliga praxis och förfaringssätt.

Vårdnadshavarna: Vårdnadshavarnas syn på och erfarenheter av hur barnens välbefinnande stöds inom småbarnspedagogiken. Vad funderar vårdnadshavarna på, vad vill man utveckla? Är daghemmets praxis och förfaringssätt tydliga, vet föräldrarna varför man gör på ett visst sätt? Vad kan man göra tillsammans för att främja något ärende. Vårdnadshavarnas möjligheter för nätverkande.

Stärkande av sociala färdigheter och interaktion, skydd mot mobbning och ingripande i mobbning

Stärkande av sociala färdigheter och interaktion

Ett av målen för småbarnspedagogiken är att främja barnens välmående som helhet. Målet är att stöda barnens självkänsla så att den ökar och utvecklas och att lära barnen sociala färdigheter samt känslö- och trygghetsfärdigheter. Med känslöfärdigheter avses att kunna identifiera sina känslor, sätta ord på dem, reglera och beakta dem i vardagen. Med känslö- och trygghetsfärdigheter kan man öka barnets förmåga att ta hand om sig själv och erbjuda metoder för att förstå sitt eget värde och sina egna gränser. Bra sociala förmågor och känslöfärdigheter samt empatin förebyggs mobbning och trakasserier. Om trygghetsfärdigheter och kroppsfostran i kapitel Jag växer, rör på mig och utvecklas.

Verksamhetssätt i barngruppen:

- Personalen stödjer varje barns gruppledarskap och delaktighet.
- Man skapar en positiv stämning där både barn och vuxna trivs med varandra och tar hand om varandra genom gemensamma lekar och aktiviteter (trygghet, stressfrihet, skratt, glädje, personalens relationer, värme, uppmuntran och stöd, hjälpsamhet och empati, jämlikt bemötande, respekt för andra).
- Barnen får lära sig sociala regler som man kommit överens om. De vuxna fungerar som modeller och förebilder. (Att säga hej, hej då, tack och förlåt, vänta på sin tur, hjälpa andra, ta hand om varandra, tala med andra på ett artigt sätt)
- Vuxna gör tillsammans med barnen upp gemensamma trivselregler.
- Barn får tydligt veta vilken typ av aktivitet och beteende som förväntas. Man gör inte upp listor med förbud utan i stället beskrivningar hur vi agerar och uppför oss i vår grupp. Man uppmuntrar exempelvis barnen att ta hand om och hjälp varandra i stället för att förbjuda dem att slåss och retas. Kompisförmågor.
- Man kommer överens om hur barnen vill fira sina födelsedagar på daghemmet, att till exempel välja en kompis till bordet på födelsedagen kan vara svårt till någon.
- Barnen får vägledning för att lära sig förstå varför vissa sätt att agera är lämpliga och andra inte. Barnet lär sig och förstår moraliska frågor redan mycket tidigt, och därför börjar man behandla dessa frågor redan med 1–3-åringar. Målet är att stärka barns förmåga till empati.
- Personalen stödjer utvecklingen av barnens känslomässiga färdigheter. Man berättar för barnet om känslor, varför man får dem och hur de känns. Känslor är inte farliga utan går över av sig själva. Känslor kan också styras och man lär sig att hantera dem då man lär

sig att känna igen och märka dem. Man kan öva på känslofärdigheter: man kan lära sig färdigheter som hjälper en att komma över även svåra känslor. Man kan lära sig att förändra sitt eget känslotillstånd och känsloklimat mot det bättre. Oberoende av vad känslan säger, måste människan kunna handla rätt. (Källa: Kampman & Tukiainen 2020)

- Ju yngre barnet är, desto mer stöd från utomstående, det vill säga vuxna, behöver det för att reglera sina aggressioner och känsloreaktioner (såsom ilska, frustration, ångest, besvikelse eller sorg).
- Barnet ska inte lämnas ensamt med sina negativa känslor eller för att lugna sig, utan vuxen stödjer barnet och hjälper det att reglera sina känslor. Vuxen ska trösta barnet och ta barnet i famnen.
- Ett barn ska inte tas bort från en situation eller aktivitet som straff, utan en vuxen ska hjälpa barnet att ta kontroll över situationen så att aktiviteten kan fortsätta.
- För att stödja utvecklingen av barnens sociala och känslomässiga färdigheter tar man hjälp av olika material och program i verksamheten. (Exempel: Barnets sinne, Stegvis, Pienin askelin, Start, Molli, Piki, TunneMuksu, Mututoukka, Kaverikerho, Vuorovaikutusleikki, Se det goda! Kompisväskan). Verksamhetsmodellerna och de material som används skrivs in i den pedagogiska planen för gruppen.
- De vuxna har en skyldighet att vara med i verksamheten och vägleda samt följa och observera barnens lek och växelverkan. Barnen behöver de vuxnas stöd och handledning i sin interaktion.

Aktiv styrning, t.ex. väljer barnen själva sina platser vid matbordet eller vid samlingen eller har de utsedda platser? Man planerar sittplatserna så att utgångspunkten är att stödja vänskapsband.

Fri form observation, t.ex. Uppför sig alla lekande grupper väl eller förekommer det osakligt uppförande eller mobbning i gruppen? På avstånd kan leken verka lugn och "bra", men det kan ändå förekomma verbal eller psykisk mobbning. Styrning, t.ex. Den bästa lösningen är inte alltid att upplösa grupper som inte fungerar så bra, ta bort barn ur gruppen eller avbryta leken, utan ibland är det bättre att gå in och styra situationen.

Planerad observation och dokumentering, en-mot-en diskussion med barn, intervjuer, sociogram, observation av en viss situation.

Hur man känner igen mobbning

Mobbning är upprepade och medvetna negativa handlingar som riktar sig mot någon annan. När små barn mobbar varandra är det fråga om ett inlärt felaktigt beteende eller outvecklad interaktions- och självregleringsförmåga. När ett barn ännu inte på ett tillräckligt sätt kan uttrycka sig och reda ut saker och/eller självregleringen är outvecklad, kan frustration ta sig uttryck genom fysiska handlingar mot andra. Konflikter är inte mobbning. Konflikter uppstår då två ungefär lika starka personers mål strider mot varandra. Konflikter är vanliga och behövs för att utveckla sociala färdigheter.

Mobbning är ett socialt fenomen som anknyter till användning av makt. Mobbaren upplevs som större och starkare och offret hamnar i underläge. Mobbning behöver inte vara dramatisk, men man kan se vissa typer av beteende i den. Mobbning kan vara fysisk (sparkar, slag, nyp, störande av lekar och söndrande av saker, gömmande av saker), verbal (att retas, tala illa om någon annan eller inte svara på tilltal), psykisk (hot, manipulation, att ändra på regler i lekar, påtryckningar eller att göra miner, sucka, kasta talande blickar eller lämna någon utanför). Mobbning kan också delas in i direkt mobbning, där mobbaren kan identifieras och mobbningen riktar sig direkt mot offret fysiskt eller verbalt, och indirekt mobbning, där mobbaren är svår att identifiera och mobbningen sker på olika sätt.

Mobbning är ofta förknippad med olika roller, som personalen måste vara medvetna om för att kunna påverka alla aspekter av situationen.

- offer
- mobbare
- medhjälpare som deltar aktivt
- förstärkare, som till exempel skrattar
- tysta godkännare

- försvarare

Ett mobbat barns beteende kan förändras. Barnet är ofta ensamt och pratar inte om kompisar. Saker kan försvinna om barnet försöker "köpa" vänner. Barnet kan dra sig undan och vara tyst och ledset. Hemma kan man notera sömnproblem. Barnet signalerar på olika sätt att det inte längre vill gå till daghemmet. Det barn som utsätts för mobbning kan också gång på gång söka sig till interaktion och lek med sina mobbare och se dem som sina vänner. Barnet agerar då i en viss roll och godkänner osakligt bemötande för att få vara med och vara en del av gruppen.

Förebygga mobbning

Mobbning förebyggs genom att stärka personalens medvetenhet. Det förebyggande arbete kräver vuxens engagemang för barngruppen och verksamheten. I verksamheten stödjas utvecklingen av barnens sociala förmågor och empatiförmågor samt genom att hjälpa barnen att kontrollera aggressioner. Vuxna stärker barnens kamratrelationer och barnens delaktighet.

Vuxna ska diskutera konflikter och gräl med barnen. Barnen lär sig förstå att det i dessa situationer inte är fråga om mobbning utan konflikter. Konflikter ska tas på allvar och vuxna ska stödja barnen i att lösa sina konflikter. Konflikter är alltid mycket känsloladdade, men man kan lära parterna i konflikten att man kan se saker ur olika perspektiv och göra eftergifter. Barnen ska inte lämnas ensamma med sina konflikter. Man kan också använda andra barn som en resurs i lösningen av konflikter. Den vuxna ska inte försöka hitta sanningen utan låta de berörda berätta sina egna versioner. Barnen får stöd i att hitta lösningar och föra ärendet framåt.

Vuxen ska prata med barnen om mobbning så att barnen blir medvetna om mobbning som fenomen och de roller som förekommer i samband med mobbning, samt vad man kan göra om man upptäcker eller misstänker mobbning. Att berätta om och diskutera konfliktsituationer är INTE att skvallra. Som utgångspunkt för diskussioner om mobbning och rollerna i mobbning kan man exempelvis använda böckerna om Pelle Svanslös.

Personalen berättar för vårdnadshavarna att barnet är en del av en kamratgrupp och om barngruppens målsättningar och verksamhet gällande stödande av sociala färdigheter. Man diskuterar med vårdnadshavarna och skapar samförstånd om praxisen. Med vårdnadshavarna kan man komma överens om exempelvis praxis för utdelning av inbjudningar till födelsedagskalas. Man diskuterar med barnen om det är godtagbart att använda födelsedagsinbjudningar för utpressning eller hot och om man får göra så. Hur känns det att bli lämnad utanför?

Hantera en mobbningsituation

Mobbning, våld eller kränkande beteende godtas inte i någon form. Principen är att mobbningsituationer ska lösas i den miljö där mobbningen sker. Vårdnadshavarna kan inte påverka det som sker under dagen i småbarnspedagogiken. Om personalen upptäcker mobbning eller ett barn eller en vårdnadshavare för fram en misstanke om mobbning, ska man alltid ta situationen på allvar och det kommer att lösas. Personalen ansvarar alltid för att hantera ärendet. Vårdnadshavarna för de barn som är inblandade i mobbningen informeras omedelbart om situationen. Personalen i gruppen reder ut frågan genom att observera situationer och höra alla parter, så att alla får säga sin åsikt. Observationer och alla inblandades åsikter skrivs ner utan värderingar. (blankett PM om mobbningsituation)

Efter att personalen har hört alla inblandade kommer man överens om hur man ska gå vidare. Vuxna funderar på lösningar också tillsammans med barnen. Överenskomma åtgärder skrivs ner och genomförandet av åtgärderna säkerställs. Situationen följs upp minst med två veckors mellanrum, uppföljningen ska dokumenteras. Vid behov försätter eller omdirigeras åtgärderna tills mobbningen har upphört. När mobbningen har upphört läggs blanketten till uppgifterna från alla parter som är inblandade i mobbningen i verkssamhetsstyrningsprogrammet.

(Källa: Mobbar även små barn? Repo, L. & Stoor-Grenner, M.)

Stödmaterial:

3.2. Lär miljöer inom småbarnspedagogiken

Inom småbarnspedagogiken är syftet att säkerställa en lärmiljö som är utvecklande, inkluderande, som främjar lärande och som är hälsosam och trygg samt tillgänglig⁸⁸. Med lärmiljöer avses lokaler, platser, gemenskaper, metoder, redskap och tillbehör som stöder barnens utveckling, lärande och kommunikation. Begreppet lärmiljö omfattar bland annat den fysiska, psykiska och sociala dimensionen. Lärmiljöerna ska utvecklas så att de mål som fastställs för småbarnspedagogiken kan uppnås och så att de stöder barnens sunda självkänsla och utvecklingen av sociala färdigheter och förmågan att lära sig. Lärmiljöerna ska utformas och utvecklas så att de är ergonomiska, ekologiska, trivsamma och tillgängliga. Belysningen, akustiken och inomhusluftens kvalitet ska också beaktas och utrymmena ska vara prydliga och rena.

Lärmiljöerna ska planeras och utformas tillsammans med barnen. De ska stödja barnens naturliga nyfikenhet och vilja att lära sig. De ska locka barnen till fysisk aktivitet, till att leka, undersöka samt uppleva och uttrycka konst. Barnen ska ha möjlighet att utforska världen med alla sina sinnen och med hela kroppen. Lärmiljöerna ska erbjuda barnen olika möjligheter till meningsfull sysselsättning, mångsidiga och fartfyllda fysiska aktiviteter, lekar och spel men också till vila samt lugn och ro. Barnens idéer, lekar samt deras alster och verk ska synas i lärmiljöerna.

I lärmiljöerna kan man genomföra pedagogisk verksamhet av många slag och lärmiljöerna ska formas enligt behov. Personalen ska beakta barnens intressen, individuella färdigheter och behov samt riktlinjerna för småbarnspedagogisk verksamhet (kapitel 4). I lärmiljöerna ska man arbeta flexibelt i grupper av olika storlek, så att alla har möjlighet att delta i aktiviteterna och kommunikationen. Arbete i pedagogiskt ändamålsenliga grupper främjar barnens och personalens koncentration och en barncentrerad verksamhet.

Gemensamt överenskomna regler och tillvägagångssätt bidrar till att skapa en trygg lärmiljö som präglas av inbördes respekt och gemensamt ansvar. I en trygg miljö är det tillåtet att visa olika känslor och personalen hjälper barnen att uttrycka sina känslor och att reglera dem. Barnen ska uppmuntras att ställa frågor och de ska få sina frågor besvarade.

Lärmiljöerna ska planeras och utvecklas så att de främjar likabehandling och jämställdhet mellan könen. Detta möjliggör att man kan bryta traditionella könsstereotypa mönster. Lärmiljöerna ska främja barnens språkliga utveckling och språkmedvetenhet samt synliggöra kulturell mångfald.

Även naturen, gården, lekparken och den övriga byggda miljön utgör lärmiljöer för den småbarnspedagogiska verksamheten. Dessa miljöer erbjuder upplevelser, material och mångsidiga möjligheter att leka och undersöka. De ska utnyttjas som platser för fysisk aktivitet, naturupplevelser och lärande.

Barnen ska i tillräcklig omfattning ha tillgång till och få använda mångsidiga, pedagogiska och säkra lek- och aktivitetsredskap som är lämpliga för deras ålder. Redskapen ska anpassas till barnens individuella behov av stöd och intresseområden. Teknologin är en del av en mångsidig och inkluderande lärmiljö för barnet. Digitala verktyg, applikationer och miljöer ska användas på ett ändamålsenligt sätt inom småbarnspedagogiken. Barnens egna digitala verktyg, leksaker och andra redskap kan användas i enlighet med anordnarens beslut. Personalen ska komma överens med vårdnadshavarna om användningen av barnens egna apparater, leksaker och redskap.

Samarbete med andra aktörer samt fysiska och virtuella besök på exempelvis bibliotek, museer, kulturarvsplatser, konserter, teatrar och vårdnadshavarnas arbetsplatser berikar barnens lärmiljöer. Planeringen av lärmiljöer erbjuder också en naturlig möjlighet till samarbete mellan personalen och vårdnadshavarna.

Den gruppens pedagogiska planen används för planering och utvärdering av den pedagogiska miljön. Planeringen och utvärderingen görs också i samarbete med barnen och föräldrarna.

En god social och psykiska miljö förutsätter en aktiv och sensitiv närvaro av personalen. De vuxna ansvarar för den sociala och psykiska tryggheten i barngrupp. Det är viktigt att hantera samspelet och dynamiken hos barngruppen och barnen och att stödja barnens vänskap.

Flexibla utrymmen som lämpar sig för lek och verksamhet bildas av olika slags arbetsstationer och möbelkombinationer som gör det möjligt att arbeta ensam, i par och i grupper. Verksamheten, utrymmena och redskapen bör planeras så att barnet inte behöver sitta stilla långa stunder utan barnet stimuleras till egen aktivitet och till att röra på sig. Förflyttningssituationer sprids ut i smågrupper för att minska väntetiden och tiden man är stilla. Situationerna kan också göras aktiva. I valet av möbler ska man beakta ergonomin för både barn och vuxna.

Användningen av lokalerna inomhus och utomhus effektiviseras och görs mångsidigare genom att dela upp verksamheten i olika utrymmen och genom att fungera i smågrupper. Utrymmena ska planeras och modifieras tillsammans med barnen. Material och redskap väljs och skaffas så att de stöder genomförandet av den pedagogiska verksamheten och öppnar upp för nya lärtigar för barnen. I lärmiljön beaktas också barnens intressen och man gör det möjligt att använda styrkor. Redskapen och materialen väljs och anskaffas så att de stöder den pedagogiska verksamheten. Föremål och leksaker har egna beskrivna platser som stöder barnens agentskap och hjälper till att upprätthålla ordning. Redskap och tillbehör ska vara tillgängliga för barnen. Med lokal- och tidsarrangemang stöds uppbyggande av långvarig lek. Genom att benämning och bildstöd i inlärningsmiljön samt övrigt visuellt material stöder man barns språkliga utveckling och synliggör också kulturellt mångfald.

I lärmiljön synliggörs språklig, kulturell och visuell mångfald så att alla barn i gruppen kan vara delaktiga och känna att den egna bakgrunden är värdefull. Språken och kulturen syns bl.a. i böcker, bilder och lekredskap. Utflykter och virtuella besök används för att göra lärmiljöerna mångsidiga. Del 1 i verktyget SpråkPeda används i varje grupp som ett verktyg för utvärdering och utveckling av en språkmedveten lärmiljö. Mer om språkmedveten pedagogik i avsnittet Språkens rika värld.

Personalen ser till att man använder mångsidiga lärmiljöer i verksamheten. Förutom de egna lokalerna använder man sig av de möjligheter som närmiljön erbjuder. När man åker längre bort använder man lokal- eller beställningstrafik. I Borgåområdet finns stads- och landsbygdsmiljö, byar, skärgård, åstränder och hamnar. I Borgå är det aldrig långt till skogar och parker. Andra verksamhetsmiljöer för småbarnspedagogiken är idrottsplatser och -planer, bibliotek/bokbussar, museer, simhallen, andra tjänster, industrier och företag samt digitala och virtuella miljöer.

Digitalitet planeras som en naturlig del av barnens lärmiljöer och aktiviteter. Barnen ska få lära sig att använda olika apparater och verktyg samt medier, som ska vara tillgängliga för barnen. Digistigen i Borgå specificerar lokala läroplaner vad gäller digital kompetens, medieläsfärdighet och programmeringskompetens. Digistigen för småbarnspedagogik och förskoleundervisning innehåller mål för personalens kunskaper och pedagogiska verksamhet för olika åldersgrupper samt beskrivning av praktisk verksamhet. Personalen ska använda Digistigen för att planera pedagogisk verksamhet.

Digistigen i Borgå -teamet för personalen: digistigen, material, instruktioner, skolningsmaterial, länkar (kod mu1u3pk)

Nationalstadsparken i Borgå

- Naturskyddsområden, naturstigar, fågeltorn/utsiktsplatser samt utflyktsområden i skogen: t.ex. Stensböle, Ekudden, Ruskis, Svinö, Telegrafberget, Maren och Borgbacken, Näse sten, Jonasbacken Uddas, Gammelbacka gårds parkskog
- Herrgårdar och andra byggnader: t.ex. Haiko, Kiala, empirekvarteren, gamla stan, Näse gård, Näsebackens begravningsplats.

Stödmaterial:

[Oppimisympäristö varhaiskasvatuksessa | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

3.3. Samarbete inom småbarnspedagogiken

Genom samarbete ska man främja målen för den småbarnspedagogiska verksamheten samt en pedagogisk verksamhet av hög kvalitet. Anordnarna av småbarnspedagogik bär ansvaret för att samarbetet genomförs och är systematiskt⁸⁹.

3.3.1. Samarbete med vårdnadshavarna

Samarbetet med vårdnadshavarna spelar en viktig roll inom småbarnspedagogiken⁹⁰. Målet med samarbetet är att vårdnadshavarna och personalen ska förbinda sig till att tillsammans främja att barnen växer, utvecklas och lär sig på ett sunt och tryggt sätt. Samarbetet när det gäller det fostrande arbetet ska bygga på förtroende, jämlik kommunikation och ömsesidig respekt.

När det gäller det fostrande arbetet ska värderingar, mål och ansvar diskuteras såväl inom personalen som med vårdnadshavarna. Samarbetet ska vara ömsesidigt och av personalen förutsätts initiativtagande och aktivitet. I samarbetet ska familjernas mångfald, barnens individuella behov samt frågor som gäller vårdnad och föräldraskap beaktas. Vid behov ska en tolk användas under diskussionerna för att säkerställa att alla parter blir förstådda⁹¹.

Samarbetet kan ha olika syften och se olika ut under barnets tid inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Det är viktigt att personalen och vårdnadshavarna utbyter information om barnens dagliga upplevelser. Det är också viktigt med uppmuntrande meddelanden som beskriver barnets utveckling och lärande i positiva ordalag. Vårdnadshavarens och personalens iakttagelser av och diskussioner om barnets dag skapar förutsättningarna för att trygga barnets välbefinnande som helhet.

Samarbetet med vårdnadshavarna är särskilt viktigt vid övergångsskedena, till exempel då barnet börjar i småbarnspedagogiken, vid övergångar inom småbarnspedagogiken, då ett barn byter daghem eller då barnet börjar i förskoleundervisningen. Den gemensamma diskussionen är särskilt viktig då barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas (kapitel 1.3) och samarbetet med vårdnadshavaren betonas också då stödet för barnet planeras och genomförs (kapitel 5). En förtroendefull atmosfär skapar förutsättningar för samarbete mellan vårdnadshavaren och personalen också i utmanande situationer, till exempel då det finns anledning till oro om barnets välbefinnande.

Barnens vårdnadshavare ska ges möjligheter att delta i planeringen och utvecklingen av målen för den småbarnspedagogiska verksamheten och det fostrande arbetet tillsammans med personalen och barnen. Informations- och kommunikationsteknik används i samarbetet med vårdnadshavarna. Samarbetet kan också främja vårdnadshavarnas kontakt sinsemellan.

⁸⁹ Lag om småbarnspedagogik 7 §

⁹⁰ Lag om småbarnspedagogik 3 § 1 mom. 10 punkten

⁹¹ Språklag 18 § (423/2003) och utlänningslag 203 § (301/2014)

Vårdnadshavarnas nätverkande och gemensamma aktiviteter vid olika evenemang stärker gemenskapen och stöder personalen i deras arbete.

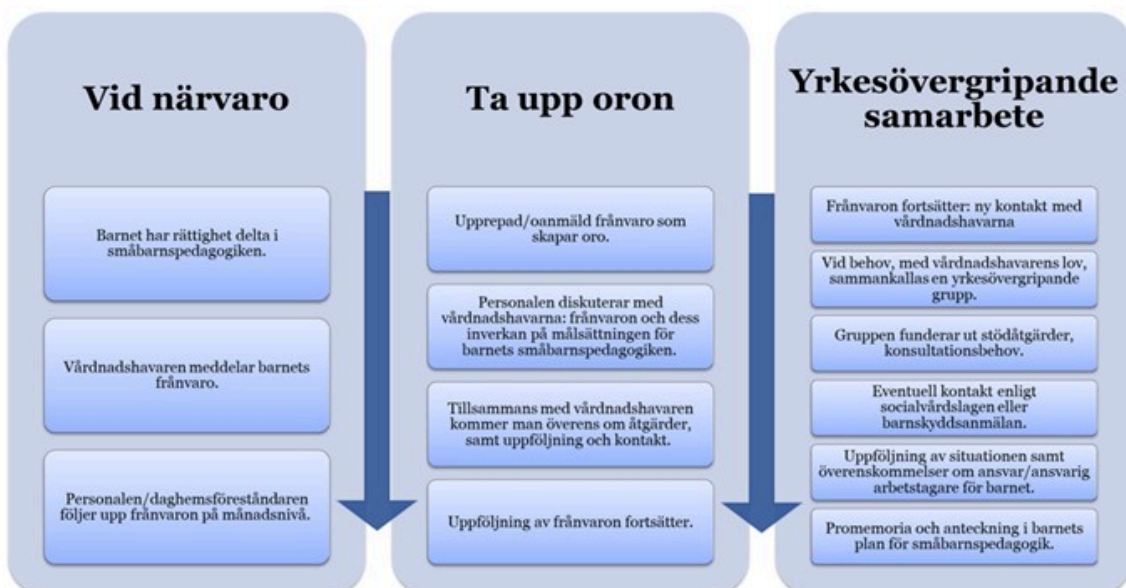
Förfaringssättet vid inledningen av fostringsarbetet och då barnet börjar i småbarnspedagogiken beskrivs i kapitlet för barnets plan för småbarnspedagogik. Förfaringssättet vid barnets övergång till en annan grupp eller enhet finns beskrivet i kapitlet: Småbarnspedagogiken som en del av barnets växande och lärande.

Minst två gånger i året ordnas möjlighet till ett diskussionstillfälle för vårdnadshavarna där man tillsammans planerar och utvärderar barnets plan för småbarnspedagogik. Vid behov kallas även andra sakkunniga som arbetar med barnets och familjens ärenden, att delta i diskussionen. Den dagliga kontakten med vårdnadshavarna är central. För att informera och berätta om verksamheten på daghem används elektroniska kanaler. Dessutom kan man komma överens med vårdnadshavarna på vilket sätt man informerar om barnets vardag o.d. Observationen och den pedagogiska dokumentationen nyttjas för att berätta om barnets vardag. Om barngruppens verksamhet berättas också regelbundet i ett vecko- eller månadsbrev.

Vid behov används tolk i samarbetet med vårdnadshavarna. Användningen av tolk säkerställer ömsesidig förståelse. Tolk används vid behov till exempel i inledningssamtalet och samtalet gällande planen för småbarnspedagogiken samt föräldrakvällar. I samarbetet med vårdnadshavarna beaktas även båda vårdnadshavarnas delaktighet i situationer där endast en av dem pratar ett främmande språk.

Nya familjer informeras om praxis och verksamheten inom småbarnspedagogiken. För alla föräldrar ordnas ett tillfälle att komma och lyssna och diskutera verksamheten i barngruppen. På föräldramöten kommer man överens med föräldrarna t.ex. om samarbete, olika praxis, evenemang och fester.

I samarbetet med vårdnadshavarna säkerställs barnets deltagande i småbarnspedagogikens verksamhet. Om oro uppstår bör personalen diskutera frågan med vårdnadshavarna så tidigt som möjligt. Till exempel har en verksamhetsmodell utarbetats för oroande frånvaro eller för att inleda ett bredare branschöverskridande samarbete.

Verksamhetsmodell för oroande frånvaro eller att inleda ett bredare branschöverskridande samarbete

Inom småbarnspedagogiken ordnas olika tillfällen och evenemang där familjerna och vårdnadshavarna har möjlighet att träffa varandra. Även vårdnadshavarna kan själva ordna evenemang och verksamhet. I daghem kan det också finnas föräldraföreningar.

Varje daghem har en välmåendegrupp där även vårdnadshavarna är representerade.

3.3.2. Samarbete med olika aktörer

Syftet med samarbetet är att försäkra sig om att genomföra och utveckla småbarnspedagogisk verksamhet av hög kvalitet. Enligt lagen om småbarnspedagogik⁹² ska kommuner som anordnar småbarnspedagogik bedriva sektorsövergripande samarbete samt skapa de samarbetsstrukturer som behövs. En privat serviceproducent ska efter behov bedriva sektorsövergripande samarbete⁹³.

Med samarbetspartner menas alla de regionala och lokala aktörer som det är naturligt att samarbeta med inom småbarnspedagogiken. Samarbete till exempel med instanser som ansvarar för övrig undervisning, idrott, bibliotek och kultur och med andra aktörer i närmiljön gör lärmiljöerna mångsidigare och stöder verksamhetens mål. Andra samarbetspartner inom småbarnspedagogiken är till exempel organisationer, livsåskådningssamfund såsom församlingar, polisen samt kost- och städservice.

Det är viktigt att samarbeta och att utveckla samarbetet mellan kommunens småbarnspedagogiska verksamhet och de privata serviceproducenterna som erbjuder småbarnspedagogik inom kommunen samt mellan kommunerna. Anordnarna av småbarnspedagogik kan utveckla sin verksamhet i samarbete med högskolor, läroanstalter, forskningsinstitut och myndigheter.

Inom den småbarnspedagogiska verksamheten ska man också samarbeta med barnrådgivningspersonalen, barnskyddet samt med andra aktörer inom hälsovården och socialvården. Vikten av samarbetet ökar om någon av dessa aktörer känner oro för barnets utveckling eller välbefinnande samt när barnets stöd planeras och ordnas. I den omfattande hälsoundersökningen ingår, med vårdnadshavarens skriftliga samtycke, personalens bedömning

92 Lag om småbarnspedagogik 7 och 22 §

93 Lag om småbarnspedagogik 7 §

av hur ett barn under skolåldern klarar sig i den småbarnspedagogiska verksamheten. Personalens bedömning är en viktig del av bedömningen av barnets helhetsmässiga växande, utveckling och välbefinnande och vid tidig identifiering av barnets behov av stöd i ett sektorsövergripande samarbete⁹⁴.

I Borgå samordnas det mångprofessionella samarbetsnätverket för stödjande av barns och ungas välmående av arbetsgruppen för barnens och de ungas välmående. En representant för småbarnspedagogik ingår i gruppen.

Småbarnspedagogiken deltar vid behov och om möjligt i andra arbetsgrupper och mångprofessionellt samarbete.

Östra Nyland välfärdsområde

Se också en verksamhetsmodell för oroande frånvaro eller för att inleda ett bredare branschöverskridande samarbete i kapitel Samarbete med vårdnadshavarna.

Barnrådgivningen

Personalen inom småbarnspedagogiken gör en bedömning av barnets utveckling och välbefinnande före de omfattande hälsogranskningarna för 4-åringar. För detta ändamål används en blankett som undertecknas av vårdnadshavarna innan den skickas till hälsovårdaren. Vid behov görs samarbetet mellan barnrådgivningen och småbarnspedagogiken även då det gäller barn i annan ålder.

För varje daghem har en ansvarig hälsovårdare som är medlem i enhetens välmåendegrupp. Småbarnspedagogikens och rådgivningens samarbetsgrupp utvärderar och utvecklar samarbete.

Småbarnspedagogik som en del av stödtjänster inom barnskydd

Ansökan görs via e-tjänsten för Borgå stads småbarnspedagogik. Socialarbetaren kan kontakta servicesamordnaren, som den skriftliga rekommendationen (blanketten) också ska skickas till. Om barnet börjar i småbarnspedagogiken som en del av stödtjänster inom barnskyddet, ordnas ett möte med familjen och socialarbetaren där man kommer överens om praxis och samarbetsformer för barnets småbarnspedagogik.

Kultur- och fritidstjänsterna

Borgå stads kulturläroplan Kulturstig har utarbetat tillsammans med småbarnspedagogik och grundläggande utbildning. Kulturstigen kompletterar skolornas och småbarnspedagogikens läroplaner. Kulturstigtjänster produceras av kulturtjänster, musikinstitutet, konstskolan, biblioteket och Borgå museum. Målet med planen för kulturförstran är att genomföra och främja planerad kultur-, konst- och kulturarvsutbildning. Verksamheten under småbarnspedagogiksdag är avgiftsfritt för familjer.

⁹⁴ Statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsovård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga 7, 9 och 13 § (338/2011) samt lag om småbarnspedagogik 7 §

Kulturstigen berikar och kompletterar den småbarnspedagogiska verksamheten. Enheterna ska informeras om utbudet utifrån vilket de planerar sin egen verksamhet. Samarbete beskrivs i enhetens årsplan.

Styrgruppen för Kulturstigen, som består av en representant för småbarnspedagogik, övervakar och utvärderar verksamheten.

Idrottstjänsterna erbjuder verksamhet som stöd för motionsfostran inom småbarnspedagogiken. Lokalt samarbetar man även med idrotts- och motionsföreningar. Föreningarna ordnar handledning för barn och/eller personalen i sina egna grenar. Information om dessa ges separat och småbarnspedagogiken använder sig av utbudet i enlighet med barngruppens behov.

Församlingar

Borgå domkyrkoförsamling erbjuder verksamhet som stödjer åskådningsfostran i småbarnspedagogiken. Samarbetsutbudet grundar sig på Utbildningsstyrelsens anvisningar och Kyrkostyrelsens modell. Innehåll i verksamheten utformas också som ett samarbete mellan småbarnspedagogiken och församlingen. Församlingen granskar och uppdaterar sitt utbud årligen och informerar om det till småbarnspedagogiken. Utbudet innehåller allmänbildande verksamhet som passar alla och inte innehåller utövande av religion samt verksamhet som grundar sig på religionsutövning. Personalen ansvarar för att ta reda på vilken typ av innehåll verksamheten har och på ett tydligt sätt informera vårdnadshavarna.

Med andra församlingar har inte kommit överens om samarbete i Borgå.

Invandrantjänster

Invandrantjänsterna och de småbarnspedagogiska tjänsterna har en gemensam verksamhetsmodell för att inleda småbarnspedagogiken med familjer som har flyktingbakgrund. När familjen flyttat till Borgå gör socialhandledaren för invandrantjänsterna och sakkunnig inom småbarnspedagogiken ett gemensamt hembesök, där man i enlighet med familjens behov berättar om olika tjänster, stigen för den finländska småbarnspedagogiken och skolan, verksamhetssätten inom småbarnspedagogiken, och vid behov hjälper man med utarbetandet av ansökningar eller kommer överens om den inledande processen för småbarnspedagogiken och praxis om första besök.

Övriga aktörer, tredje sektorn

Borgå naturskola fungerar som småbarnspedagogikens samarbetspartner vid genomförandet av naturfostran och verksamhet i naturen. I samarbetet stöds också personalens kunskaper. Personalen kan gå med i teamet Naturpedagogik inom småbarnspedagogik där utdelas material och tips för verksamhet.

Om annat samarbete med aktörer såsom MLL och Folkhälsan kan man komma överens enhetsspecifikt.

Privata serviceproducenter

Regelbundna möten hålls med de privata daghemmen ca fyra gånger per år och minst ett möte med vårdarna i de privata familjedaghemmen varje år. Tjänsteinnehavaren som ansvarar för handledning och tillsyn av privata serviceproducenter fungerar som sammankallare. De viktigaste innehållen i mötena är frågor som rör verksamhetens kvalitet, säkerhet och pedagogik. Dessutom ges övrig handledning till privata serviceproducenter vid behov.

Personalen erbjuds möjlighet att delta i fortbildningar och utvecklingstillfällen som stadens småbarnspedagogik ordnar.

Lokalitetstjänster och kost- och städtjänster

Kost- och städtjänster ansvarar daghemmets mat och städning. Lokaltjänsterna ansvarar för fastighetsskötseln. Felanmälningar i anknytning till lokaler och gårdsområden eller misstankar om inomhusmiljön inom småbarnspedagogiken anmäls via systemet för felanmälan. Verksamheterna och tjänsterna planeras och utvärderas i samarbete på både enhets- och organisationsnivå varje år.

Utkast

4. Planering och genomförande av den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken

4.1. Referensram för den pedagogiska verksamheten

Den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken ska präglas av ett helhetsskapande angreppssätt. Målet är att främja barnens lärande och välbefinnande samt mångsidiga kompetens (figur 1). Den pedagogiska verksamheten förverkligas i samverkan mellan barnen och personalen och i den gemensamma verksamheten. Barnens spontana verksamhet, personalens och barnens gemensamma idéer till verksamhet och verksamhet som planerats av personalen ska komplettera varandra. Den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken ska genomsyra den helhet som består av fostran, undervisning och vård.

Figur 1. Referensram för den pedagogiska verksamheten

En målinriktad och inkluderande verksamhet utgår från värdegrunden (kapitel 2.4), synen på lärande (kapitel 2.5), en verksamhetskultur som stöder värdegrunden och synen på lärande (kapitel 3) samt mångsidiga lärmiljöer (kapitel 3.2), samarbete (kapitel 3.3), arbetsätt (kapitel 4.3) och stöd för barnet (kapitel 5). Barnens intressen och behov samt viktiga aspekter som anknyter till barnens uppväxtmiljö ska utgöra utgångspunkter för planeringen av verksamheten. En annan utgångspunkt är lärområdena som beskrivs i kapitel 4.5. En förutsättning för kvalitativ pedagogisk verksamhet är systematisk dokumentation, utvärdering och utveckling (kapitel 4.2 och 7). Planeringen av verksamheten ska även styras av målen för mångsidig kompetens (kapitel 2.7).

Mål och riktlinjer för den pedagogiska verksamheten ska preciseras i de lokala planerna för småbarnspedagogik. Vid preciseringen av målen ska man ta hänsyn till de olika verksamhetsformerna inom småbarnspedagogiken, personalstrukturen och andra särdrag. Den lokala planen för småbarnspedagogik och barnens planer för småbarnspedagogik (kapitel 1.3) ska utgöra utgångspunkter för planeringen av verksamheten i barngruppen. Den småbarnspedagogiska verksamheten och förskoleundervisningen ska bilda en kontinuerlig helhet som är meningsfull för barnet och ger barnet möjlighet till framsteg i sitt lärande.

Ansvar för att planeringen och genomförandet av den pedagogiska verksamheten motsvarar de uppsatta målen ligger hos personalen inom småbarnspedagogiken. I verksamheten används olika inlärningsmiljöer och olika yrkesgruppers expertis. Vid organiseringen av verksamheten beaktas barnens likaberättigade och jämställda möjlighet att delta i en mångsidig verksamhet.

Det centrala är att granska barnets dag som en helhet där välbefinnande och lärande stöds. Personalen ska särskilt planera för de situationer som upprepas många gånger under dagen och veckan, såsom ankomst och avfärd, förflyttningar och situationer i tamburen, måltider, vila och andra rutiner. Hur kan olika rutiner och verksamhets sätt se ut och kännas för barnen, vilken typ av interaktion möter barnen i dem? Hur ordnar vi stödåtgärder av barnet i olika situationer? Hur barn deltar i gruppen och lek?

Centrala strukturer och verktyg för planering och utvärdering av den pedagogiska verksamheten:

1. **Barnets plan** för småbarnspedagogik, beskrivs i kapitlet om barnets plan för småbarnspedagogik
2. **Gruppens plan** för småbarnspedagogik
Ett verktyg för planering, dokumentation och kontinuerlig utvärdering av pedagogisk verksamhet i barngruppen. Personalen använder verktyget regelbundet. Familjedagvårdarna och den öppna småbarnspedagogiken använder planen till tillämpliga delar.
3. **Småbarnspedagogikens lärarens pedagogiska ledarskap** i gruppen
Lärare inom småbarnspedagogiken ansvarar för uppgörandet av barnets plan för småbarnspedagogik tillsammans med den övriga personalen. Läraren samlar observationerna och erfarenheterna om barnet och går igenom dem med gruppens övriga personal. Läraren ansvarar för målsättningarna i gruppens pedagogiska verksamhet och för att de mål och överenskomna åtgärder som barnets behov förutsätter, förverkligas i gruppens verksamhet. Läraren upprätthåller en pedagogisk diskussion i teamet och ansvarar för att verksamheten förverkligas utgående från grunderna för planen för småbarnspedagogik och den lokala planen.
4. **En teamansvarig** utses årligen för varje daghemsgrupp. Den teamansvariga är en lärare inom småbarnspedagogiken, som
 - ansvarar för att gruppens verksamhet överensstämmer med planen för småbarnspedagogik
 - fungerar som medlem i enhetens pedagogiska team
 - ansvarar för att gruppens pedagogiska plan/plan för småbarnspedagogiken används aktivt
 - ansvarar för teamplaneringen och dess tidtabell
 - ansvarar för att avtala om teamets ansvarsområden i det egna teamet

- ser till att frågor som kräver gemensamt arbete eller som annars ska skötas går mellan gruppens och hela daghemmets nivåer och att de saker som avtalats för teamet sköts
 - följer upp frågor som gäller teamets verksamhetskultur och arbetshälsa och tar upp dem på team- och daghemsnivå.
5. **Pedagogiska team** ansvarar tillsammans med närchefen för att verksamheten genomförs, utvecklas och utvärderas i enlighet med planen för småbarnspedagogik i varje grupp.
 6. **Systematiska samtal med enskilda barn och grupper.**
 7. **Enhetens årsplan** för verksamheten **och verksamhetsberättelse**. Planen kommer att publiceras på enhetens elektronisk anslagstavla.

4.2. Pedagogisk dokumentation

Pedagogisk dokumentation är en central arbetsmetod för att planera, genomföra, utvärdera och utveckla den småbarnspedagogiska verksamheten. Det är en kontinuerlig process där observationer, dokument och en gemensam tolkning av dessa skapar förståelse för den pedagogiska verksamheten. Den pedagogiska dokumentationen möjliggör att barnen och vårdnadshavarna kan delta i utvärderingen, planeringen och utvecklingen av verksamheten.

Den pedagogiska dokumentationen ger information om barnens liv, utveckling, intressen, tankar, lärande och behov samt om barngruppens verksamhet, på ett konkret och mångsidigt sätt. Med hjälp av enskilda dokument, till exempel fotografier, teckningar eller personalens observationer, kan man tillsammans med barnen iakttä barnens utveckling och lärande. Barnens kunskaper och färdigheter, intressen och behov blir synliga genom den pedagogiska dokumentationen och ska utgöra grunden för planeringen av verksamheten.

Målet med en systematisk dokumentation är att personalen ska lära känna det enskilda barnet och förstå relationerna barnen emellan samt förstå på vilket sätt personalen och barnen i gruppen kommunicerar med varandra. Syftet med pedagogisk dokumentation är att förverkliga småbarnspedagogisk verksamhet utgående från barnen. Den information och förståelse som dokumentationen bidrar till ska användas till exempel för att arbetssätten, lärmiljöerna, verksamhetens mål, metoderna och innehållet kontinuerligt ska kunna anpassas enligt barnens intressen och behov. Barnets plan för småbarnspedagogik är en del av den pedagogiska dokumentationsprocessen (kapitel 1.3). Systematisk dokumentation behövs också då man bedömer barnets behov av stöd (kapitel 5).

Dokumentation som har samlats in under en längre tid är en viktig del av utvärderingen av den pedagogiska verksamheten, personalens självvärdering av verksamheten (kapitel 7.1) samt utvecklingen av verksamhetskulturen.

Personalen observerar och använder den pedagogiska dokumentationen för att utveckla verksamheten, också tillsammans med barn och vårdnadshavare. Dokumentationen av verksamheten blir pedagogisk först när dokumenten, det vill säga den lagrade informationen, behandlas och används i praktiken för att planera, genomföra, utvärdera och utveckla en målinriktad verksamhet.

Den pedagogiska dokumentationen planeras i gruppen i förväg, så att man vet hur, av vem och med vilka redskap dokumentationen ska ske enligt vad man kommit överens om på dags-, vecko- och månadsnivå (t.ex. årsklocka). För projekt och processer kan man planera dokumentationen i förväg och även under pågående aktivitet i enlighet med de idéer och behov som kommer fram. I verksamheten ansamlas också kontinuerligt olika typer av information och dokument som produceras av barnen, personalen och vårdnadshavarna. Gruppens personal väljer på ett systematiskt sätt och enligt behov ut de dokument som ska användas för utvärdering och utveckling av den pedagogiska verksamheten. I gruppens pedagogiska plan preciseras metoderna och verktygen för den pedagogiska dokumentationen.

Varje barngrupp använder:

- barnets plan för småbarnspedagogik
- barnets digitala tillväxtmapp
- gruppens digitala plan (ryhmävasu)
- vecko- eller månadsbrev om verksamheten för vårdnadshavare

Övriga verktyg och metoder för dokumentation:

- barnets alster, teckningar, målningar och andra hantverk, kan även fotograferas
- samtal, intervjuer
- barnets egen dokumentation under arbetet, exempelvis genom att rita sina tankar, upplevelser och känslor i visuell form = "anteckningar"
- barnets egna berättelser, sagotering, ljudinspelningar
- bilder och videofilmning: man avbildar också barnens alster, lekar etc. genom hela processen, avbildning och offentliggörande i olika skeden: digitala plattformar såsom Daisy, fotoram
- projektvägg: beskrivning av ett projekt på en vägg med bilder, texter etc.
- byggande av ett projekt i ett rum
- animationer, kamerapenna, videopensel
- blogg
- inlärningsberättelser (learning story)
- sociogram: kartlägga och synliggöra relationerna mellan barnen
- möten med barnen
- andra avtalade sätt att skriftligen dokumentera personalens observationer

Se också Digistigen i Borgå.

Stödmaterial:

[Pedagogisk dokumentation](#)

[Sekretess och dataskydd inom småbarnspedagogiken](#)

4.3. Mångsidiga arbetsätt

Småbarnspedagogikens uppdrag och mål samt barnens ålder, behov, förutsättningar och intressen ska styra valet av arbetsätt. Barn lär sig naturligt genom aktiverande arbetsätt som främjar kreativitet och delaktighet. Exempel på detta är spontan och ledd lek, utforskande, fysisk aktivitet och att uppleva och uttrycka konst. Digitala verktyg, applikationer och miljöer ska utnyttjas i verksamheten. Arbetsätten ska vara mångsidiga och de ska vara både verktyg och föremål för lärandet. Därför är det viktigt att personalen handleder barnen att pröva och använda olika arbetsätt både i mindre och större grupper och självständigt. Barnen ska uppmuntras att fråga och fundera samt att dra slutsatser och lösa problem tillsammans.

Personalen förutsätts ha yrkeskompetens och sensitivitet att uppfatta pedagogiska möjligheter i olika situationer. Det innebär bland annat förmåga att lägga märke till barnens initiativ och känslotillstånd samt att förändra och anpassa sitt agerande enligt det. Barns initiativ kan vara

kroppsliga och non-verbala, vilket förutsätter sensitiv närvaro av personalen och en god kännedom om barnen för att personalen ska kunna förstå och bemöta barnens initiativ.

Barnen ska delta i planeringen och valet av arbetssätt enligt sina förutsättningar. De ska ha möjlighet att utforska världen med alla sina sinnen och hela kroppen och att pröva olika arbetssätt. En variation av arbetssätt ger barn i olika åldrar och barn som lär sig på olika sätt möjlighet att uppleva att de lyckas. Mångsidiga arbetssätt förutsätter mångsidiga lärmiljöer. Personalens och barnens kompetens ska tas till vara då man använder sig av olika arbetssätt och då man tillsammans prövar och utvecklar nya arbetssätt.

Verksamheten i daghemmens barngrupper sker ofta i små grupper och genom att dela in aktiviteter och förflyttningar i flera steg. Genom att arbeta i mindre grupper gör man aktiviteten lugnare och minskar mängden interaktion och belastningen på såväl barn som vuxna. På detta sätt kan man även ordna långvarigare aktiviteter och använda lokaler effektivt och mångsidigt.

Principen för arbete i små grupper är att barnen och vuxna delas upp på ett ändamålsenligt sätt för att utföra aktiviteter, och använder lärmiljöer och redskap på ett mångsidigt sätt. Arbetet i små grupper ska vara planerat så att gruppens sammansättning, vuxna samt verksamhetens innehåll och mål är pedagogiskt motiverade. Grupper kan bildas enligt verksamheten eller barnens behov och intressen, enligt ålder eller över gruppgränserna. Sammansättningarna ska variera beroende på situation, behov och verksamhet. Vuxna ska också arbeta i olika smågrupper och med olika barn. Barnen ska ha möjlighet att skapa en relation till alla vuxna i grupper och ingå i olika kamratgrupper, och ibland även större grupper.

Man kan till exempel ägna sig åt ledd verksamhet, lek eller motion, vistas ute eller äta i små grupper. Verksamheten i en liten grupp kan också basera sig på rehabiliteringsbehov eller tillämpning av ett särskilt program (t.ex. Kili, Kuttu, Kaveri-kerho, Familjen Kippin, S2-undervisning).

Undervisnings- och handledningsmetoderna ska variera på det sätt som situationen och innehållet kräver.

- *Arbete i par:* Vuxna kan fördelas så att man turas om att undervisa och stödja barnen. En person undervisar/ansvarar för undervisningen och en annan observerar, så att man får mer detaljerad information som baserar sig på observation. Man kan också fördela arbetet så att en undervisar och en annan assisterar.
- *Teamundervisning:* Vuxna turas båda flexibelt om att handleda gruppen.
- *Parallell/samtidig undervisning:* Alla undervisa ut samma sak samtidigt till olika grupper.
- *När man arbetar vid olika stationer* lär varje vuxen ut olika innehåll, och barnen rör sig från station till station.

Mångsidiga arbetssätt och lärmiljöer samt pedagogik på flera nivåer bildar en helhet. Grundprinciperna i valet av arbetssätt är aktivitet, kreativitet och delaktighet. Barnen deltar i planeringen och valet av arbetssätt. I planeringen och genomförandet av gruppens verksamhet ska personalen även beakta hur barnens individuella egenskaper och behov, såsom styrkor och talanger, temperament och kognitiv stil, kan stödjas.

För planeringen av arbetssätt används också Digistigen, Kulturstigen och utbud av idrottstjänster och Naturskolan.

En lista över applikationer som används inom småbarnspedagogiken finns som bilaga i Digistigen. Programmen och applikationerna som används måste vara granskade och godkända i enlighet med stadens process.

4.4. Leken som grund för utveckling, lärande och välbefinnande

Leken är central inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att erbjuda alla barn möjligheter till olika slags lekar. Leken främjar barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Även om barnet självt inte upplever leken som ett verktyg för lärande, utan ett sätt att vara och leva samt gestalta världen, så lär sig barnet genom leken. Upplevelser som väcker barnens känslor, nyfikenhet och intresse stimulerar till lek.

För barnet är det leken i sig som är viktig. Leken ger barnen glädje och välbehag. I leken är barnen aktiva aktörer. De strukturerar och utforskar världen omkring sig, utvecklar sociala relationer och skapar mening utifrån sina erfarenheter. I leken bildar barnen sig en uppfattning om sig själva och andra människor. I leken härmar barnen, skapar nytt och modifierar vad de ser. Samtidigt gestaltar och testar de sina drömmar och önskningar. Med fantasins hjälp kan barnen pröva olika roller och idéer som annars inte skulle gå att förverkliga. I leken kan barnen bearbeta svåra upplevelser och tryggt pröva, försöka och göra misstag.

I leken förenas centrala element som främjar lärandet: entusiasm, att göra tillsammans och att utmana de egna färdigheterna. Leken utvecklas och tar sig olika former i takt med ökad erfarenhet av lek. Kommunikationen mellan personalen och barnen samt barnen emellan lägger grunden för barnens tanke- och språkutveckling och deras växande förmåga att leka. I leken iakttar, prövar och lär sig barnen gruppens regler. Då barnen leker i grupp lär de sig att reglera sina känslor och sin vilja samt att ta andra människors perspektiv i beaktande. Genom leken stärks gemenskapen och den positiva atmosfären.

Leken är ett centralt arbetssätt inom småbarnspedagogiken. I den pedagogiska verksamheten kan man kombinera till exempel drama, improvisation eller sagor för att utveckla lekens gång och bygga upp lekvärldar. Personalen ska inse vilken betydelse det har för barnens välbefinnande och lärande att de får koncentrera sig på att undersöka, uttrycka sig spontant och kreativt samt leka fartfyllda och aktiva rörelselekar. Olika situationer kan berikas genom lek. Ramsor, ordlekar, sånger och lekfull samvaro stärker en positiv atmosfär, vilket stöder barnens lärande och välbefinnande.

Personalen ska utgående från inkluderande principer trygga förutsättningarna för lek, handleda leken på ett lämpligt sätt och se till att alla barn har möjlighet att delta i gemensamma lekar utifrån sina förutsättningar och sin förmåga. Personalen ska systematiskt och målinriktat stödja barnens lek och handleda den antingen utanför leken eller genom att själv vara med i leken. Personalens fysiska och psykiska närvaro stöder kommunikationen mellan barnen och förebygger konfliktsituationer.

Personalen ska även iaktta och dokumentera barnens lek. Genom att observera leken får personalen insikt i barnens tänkande och intressen, deras känslor och upplevelser. Observationerna ska användas för att planera och handleda leken och den övriga verksamheten. Personalen ska vara lyhörd, ha yrkeskompetens och ett genussensitivt förhållningssätt för att upptäcka barnens initiativ till lek och kunna bemöta dem på ett lämpligt sätt.

Långvarig lek kräver tid, utrymme, lugn och ro samt lämpliga lekredskap och material som är tillgängliga för barnen. Lärmiljöerna ska anpassas efter leken, eftersom leken inte nödvändigtvis håller sig inom det anvisade området.

Kännedom om barnkultur och medier riktade till barn hjälper personalen att förstå barnens lekar. Även olika spel samt digitala verktyg och applikationer erbjuder många slags möjligheter för barnens lek. I en lärmiljö som uppmuntrar till lek lär sig även den vuxna. Med vårdnadshavarna ska personalen diskutera lekens betydelse och iakttagelser i anknytning till barnens lekar. På detta sätt kan man främja att leken fortsätter hemma eller i den småbarnspedagogiska verksamheten.

Leken ska förstås som en helhetsmässig aktivitet. Personalen ska säkerställa att barnens spontana aktivitet och de ledda aktiviteterna är i balans. Många olika lärområden och arbetssätt kan ingå i leken, så man behöver inte alltid separat avsätta tid för dessa. De vuxna inriktar och engagerar sig i lekarna med barnen, så att lekarna kan fördjupas, berikas och förnyas. Personalen ska se till att det finns meningsfulla lekar och aktiviteter för alla barn både inomhus och utomhus.

I barngruppens lokaler kan det finnas färdiga platser och områden för lek. Dessa ska varieras och anpassas när leken utvecklas eller i enlighet med andra behov. För att organisera leken kan man ta hjälp av tavlor för val av lek och/eller lokal. Vuxna ska vara medvetna om och observera hur dessa rutiner påverkar barnens lek och kamratrelationer, det vill säga hur dessa pedagogiska lösningar styr interaktionen samt användningen av lokaler eller redskap. Är det alltid bara den snabbaste och starkaste som får välja sina lekkamrater? Leder rutinerna eventuellt till att någon lämnas utanför? Till personalens uppgifter hör också att följa med det som är aktuellt inom media och barnkultur, exempelvis vilka medier som är populära bland barnen och vilka barnprogram eller vilken musik de följer. Hur påverkar de barnens lek och hur blir de en del av gruppens verksamhet?

Vad möjliggör eller begränsar långvarig lek i gruppen?

- tidtabeller och dagordning, t.ex. tider för utevistelse eller dagens program
- förflyttningar och aktiviteter, hela gruppen eller stegvis
- aktiviteter i hela gruppen/små grupper och verksamhetens innehåll
- måltider i gruppens lokaler eller i matsalen
- vilka regler har man för leken, får man exempelvis blanda leksaker eller "lekar" eller flytta dem till

4.5. Lärområden

Lärområdena beskriver den pedagogiska verksamhetens centrala mål och innehåll. Lärområdena styr hur personalen tillsammans med barnen ska planera och genomföra en mångsidig och helhetsskapande pedagogisk verksamhet. Barnen har rätt att få mångsidiga upplevelser inom de olika lärområdena. Lärområdena ska inte genomföras som separata helheter, utan deras teman ska kombineras och anpassas utgående från barnens intressen och kompetens. Lärområdena är indelade i fem helheter i enlighet med grunderna för förskoleundervisningens läroplan⁹⁵ nämligen :

- Språkens rika värld
- Mina många uttrycksformer
- Jag och vår gemenskap
- Jag utforskar min omgivning

- Jag växer, rör på mig och utvecklas.

En pedagogisk verksamhet som kombinerar och tillämpar lärområden gör det möjligt att granska och undersöka olika företeelser och fenomen i ett brett perspektiv. Den centrala utgångspunkten för verksamheten är barnens frågor och intressen. Teman kan till exempel växa fram i samband med lekar, sagor, utflykter eller i spontana kommunikationssituationer mellan barnen och personalen samt i kommunikationen barnen emellan. Det sätt på vilket målen för lärområdena förverkligas varierar beroende på temat, situationen och hur barnen lär sig. Personalen ska se till att den pedagogiska verksamheten främjar utvecklingen och lärandet hos barn i olika åldrar.

4.5.1. Språkens rika värld

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja utvecklingen av barnens **språkliga kunskaper och färdigheter** samt deras **språkliga identiteter**. Barnens intresse och nyfikenhet för språk, texter och kulturer ska stärkas. Då man stöder språkutvecklingen utvecklas även barnets multilitteracitet (kapitel 2.7). Språkutvecklingen har också samband med andra delområden inom mångsidig kompetens, bland annat kulturell och kommunikativ kompetens. När barnens språkliga färdigheter utvecklas ger det barnen nya möjligheter att påverka, delta och vara aktiva aktörer.

För barnen är språket både ett föremål och ett verktyg för lärandet. Med hjälp av språket kan barnet hantera olika situationer och företeelser, kommunicera med andra, uttrycka sig och skaffa information. En mångsidig språkmiljö och samarbete med vårdnadshavarna stöder barnens språkliga utveckling. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen regelbundet få uppmuntrande respons på sin förmåga att använda språket och på sin förmåga att kommunicera.

I småbarnspedagogiken ska varje barn få stöd för att utveckla sina färdigheter i undervisningsspråket. I fostran och undervisningen ska man ta hänsyn till att barnen lever i olika språkliga miljöer och att de kan tillägna sig flera olika språk samtidigt. Språkbruket och sättet att kommunicera varierar mellan hemmen och i vissa hem talas det flera språk. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska språklig och kulturell mångfald synliggöras i samarbete med vårdnadshavarna, vilket stöder utvecklingen av barnens språkliga identiteter. Preciserings- gällande språk och kultur behandlas i kapitel 4.6.

Med tanke på språkinläringen är det viktigt att vara medveten om att barn i samma ålder kan befinna sig i olika skeden av språkutvecklingen inom olika delområden. **De språkliga identiteterna utvecklas** när barnen får stöd och handledning inom de centrala delområdena för språkliga kunskaper och färdigheter.

Figur 2. Språkutvecklingens centrala delområden inom småbarnspedagogiken

Med tanke på utvecklingen av **förmågan att kommunicera** är det viktigt att barnen upplever att de blir hörda och att deras initiativ blir bemötta. Det är centralt att personalen är sensitiv för och reagerar även på barnens non-verbala budskap. Utvecklingen av förmågan att kommunicera stöds genom att barnen uppmuntras att kommunicera med personalen och med varandra.

Genom en mångfald av språkliga modeller stöder man barnens **förmåga att förstå språk**. Genom att systematiskt verbalisera och diskutera med barnen stöds utvecklingen av barnens ordförråd. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska språkbruket vara beskrivande och exakt. Barnets förmåga att förstå språk ska vid behov stödjas med hjälp av bilder, föremål och tecken.

Utvecklingen av barnens **förmåga att producera tal** ska följas upp och handledas. Barnen ska uppmuntras att tala i olika situationer både med vuxna och med varandra, vilket främjar förmågan att använda och förstå talat språk. Tillsammans med barnen ska man också iakttä tonfall och betoningar.

Förmågan att använda språket ska stimuleras och barnen och personalen ska tillsammans fundera över användningen av språk i olika situationer. Syftet är att stärka förmågan att anpassa språket enligt situationen. Barnen ska få öva sig i att berätta, förklara och diskutera. När barnen får leva sig in i olika situationer, använda humor och lära sig goda vanor stärks deras förmåga att använda språket. Genom att barnen bekantar sig med olika typer av texter utvecklas förmågan att använda språket och förmågan att skilja på talat och skrivet språk.

Barnens språkliga uttryck berikas då deras **språkliga minne och ordförråd** utökas. Till personalens uppgift hör att medvetet stödja denna utveckling. För att stödja utvecklingen av det språkliga minnet kan till exempel ramsor och sånglekar användas. Att leka med språket, benämna och att använda beskrivande ord främjar utvecklingen av barnens språkliga minne och ordförråd. En rofylld tid för diskussioner, läsning och berättelser ger barnen möjlighet att fundera över ords och texters betydelser och att lära sig nya begrepp i olika kontexter.

Att iakttä olika språk i närmiljön stöder utvecklingen av barnens **språkliga medvetenhet**. Personalen ska väcka och öka barnens intresse för talat och skrivet språk och småningom också för att läsa och skriva. Genom att iakttä och undersöka språk styrs barnens uppmärksamhet från ordens betydelse till språkets former och strukturer, bland annat till ord, stavelser och ljud. Barnen ska uppmuntras att lekskriva och lekläsa.

I småbarnspedagogiken ska rika och varierande texter användas. Personalen ska tillsammans med barnen bekanta sig med barnlitteratur på ett mångsidigt sätt. Barnen ska få höra berättelser och de ska uppmuntras att hitta på egna berättelser. Barnens berättelser, ramsor och verbala budskap ska dokumenteras. För att stödja multilitteraciteten inom den småbarnspedagogiska verksamheten ska vid sidan om talat språk också bland annat visuella, auditiva och audiovisuella meddelanden och texter användas.

Utveckling av interaktionen

Till personalens uppgifter hör att identifiera varje barns personliga sätt att interagera, kommunicera och ta initiativ. När man arbetar i små grupper ska varje barn ges möjlighet att delta i samtalet i sin egen takt. Vuxna leder och deltar i leken. Vuxna utnyttjar aktivt de möjligheter som vardagliga situationer erbjuder, exempelvis samtal vid matbordet, påklädning och konfliktsituationer, för att handleda och stärka barnens interaktion. De vuxna har en viktig roll när det gäller att beskriva och sätta ord på situationerna. Barnen ska handledas att prata med varandra, inte via en vuxen, och tillsammans hitta lösningar på problem.

Förmåga att förstå och producera tal

Man säkerställer språkförståelsen genom att namnge, dela in instruktioner i mindre delar och förklara nya ords innebörd för barnen. Man strukturerar verksamhetsmiljön med hjälp av enskilda bilder och bildserier. Språkförståelsen stöds på många olika sätt, exempelvis genom användning av stödtecken eller konkreta föremål. Olika spel såsom Alias och digitala språkspel och -appar samt Smultronbacken eller familjen Kippin -materialet utökar ordförrådet och stärker förmågan att förstå och producera tal. Man övar på att producera ljud och tal bland annat genom mun-/

tunggymnastik. När man studerar känslor kan man fundera på olika miner och koppla ihop dem med tonfall.

Förmåga att använda språk

Man övar dagligen i olika situationer på gott uppförande och kommunikation, exempelvis genom ord, med hjälp av drama och genom att visa modell exempelvis när man hälsar och vid måltider. Vuxna använder öppna frågor som lockar barnen till dialog i stället för ja/nej-frågor. I lek, exempelvis när man leker affär, kan man prova på och öva på olika sätt att använda såväl talat och skrivet språk, exempelvis när man skriver inköpslistor. De vuxnas uppgift är att skapa en positiv och accepterande stämning samt hitta glädjen i vardagen med hjälp av humor. Man upprätthåller traditionella uttryck och ordspråk genom att använda dem och förklara deras betydelser för barnen. Förutseende i ord och bilder förtydligar barnets dagsrytm, vilket skapar en känsla av trygghet och en upplevelse av delaktighet.

Språkligt minne och ordförråd

Man utvidgar barnens ordförråd genom rim och ramsor samt genom att tänka ut synonymer. Sångerna och ramsorna ska vara tillräckligt enkla och de ska upprepas om och om igen. En grunduppsättning sånger och ramsor som används under hela året säkerställer att barnen lär sig dem och kan upprepa dem utan hjälp. Bilder och illustrerade sångtexter stödjer minnet. Man kan också läsa samma sagor och böcker och ställa frågor om berättelsen till barnet. Man diskuterar bilderna, hittar på synonymer till orden och bekantar sig med nya teman.

Språklig medvetenhet

I en språkmedveten verksamhet är alla språk värdefulla och synliga. Borgås starka tvåspråkighet ger naturliga möjligheter till att observera de inhemska språken. Även andra språk som används av barn och familjer görs synliga och hörbara. Språken som observeras kan också vara relaterade till ett kunskapsområde eller en familjehobby, eller till exempel dialekter.

Språkmedvetenhet är närvarande i alla vardagens situationer. Barnet stöds för att utöka sitt ordförråd och uppmuntras att undersöka språkets strukturer (t.ex. initialljud, ramsor, avstavning) samt skriftspråket. Skrivandet kan också ske med lekskrivning eller skrivtecken från andra språk som används av barnen. Man bekantar sig med bokstäver och stavelser på ett funktionellt sätt och de kombineras med motion inomhus och utomhus.

Språkmedvetenheten granskas ur tre olika perspektiv i enlighet med verktyget SpråkPeda: personalens verksamhet, lärmiljö och barnens delaktighet. Personalen skapar en interaktiv atmosfär som uppskattar barnen, uppmuntrar barnen att använda språken de kan och fungerar som en språklig modell som hjälper barnen att utöka sitt ordförråd. Språken som barnen använder syns i lärmiljön. I lärmiljöerna tar man också hänsyn till barnens intressen och behov ur ett språkutvecklingsperspektiv. Barnens delaktighet stöds både på undervisningsspråket (till exempel genom bilder och upprepningar) och i samarbete med vårdnadshavarna (till exempel genom att ge en ordlista inklusive bilder på temat som behandlas med hem).

I lärmiljön finns tillgängliga för barnen många olika slags böcker där också mångfald syns. Samarbetet med biblioteket eller biblioteks bilen samt det flerspråkiga biblioteket möjliggör ett mångsidigt urval av böcker som är intressanta för barn. För barnen läser man både texter som de själva väljer och de som personalen väljer. Lässtunderna kan livas upp med dramainslag och dialogisk läsning. Man ska tillsammans med barnen bekanta sig med olika typer av texter, såsom dikter, skönlitteratur, faktatexter, tidningstexter och serier. Tillsammans reflekterar man över hur olika stilar låter och känns. Barnen uppmuntras också att berätta egna historier, till exempel med en egen saga eller skämt.

[Flerspråkiga biblioteket](#)

Stödmaterial:

[Språkens rika värld](#)

[Lek med språket](#)

4.5.2. Mina många uttrycksformer

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att på ett målinriktat sätt stödja utvecklingen av barnens **förmåga att uttrycka sig musikaliskt, visuellt, verbalt och kroppsligt samt genom slöjd**, och att låta barnen bekanta sig med kulturarvet och olika konstarter. Barn uttrycker sig ofta på ett helhetsbetonat sätt och kombinerar olika uttrycksformer på ett kreativt sätt. Att uppleva och uttrycka konst främjar barnens förutsättningar för lärande, deras sociala färdigheter, positiva självbild och förmåga att förstå och strukturera sin omvärld. Förmågan att tänka och lära sig utvecklas då barnen undersöker, tolkar och skapar mening genom att öva att uttrycka sig på olika sätt. Förmågan att fantisera och föreställa sig olika saker är central också då barnets etiska tänkande utvecklas. Att bekanta sig med kulturarvet, konst och olika uttrycksformer stärker barnens mångsidiga kompetenser också när det gäller delområdena multilitteracitet och förmåga att delta och påverka (kapitel 2.7).

Kulturen är en viktig del av barnets identitet. Småbarnspedagogiken ska ge barnen möjligheter att se och uppleva konst och annan kultur på ett mångsidigt sätt. Upplevelser av konst och kultur stärker barnens förmåga att ta till sig, ta del av och skapa kultur. Samtidigt lär sig barnen att förstå konstens och kulturarvets betydelse och värde.

Genom att uttrycka sig på olika sätt upplever och gestaltar barnen världen på ett sätt som tilltalar och inspirerar dem. Konstnärliga uttrycksformer uppmuntrar barnen att synliggöra sina iakttagelser, känslor och kreativa tankar. Olika uttrycksformer ska utforskas med hjälp av olika sinnen, arbetssätt, lärmiljöer och genom att ta vara på kulturutbudet i närmiljön. Estetiska och inspirerande lärmiljöer, tillgång till mångsidiga redskap och material samt tillräcklig handledning har stor betydelse då barnen bekantar sig med olika uttrycksformer.

Konstfostran omfattar både spontan och på förhand planerad verksamhet. I skapande och lärande processer betonas att barnen ska få möjligheter att försöka och undersöka samt öva olika arbetsfaser och dokumentera dem. Varje barns individuella sätt att uttrycka sig ska stödjas och barnens gemensamma kreativa processer ska ges tillräckligt med tid och utrymme. Att utnyttja personalens, barnens och samarbetspartnarnas specialkompetens berikar konstfostran.

Inom småbarnspedagogiken är målet att utveckla barnens förmåga att **uttrycka sig musikaliskt** genom att ge barnen musikaliska upplevelser och stärka deras intresse och förhållande till musiken. Barnen ska uppmuntras att lyssna till och uppleva musik och att iakttä ljudmiljön. Barnens förmåga att uppfatta musik, långa och korta ljud, tonhöjder, dynamik och klangfärger utvecklas genom lekfull musikalisk verksamhet. Man sjunger och säger ramsor tillsammans, prövar olika instrument, lyssnar till musik och rör sig till musik. Barnen ska få erfarenheter av musikens puls, ordrytm och av att använda kroppen som instrument. Barnen ska uppmuntras att använda sin fantasi och att uttrycka tankar och känslor som musiken väcker, till exempel i bilder eller genom att berätta och dansa. Barnen ska också få erfarenheter av att skapa musik tillsammans och öva inför mindre musikframföranden samt uppleva glädjen över att lyckas i ett framförande.

När det gäller den **visuella uttrycksförmågan** är målet att utveckla barnens förhållande till bildkonst, annan visuell kultur och kulturarvet. Barnen ska ges möjligheter att njuta av att skapa bilder och få estetiska upplevelser och erfarenheter av konst. Barnen ska träna sitt visuella tänkande och sin förmåga att iakttä och tolka bilder genom att uttrycka sig visuellt på flera olika sätt. Förmågan att skapa bilder utvecklas med hjälp av olika sinnen och genom att skapa samband med andra uttrycksformer. Barnen ska få pröva att skapa bilder på olika sätt och med olika verktyg och material, till exempel genom att måla, rita, bygga och skapa mediepresentationer. Tillsammans med barnen ska man iakttä och analysera bilder, konstverk, medieinnehåll och föremål som barnen själva producerat och olika objekt i naturen och den byggda miljön. Barnen ska handledas att tolka och beskriva sina tankar om budskapet i bilderna. Bilder ska studeras med avseende på till exempel färg, form, material, upphovsman, i vilket sammanhang bilderna visas och vilka känslor de framkallar.

Barnen ska med hjälp av arbetssätten som hör till tekniskt arbete och textilarbete inom slöjd och som anpassats till barnen få träna sin förmåga att planera och lösa problem på ett kreativt sätt, sina finmotoriska färdigheter, sin kunskap om konstruktioner, material och tekniker samt formgivning.

Dessa arbetssätt kan vara till exempel att modellera, klippa, spika, såga och sy. Målet med att **uttrycka sig genom slöjd** är att barnen ges möjligheter att glädjas över att försöka, utforska, skapa tillsammans, uppleva och upptäcka samt att njuta av att vara kreativa och sätta sin egen prägel på arbetet. Barnen ska ges möjligheter att experimentera med, undersöka och kombinera olika material samt att lära sig de tekniker inom slöjd som behövs i arbetet. Barnen ska få planera och skapa olika verk och föremål. Tillsammans med barnen kan man undersöka och ta vara på såväl hantverkstraditioner som anknyter till barnens bakgrund som lokala hantverkstraditioner.

Barnen ska uppmuntras att **uttrycka sig verbalt och kroppsligt** till exempel med hjälp av drama, dans och lek. Målet är att övningarna och lekarna ska ge barnen möjlighet att uppleva, uttrycka sig och kommunicera verbalt och kroppsligt på ett mångsidigt sätt. Barnens fantasier, upplevelser och iakttagelser bearbetas gemensamt. Barnen ska få erfarenheter både av att uttrycka sig spontant och av kreativa processer som planeras, genomförs och utvärderas gemensamt. I verksamheten ska man på ett mångsidigt sätt använda till exempel barnlitteratur, ordkonst, olika former av teater, dans och cirkus.

Förutom det som barnen själva gör ska de årligen ges möjlighet att uppleva konst, kultur, föreställningar och konserter som andra skapat. Vid sidan av Kulturstigen finns i Borgå många privata proffs inom konst och kultur, såsom dansskolor och teatrar, musiker, författare och hantverkare. Man kan berika verksamhet för barngruppen i samarbete med dessa, exempelvis genom att bjuda in ledare/lärare till gruppen, ordna workshopar eller delta i verksamhet i andra miljöer. Många aktörer erbjuder också virtuella miljöer och föreställningar.

Museer och sevärdheter i Borgå

- J. L. Runebergs hem
- Galleriet Gamla Kaplansgården
- Borgå konsthall
- Näse Gårds galleri
- Albert Edelfelts ateljémuseum
- Borgå museum/Holmska gården
- Borgå museum/Gamla rådhuset
- Borgå dock- och leksaksmuseum
- Walter Runebergs skulptursamling
- Yrjö A. Jänttis konstsamling
- Domkyrkan och Lilla kyrkan
- Ortodoxa kyrkan
- Postbacken

4.5.3. Jag och vår gemenskap

Då barnen börjar i den småbarnspedagogiska verksamheten blir deras livsmiljö utanför hemmet större. Utöver det egna hemmets traditioner, vanor, värderingar och åskådningar möter barnen också andra sätt att tänka och handla. Småbarnspedagogikens uppdrag är att utveckla barnens förmåga att förstå mångfalden i närmiljön och att öva sig att fungera i den. Uppdraget betraktas ur olika perspektiv: **etiskt tänkande, åskådning, närmiljöns förflutna, nutid och framtid samt media**. I verksamheten kan man på ett mångsidigt sätt använda till exempel sagor, musik,

bildkonst, lek, drama, olika medieinnehåll samt gäster, besök och evenemang i den närmaste omgivningen. Lärområdet stöder barnens mångsidiga kompetenser särskilt inom delområdena kulturell och kommunikativ kompetens samt förmåga att tänka och lära sig (kapitel 2.7).

Personalen ska stödja barnens förmåga till **etiskt tänkande** genom att tillsammans med barnen fundera på etiska frågor som förekommer i olika sammanhang eller som barnen funderar över. Det kan handla om teman som vänskap, skillnaden mellan rätt och fel eller rättvisa. Det kan också handla om rädsla, sorg och glädje. Etiska frågor ska behandlas så att barnen kan känna sig trygga och accepterade. Tillsammans med barnen ska man också fundera över gruppens regler och varför de behövs.

Inom **åskådningsfostran** ska man tillsammans bekanta sig med de religioner och övriga åskådningar som finns i barngruppen. Med barnen kan man också ur ett bredare perspektiv granska religioner och åskådningar. På motsvarande sätt ska man granska religionslöshet. Målet är att främja ömsesidig respekt och förståelse gentemot olika åskådningar samt stödja barnens kulturella och åskådningsrelaterade identiteter. Tillsammans med barnen ska man bekanta sig med olika åskådningar och traditioner som hänger ihop med dem. Åskådningarna kan undersökas på ett naturligt sätt i samband med till exempel årstidsfester och evenemang samt i olika situationer i vardagen såsom vid påklädning eller vid måltider. Det ska finnas utrymme för barnen att förundras och de vuxna ska tillsammans med dem fundera på frågor om livet.

När det gäller åskådningsfostran ska personalen samarbeta med vårdnadshavarna samt ta hänsyn till och respektera varje familjs bakgrund, åskådningar och värderingar. Åskådningsfostran stöder barnens mångsidiga kompetens bland annat inom delområdena kulturell och kommunikativ kompetens samt förmåga att tänka och lära sig (kapitel 2.7).

Genom att fundera över **närmiljöns förflutna, nutid och framtid** riktas barnens intresse mot historiska frågor och byggandet av en hållbar framtid. Mångfalden i barnens uppväxtmiljöer granskas också.

Barnen ska ges möjligheter att leva sig in i historiska händelser och situationer. Viktiga informationskällor är barnen själva och deras personliga historia samt personer, föremål och platser i den närmaste omgivningen. Också vårdnadshavarnas sakkunskap om sitt eget kulturarv kan utnyttjas. Det förflutna kan utforskas till exempel med hjälp av lekar och musik som var aktuella när barnens mor- och farföräldrar var barn.

Nutiden iakttas genom att personalen tillsammans med barnen diskuterar aktuella frågor som barnen funderar över eller är intresserade av. Mångfalden i närmiljön ska undersökas och respekteras. Personalen undersöker tillsammans med barnen till exempel människors, könen och familjernas mångfald. Målet är att barnen ska lära sig förstå att människor är olika men ändå lika värda.

Utöver det förflutna och nutiden är det viktigt att fundera över framtiden och hur vi kan påverka och bidra till en hållbar framtid. Det kan man göra till exempel i samband med att man planerar lekar till den kommande årstiden eller då man planerar den egna lärmiljön. Tillsammans med barnen kan man till exempel bygga framtida fantasivärldar eller reflektera kring framtiden utgående från yrken som intresserar barnen.

Inom småbarnspedagogiken har **mediefostran** som uppdrag att stödja barnens förutsättningar att vara aktiva och uttrycka sig i gruppen. Personalen ska tillsammans med barnen bekanta sig med olika medier och pröva att producera medieinnehåll på ett lekfullt sätt i trygga miljöer. Man ska tillsammans fundera över medieinnehåll som anknyter till barnens liv och innehållets sanningsenlighet. Samtidigt utvecklar barnen sina färdigheter i käll- och mediekritik. Barnen ska få handledning i att använda medier på ett ansvarsfullt sätt med hänsyn till sitt eget och andras välbefinnande. Teman som förekommer i medierna kan tas upp till exempel i rörelselekar, genom att rita eller med hjälp av drama.

Det närliggande samhällets förflutna, nutid och framtid

Borgå är en kulturhistoriskt betydelsefull stad vid den gamla Kungsvägen. Den äldsta historien finns på det gamla befästningsområdet Borgbacken. Inom staden finns byggnader och arkitektur från många olika tidsperioder. Många konstnärer och påverkare med nationell betydelse, såsom Finlands nationalskald Johan Ludvig Runeberg och konstnär Albert Edelfelt, har verkat i Borgå. Runebergsdagen (5.2.) är en central bemärkelsedag i finlandssvenska kultur och litteratur. I barngruppen firas Runebergsdagen med studier av Runebergs verk och gärningar samt livet under 1800-talet. Barn kommer att lära sig vad en dikt och en psalm är eller berättelser av Runebergstårtan. Med barnen kan man bekanta sig också med livet på Runebergs tid genom besök på museet i hans hem eller via virtuella besök. [Runebergin koti - Runebergs hem - YouTube](#)

Man kan bekanta sig med Edelfelts konst genom utställningen på webben eller genom att besöka Albert Edelfelts ateljémuseum. Edelfelts konst kan leda till reflektion över till exempel vad en konstnär är eller hur tidens klädsel skiljer sig från dagens. Kära ämnen för Edelfelt är havet och skärgården och syns till exempel i verket Lekande pojkar på stranden. När man betraktar Edelfelts verk kan man också stöta på åskådningspedagogiska ämnen, såsom död och begravningar (bl.a. Ett barns likfärd)

Webbutställning - Albert Edelfelts ateljé

Utöver teman relaterade till lokalhistoria observeras mångfalden av historia och nutid i barnens närståendekrets. Man kan behandla barnens och deras familjers närhistoria och kulturarv med hjälp av exempelvis leksaker från föräldrarnas eller mor- och farföräldrarnas barndom och andra gamla föremål samt med hjälp av bilder och berättelser. Mångsidiga exempel stöder barnens tillväxt som medlemmar i ett samhälle som värdesätter mångfald. Samtidigt stöds barnens beredskap och färdigheter att delta i och tillhöra den finländska kulturen och det finländska samhället.

Åskådningsfostran

Småbarnspedagogikens åskådningspedagogik är allmänbildande och inkluderar alla barn. Åskådningspedagogiken genomförs för alla barn i gruppen som en gemensam verksamhet. Den är icke-bindande och icke-konfessionell reflektion, utforskande, lek och upplevelserik verksamhet där barnet får vidga sina perspektiv i världen. Åskådningspedagogik innehåller inte religiöst utövande. Personalens uppgift är att genomföra åskådningspedagogik som en del av småbarnspedagogikens verksamhet.

Man bekantar sig med åskådningar och religioner samt religionslöshet utgående från vilka åskådningar som finns i gruppen och vad barnen är intresserade av. Personalens uppgift är att skapa en grund för medvetenhet om och förståelse för mångfald. Olika synsätt och uppfattningar kommer naturligt fram i vardagen och genom barnens funderingar och skapar möjlighet att undersöka och bekanta sig med likheter och olikheter i barnens och familjernas åskådningar.

Man berättar om åskådningspedagogikens karaktär för vårdnadshavarna till exempel i samtalet gällande planen för småbarnspedagogiken eller föräldrakvällar. Man kan beskriva för vårdnadshavarna hur barnens reflektioner ofta uppstår spontant, till exempel vid en död insekt som hittats på gården, och att åskådningspedagogik inte alltid handlar om en förplanerad stund eller ett besök som hemmen informeras om i förväg. Pedagogisk dokumentation kan också användas för att beskriva åskådningspedagogisk verksamhet och barnens reflektioner för vårdnadshavarna.

Om man ordnar verksamhet som innehåller religionsutövning, såsom julkyrka, ska man **alltid** ordna alternativt program med liknande innehåll som ska vara pedagogiskt motiverad och förberett. Vårdnadshavarna ska i god tid informeras om alternativen, så att de kan avgöra vilken verksamhet deras barn ska delta i. Inget av aktivitetsalternativen ska framställas som bättre än de övriga, och personalen ska fästa uppmärksamhet vid hur de pratar om de olika aktiviteterna och barnens deltagande. Om psalmer eller andra religiösa inslag ingår på en fest på daghemmet ska vårdnadshavarna även informeras om detta i förväg. Vid en fest kan man göra det möjligt för alla familjer att delta genom att placera religiöst innehåll alldeles i början eller slutet. Personalen säkerställer att det är möjligt att komma eller gå under festen på ett diskret sätt och utan att väcka uppmärksamhet.

Barngruppen eller enheten sammanställer en festkalender/årsklocka för gruppen eller en mångkulturell festkalender, som förutom de högtider som ingår i det finländska kalenderåret innehåller de viktigaste högtiderna i familjernas religioner, åskådningar och kulturer, inklusive barnens födelsedagar. Förverkligandet av detta preciseras i gruppens pedagogiska plan.

Stödmaterial:

[Åskådningsfostran i småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen | Utbildningsstyrelsen \(oph.fi\)](#)

4.5.4. Jag utforskar min omgivning

*Småbarnspedagogiken har som uppdrag att ge barnen färdigheter att iaktta, strukturera och förstå sin omgivning. Barnen ska handledas att utforska och röra sig i naturen och den byggda miljön. Småbarnspedagogiken ska stödja utvecklingen av barnens **matematiska tänkande** och stärka en positiv inställning till matematiken. Småbarnspedagogiken ska även omfatta **miljöfostran och teknologifostran**. Egna iakttagelser, upplevelser och erfarenheter i anslutning till lärmiljöerna hjälper barnen att förstå orsakssammanhang och att utvecklas som tänkande och lärande individer. Utveckling av förmågan att benämna saker och använda olika begrepp främjar barnens multilitteracitet (kapitel 2.7).*

*Målet med småbarnspedagogiken är att erbjuda barnen, oberoende av på vilket stadium av sitt **matematiska tänkande** de befinner sig, glädje över insikt och lärande. Barnen ska stifta bekantskap med matematiken och dess delområden på ett åskådligt och lekfullt sätt. Barnen ska handledas att upptäcka former, antal och förändringar i vardagliga situationer och i näromgivningen. Barnen ska uppmuntras att fundera över och beskriva sina matematiska iakttagelser genom att presentera och utforska dem till exempel med kroppen eller med hjälp av olika redskap och bilder. Barnen ska ges möjligheter att klassificera, jämföra och rangordna saker och ting och att hitta och skapa lagbundenheter och förändringar. Barnen ska också uppmuntras att hitta problem som anknyter till lärmiljön, fundera över dem, dra slutsatser och söka lösningar på dem.*

Utvecklingen av barnens taluppfattning ska stödjas mångsidigt i interaktiva situationer, till exempel genom lek och med hjälp av material som intresserar barnen. Barnen ska uppmuntras att iaktta antal i miljön och, i takt med att färdigheterna ökar, att kombinera dem med motsvarande räkneord och siffersymboler. Förmågan att se och räkna upp talföljder kan utvecklas till exempel med hjälp av rim och ramsor. Tillsammans med barnen prövar man att mäta och övar plats- och jämförelsebegrepp till exempel i rörelselekar, genom att rita eller med hjälp av olika redskap.

Barnens förmåga att uppfatta rum och plan ska stödjas genom olika övningar. Barnen ska uppmuntras att undersöka kroppar och former och att leka med dem. För att stärka barnens geometriska tänkande ska barnen ges möjligheter att bygga, pyssla och modellera. Tidsbegreppet utforskas till exempel genom att iaktta årstiderna och dygnets olika tider.

*Syftet med **miljöfostran** är att stärka barnens förhållande till naturen, lära dem att bete sig ansvarsfullt i miljön och handleda dem att stegvis tillägna sig en hållbar livsstil. Miljöfostran*

omfattar tre dimensioner: att lära sig i miljön, att lära sig om miljön och att agera till förmån för miljön. Den närbelägna naturen och den byggda miljön är både föremål för lärande och lärmiljöer.

Att göra utflykter i naturen och i den byggda miljön samt att undersöka omgivningen är en viktig del av den småbarnspedagogiska verksamheten. Genom positiva upplevelser lär sig barnet att njuta av naturen och närmiljön och det stärker barnets förhållande till sin omgivning. Olika naturfenomen iakttas med flera sinnen och under olika årstider och man diskuterar och undersöker dem. Samtidigt lär sig barnen att använda begrepp som hör ihop med omgivningen. Genom att öva sig att känna igen olika växt- och djurarter stärks kunskapen om naturen. Tillsammans med barnen övar man att söka information om frågor som intresserar dem. Naturen kan också vara en plats för estetiska upplevelser och avkoppling.

Barnen ska handledas att värna om naturen och dess växter och djur. Tanken med miljöfostran är att barnen ska tillägna sig en hållbar livsstil och öva färdigheter som den förutsätter. Sådana färdigheter är bland annat att inte skräpa ned i samband med utflykter, att lära sig måttlighet och sparsamhet, att förhålla sig ansvarsfullt i samband med måltider, att spara energi och att minska avfallet genom till exempel återvinning, reparation av föremål och återanvändning. Samtidigt ska barnen handledas att fästa uppmärksamhet vid konsekvenserna av olika handlingar. Det är viktigt att se till att barnen upplever att de genom sina egna handlingar kan påverka en hållbar livsstil utan att de som barn behöver ta ett för stort ansvar för att upprätthålla en hållbar livsstil.

Syftet med **teknologifostran** är att uppmuntra barnen att bekanta sig med undersökande och experimenterande arbetssätt. Barnen ska handledas att upptäcka teknik i omgivningen och att hitta på egna kreativa lösningar. Barnen ska även uppmuntras att ställa frågor, att gemensamt söka svar på dem och att dra slutsatser.

Personalen ska tillsammans med barnen iakttä tekniska lösningar i vardagen och bekanta sig med digitala verktyg och applikationer och hur de fungerar. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid en trygg användning av maskiner och apparater. Barnen ska ges möjligheter att förverkliga sina egna idéer till exempel genom att bygga med olika material och testa hur olika apparater fungerar. De ska också uppmuntras att beskriva sina lösningar. Tillsammans ska man lösa problem och glädjas över att lyckas. Målet är att barnen genom egna erfarenheter ska komma till insikt om att tekniken är ett resultat av mänsklig aktivitet. I verksamheten kan man använda tekniska lösningar som finns i närmiljön, till exempel i leksaker och andra tekniska lösningar i vardagen, och undersöka hur de fungerar.

Personalen drar nytta av de stunder och situationer som den dagliga verksamheten erbjuder för att stödja **matematiskt tänkande**. Den vuxna använder medvetet olika begrepp och handleder barnen att tala om matematiska begrepp såsom tid, barnets ålder, årstider, former, stycken, placeringar och relationer. I en situation där barnen väntar på något kan man räkna hur många barn som står i kö, hur många som är på plats den dagen, hur många som är borta, vem som är först och sist. Leksaker och material kan sorteras, klassificeras, jämföras och ordnas. I lekar och rörelselekar kan man öva på positionsbegrepp, såsom under, ovanpå, bredvid, framför, bakom. Matematik ingår i många olika situationer. Under en utflykt i skogen kan man exempelvis jämföra saker, när man handarbetar mäter och bedömer man och i sång- och ramslekar räknar man antal och lär sig talföljder.

I lärmiljön ska barnen ha tillgång till redskap och material som stödjer det matematiska tänkandet, såsom kort med antal, siffror och räkneord (1–5 och 1–9), pärlor, knappar, stenar, pinnar, former,

stycken, olika byggmaterial och klossar samt spel. Med hjälp av spel lär man sig exempelvis förhållandet ett-till-ett. För att mäta använder man förutom färdiga mått även den egna kroppen. Man kan leta efter saker i miljön som är lika långa som ens eget finger eller mäta hur många fingerlängder långt någonting är. Barnen ska erbjudas möjlighet till matematisk problemlösning. Genom att bygga med exempelvis lego eller geomags kan man öva på den rumsliga gestaltningen. Man övar också på gestaltningen av utrymmen och riktningar genom att röra sig i lokalerna och miljön.

Utvecklingen av programmerings-tänkande stöds i en mängd olika problemlösningssituationer, såsom genom att planera och genomföra verksamhetens regler och ordning samt av stegvisa processer. Som enklast övas verksamhetens regler och ordning i vardagens verksamheter vid påklädning och i regler med lekar. Se Digistigen i Borgå.

Frågor som gäller **miljöfostran, klimatförändringen och hållbar utveckling** behandlas inom småbarnspedagogiken genom barnens erfarenhetsområde och livsmiljö samt genom närmiljön. Man kan också samarbeta med lokala företag. Inom småbarnspedagogiken har en hållbar livsstil sociala, kulturella och ekonomiska dimensioner. Målet är att stärka barnens sociala och kulturella kunskaper och färdigheter så att de stödjer förmågan att agera i den situation de befinner sig i men även i framtiden tillsammans med olika typer av människor i olika gemenskaper och i föränderliga sammanhang.

Borgå erbjuder goda möjligheter att stärka barnens **relation till naturen**. Daghemmen har egna gårdar och natur finns i närheten. I verksamheten ska man undersöka och observera naturfenomen och lära sig om växter, träd, fåglar, insekter och andra djur i omgivningen. Med barn kan odla växter och studera villkoren och tillväxtprocessen.

Det ekonomiska perspektivet förverkligas inom småbarnspedagogiken bland annat genom långsiktiga och hållbara anskaffningar. Man funderar på inköpsbehov och alternativa lösningar tillsammans med barnen. Vuxna och barnen tar hand om föremål, redskap och miljön så att de hålls i gott skick längre. Man diskuterar och övar korrekt och sparsamt bruk av energi och material tillsammans med barnen samt minskning av mängden avfall i mån av möjlighet. Man kan fokusera på användning av vatten, pappershanddukar, el, pysselmateriell etc.

Med barnen funderar vi på vilket material som kan återanvändas, till exempel som limburkar eller pysselmateriell. Forskningsämnet kan också vara vilket material som förmultnar och vilket som inte gör det. Inom småbarnspedagogiken sorterar man sådant avfall som samlas in separat i enlighet med de insamlingskärl som finns i fastigheten eller i närheten: papper, kartong, bio, glas, metall, plast och batterier.

I Borgå har man som mål att minska matsvinnet. Daghemsgruppen beställer mat endast i enlighet med antalet bokade vårdtider. Vårdnadshavarna deltar i förverkligandet av detta genom att i god tid meddela om frånvaro som de känner till i förväg. De vuxna handleder barnen i att bedöma hur mycket mat de vill äta och ta en lämplig portion, samt uppmuntrar barnen att äta upp den mat de har tagit på tallriken. Man kan börja med att ta en liten portion, och sedan hämta mer. Om man inte tycker så mycket om en rätt tar man bara lite på tallriken. I måltidssituationer fokuserar vuxna på att äta i lugn och ro tillsammans med barnen. Man observerar barnens agerande och säkerställer att det inte blir en vana att slänga bort mat exempelvis på grund av brådska eller för att barnet vill någon annanstans. När man äter utan brådska blir det också lättare för barnen att lära sig känna igen känslan av mättnad. Barnen uppmuntras att prova nya rätter rätter.

Allt runt omkring oss är **teknologi**, såsom kläder, redskap, leksaker, möbler. Barnens förundringar och frågor kan undersökas till exempel genom glas som material och dess tillverkning. Den egna fastigheten erbjuder möjligheter att bekanta sig med olika typer av teknik. Man kan tillsammans med barnen bekanta sig med husets värme- och energiproduktion, ventilation och andra tekniska utrustning.

Stödmaterial:

[Varhaiskasvatuksen ilmasto-opas](#)

[Grön Flagg](#)

4.5.5. Jag växer, rör på mig och utvecklas

Detta lärområde omfattar mål som anknyter till **fysisk aktivitet, matfostran, hälsa, trygghet och säkerhet**. Ett uppdrag inom småbarnspedagogiken är att tillsammans med vårdnadshavarna lägga grunden för en livsstil som värnar om hälsa och välbefinnande och som främjar fysisk aktivitet. Lärområdet stöder barnens mångsidiga kompetenser särskilt inom delområdet vardagskompetens (kapitel 2.7).

Syftet med småbarnspedagogiken är att inspirera barnen att **röra på sig** på många olika sätt och känna glädje över att röra på sig. Barnen ska uppmuntras att vara ute, leka och röra på sig under alla årstider. Utöver handledd fysisk aktivitet ska barnen också varje dag ges tillräckliga möjligheter att fritt röra på sig både inomhus och utomhus. Den fysiska fostran ska vara regelbunden, barncentrerad, mångsidig och målinriktad. Tillräcklig fysisk aktivitet är viktig för barnets sunda uppväxt, utveckling, lärande och välbefinnande. Fysisk aktivitet innebär olika typer av rörelseaktiviteter och olika ansträngande sätt att röra på sig, till exempel att leka inomhus och utomhus, samt att göra utflykter och delta i handledd fysisk aktivitet. Att röra på sig tillsammans utvecklar barnens sociala färdigheter, såsom kommunikationsfärdigheter och självregleringsförmåga. Den fysiska aktiviteten ska vara en naturlig del av barnets dag. I samarbete med vårdnadshavarna ska barnen uppmuntras till fysisk aktivitet också på fritiden i olika utrymmen och i olika terränger och förhållanden utomhus.

Småbarnspedagogiken har även som uppdrag att utveckla barnens kroppskännet och -kontroll samt grundläggande motoriska färdigheter, till exempel balans- och rörelseförmåga och förmåga att hantera redskap. Man ska använda sig av olika sinnen och använda redskap av olika material som inspirerar barnen att röra på sig. Den fysiska aktiviteten ska varieras på ett naturligt sätt med avseende på längd, intensitet och tempo. Barnen ska få erfarenheter av att röra på sig individuellt, parvis och i grupp. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen få erfarenheter av olika rörelselekar, till exempel traditionella gårdslekar, sago- eller musikgymnastik. Man ska utnyttja de olika årstiderna så att barnen har möjligheter att lära sig för årstiderna typiska sätt att röra på sig utomhus.

Regelbunden och ledd fysisk aktivitet spelar en stor roll för barnens helhetsmässiga utveckling och motoriska lärande. Därför är det viktigt att systematiskt observera hur barnens motoriska färdigheter utvecklas. Personalen ska planera dagsstrukturen, inomhus- och utomhusmiljön samt verksamhetens innehåll så att barnen kan njuta av att röra på sig i olika sammanhang på flera olika sätt. Redskapen ska vara tillgängliga för barnen så att de kan använda dem också för spontana aktiviteter och lekar. Inom småbarnspedagogiken är det viktigt att se till att redskapen är trygga.

Syftet med **matfostran** är att främja ett positivt förhållningssätt till mat och ätande samt stödja mångsidiga och hälsosamma matvanor. Barnen ska handledas att äta självständigt, mångsidigt och tillräckligt. De dagliga måltiderna ska avnjutas i en lugn atmosfär och barnen ska få lära sig gott bordsskick, att ge matro och att äta tillsammans. Med hjälp av olika sinnen och genom att noga studera maten bekantar man sig med maträtter, deras ursprung, utseende, sammansättning och smak. Samtal, sagor och sånger om mat utvecklar barnens ordförråd angående mat.

I småbarnspedagogiken ska man tillsammans med barnen fundera över faktorer som är förknippade med **hälsa, trygghet och säkerhet**. Barnens förmåga att sköta sin hälsa och personliga hygien ska stödjas. Tillsammans med barnen ska man diskutera betydelsen av att röra på sig, vila och ha goda mänskliga relationer för välbefinnandet och hälsan. Barnen ska få lära sig om säkerhet i dagliga situationer. Det kan till exempel vara påklädnings-, måltids-, lek- eller utomhussituationer. Barnens nyfikenhet gentemot sexualitet och kroppen ska handledas på ett respektfullt och för barnets ålder lämpligt sätt. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen bekanta sig med regler för hur man rör sig tryggt och de ska öva sig att röra sig tryggt i trafiken. Målet är att stödja barnens känsla av trygghet och säkerhet, lära dem att be om och söka hjälp och att handla tryggt i olika situationer och miljöer.

Daghemmen, familjedagvården och klubbverksamheten har utsedda motionsansvariga som träffar varandra.

Planering och utvärdering av enhetens och barngruppens verksamhet:

- årsklockan för motion
- bedömning av det nuvarande tillståndet, årligen
- observation av färdigheter i grundläggande motorik, [Skidi- ja Skillireilit](#)
- mappen för handledaren i idrottslekskolan (Liikkari-mapp)

Motionspedagogiken ska vara en övergripande verksamhet för småbarnspedagogikens personal, som är närvarande vid varje ögonblick under småbarnspedagogikens dag. Med en positiv attityd och entusiasm skapar småbarnspedagogikens personal en trygg och uppmuntrande atmosfär för småbarnspedagogikens dag. I en trygg atmosfär uppmuntras barnen till att försöka och prova på olika saker, och på så sätt skapas möjligheter till upplevelser av framgång. För barn är rörelse en fysisk aktiv lek som kännetecknas av oförutsägbarhet, improduktivitet, normalitet och fantasi. Leken spelar en viktig roll i barnets övergripande utveckling och det är därför just lek och lekfullhet är hörnstenarna i motionspedagogiken. Vuxens egen entusiasm och deltagande i fysiska och lekfulla aktiviteter är ett mycket betydelsefullt sätt att förbättra barns ansträngande fysiska aktivitet.

Man ökar barnens fysiska aktivitet genom att

- observera barnens färdigheter i grundläggande motorik och ordna barnen möjligheter för att öva
- undvika onödigt och långvarigt sittande: personalen observerar och utvärderar dagens och veckans struktur och aktiviteter samt hur mycket barnen sitter, praxisen ändras enligt behov
- ordna förflyttningssituationer så att de sker gradvis och minska väntandet
- ordna så att alla barn inte är ute vid samma tidpunkt, så att det finns mer utrymme på gården och inomhus
- ordna rörelse och aktivitet i eventuella situationer där man väntar, t.ex. röra sig till musik medan man väntar på maten
- utvärdera och ändra regler: begränsar eller möjliggör de fysisk aktivitet, t.ex. små barn tillåts öva på att klättra upp på stolar och ner därifrån
- bygga olika arbetspunkter
- använda mångsidiga och aktiva arbetssätt
- tillåta fysisk aktivitet inomhus även i andra lokaler än gymnastiksalen:
 - möblerna placeras så att barnen kan klättra, krypa, göra kullerbyttor, röra sig på bänkar
 - markeringar på golvet och banor längs rutter där man rör sig
 - man kan skaffa olika typer av motionsredskap till gruppens lokaler, såsom magbrädor, gymnastikklossar, bollar och madrasser

Ledd motion

- Utomhus kan personalen ordna olika spel och lekar där man rör på sig, såsom tafatt, bollspel, brännboll, spegel, färg, olika banor. God praxis: "motionsansvarig" etc. För varje vecka utser man en motionsansvarig för utevistelsen, som ansvarar för att planera och ordna motion för de barn som vistas utomhus.

- Gymnastiksalen används kontinuerligt, gruppsspecifika användningstider eller öppna tider fördelas över hela dagen.
- Barnen får vara med i planeringen av innehåll, motionsstunder och äventyrsbanor.
- Vintermotion: Varje barn får prova på att åka skidor och skridskor, på sin åldersnivå får barnen lära sig grunderna i skid- och skridskoåkning. Daghemmet ska ha utrustning att låna ut. Man besöker pulkabacken.

Inom familjedagvården använder man den befintliga lärmiljön – spel och rörelselekar kan ofta också ordnas inomhus. Grupperna inom familjedagvården är ute i skogen, besöker idrottstjänsternas idrottsvärldar, promenerar till parker och förflyttar sig genom att gå. Enligt överenskommelse kan familjedagvårdarna använda närdaghemmets jumpasal eller andra rum.

I klubbar rör barnen på sig både inomhus och utomhus. I några klubbplats finns det också möjlighet att använda jumpasalen.

Familjer uppmuntras också att motionera tillsammans. Daghemmen anordnar ett årligt motionsevenemang för familjer. Passet för en aktivare livsstil för olika åldersgrupper ges till vårdnadshavarna under samtalet för barnets plan. I familjekafé och parkverksamhet organiserar man träningsbanor och rörelselekar.

Stödmaterial:

[Rekommendationerna för fysisk aktivitet under de första åren](#)

Måltider och matfostran

PORVOO BORGÅ

Barn i klubbverksamheten har egen picknickmat med sig. Personalen styr föräldrar att välja näringsfullt och hälsosamt mat.

Borgå kost- och städtjänster ansvarar om tillredning mat för daghem och skolor. Planeringen av matsedeln baserar sig på Statens näringsdelegations rekommendationer för näringsämnen och mat för hela befolkningen och olika åldersgrupper. [Närings- och matrekommendationer](#) I planeringen beaktas både kundresponserna och mattraditionerna under högtiderna.

Maten i Borgå stads skolor och daghem är laktos- och glutenfri (utom pastarätter). Därför passar maten för största delen av elever och daghemsbarn. [Information angående specialkost i Borgå stad](#)

Målet är att främja en positiv inställning till mat och ätande och att stöda mångsidiga och hälsosamma matvanor. Bispisningen är en del av barnets småbarnspedagogik och den ska vara ändamålsenligt ordnad och handledd. Personalen som övervakar bispisningen har ansvaret för att handleda den. Målet för måltiden är att kvaliteten på maten uppfyller de allmänna hälsokraven och näringskraven, och att man serverar tillräckligt med mat och tillräckligt ofta, beroende på vårdagens längd. För ett barn i heldagsvård motsvarar måltiderna i daghemmet två tredjedelar av det dagliga energibehovet, för ett barn i deltidsvård en tredjedel. Barnets lunch följer tallriksmodellen: hälften av tallriken grönsaker, en fjärdedel potatis, pasta eller ris och en fjärdedel kött, fisk eller baljväxter. Bröd är en del av måltiden. På brödet breds vegetabiliskt margarin och som matdryck serveras fettfri mjölk, surmjölk eller vatten.

Barn är individer och utvecklas i egen takt. Barnet är av naturen misstänksam mot sådant som är nytt och främmande. Det är typiskt att barn förhåller sig reserverat till ny mat. Man ska smaka på ny mat till och med 10–15 gånger innan man vänjer sig. Du kan lära känna mat och ingredienser genom att studera smaker, strukturer, dofter och även ljud. Vid måltiden är det den vuxna som bestämmer vad som serveras, men barnet bestämmer hur mycket det äter eller om det äter alls. Man ska inte ge upp även om barnet inte vill äta den första gången. Barnet uppmuntras äta men man trugar inte mat på barnet eller tvingar det att äta eftersom detta kan leda till att maten blir ännu mer motbjudande för barnet. Man får tack för att smaka. Också belöningssystem där något positivt följer av att man äter ska undvikas. Bröd och mjölk är en del av måltiden och används inte som belöning för att äta maten som finns på tallriken.

Det är de vuxnas uppgift att följa barnets utveckling så att barnet har goda förutsättningar att lära sig nytt och att öva upp färdigheter. Personalen ansvarar för upprätthållande av samarbetet med hemmet. Man diskuterar med vårdnadshavarna och kommer överens om gemensamma sätt med vilka man stöder barnets matvanor. Personalen samarbetar med vårdnadshavarna och vid behov med hälsojourer inom välfärdsområde för att lösa eventuella problem som barnet har då det gäller ätande eller näring.

Vid matbordet får barnen inte bara näring utan där förmedlas också kunskaper, färdigheter och attityder. Vid måltiden fungerar de vuxna som modeller för barnet. De vuxna har ansvar för hurdana attityder, vanor och samtalsämnen de överför till barnet. Måltiderna är trevliga stunder av samvaro. Via ord och handling strävar de vuxna efter att påverka barnets uppfattning om maten positivt. Vid matbordet pratar man om trevliga saker och måltiderna bör vara behagliga och positiva stunder. Vid matbordsdiskussioner är det bra att på ett vänligt och uppmuntrande sätt styra barnens matvanor och att tillsammans med barnen fundera bl.a. på matkultur, näring och matens ursprung. Utöver den finländska matkulturen och de finländska sederna, bekantar man sig även senast i förskolan med någon annan matkultur genom att utnyttja hemmens sakkunskap.

I den pedagogiska verksamheten ingår att baka och tillreda mat i liten skala. Man förbereder tillsammans med barnen festdagar som hör till den finländska kulturtraditionen eller andra fester och evenemang och sådant som serveras vid dessa. Man bakar till exempel bröd, pepparkakor och Runebergstårter med barnen. Det är bra om barnet redan från liten får delta i tillredning av mat och andra uppgifter i anslutning till måltiderna. Barnet får använda sina händer, samla erfarenheter som vidgar sinnena, uppleva glädje och känslor av att lyckas, och får dessutom känna sig nyttig då det hjälper till med gemensamma göromål.

Extra läckerheter (födelsedagsgodis, godis från resor osv.) ska inte hämtas till dagvården. Barnens födelsedagar firas på det sätt som man kommit överens med barn och vårdnadshavarna.

Efter varje måltid får barnen en xylitolpastill (morgonmål, lunch och mellanmål).

Personalen informerar vårdnadshavarna om mattider.

Stödmaterial:

[RuokaTutka läromedel för undervisning](#)

[Ruokakasvatus - Neuvokas perhe -ammattilaiset](#)

[Kokonaisvaltaista ruokakasvatusta varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen \(uef.fi\)](#)

Kropps- och känslöfostran är trygghets- och sexualfostran som ges på ett sådant sätt som tar hänsyn till barnets ålder och utvecklingsnivå. Det betyder att barnet övar på hur man ska uppföra sig, lär sig sina rättigheter och regler för vad som är lämpligt, och lär sig om självbestämmanderätt. Barnet får information om sin egen kropp och hur barnet ska ta hand om den. Vuxen namnger kroppens olika delar genom att använda de rätta orden för dem. Barnen övar att sköta sin egen hygien och hälsa i enlighet med sin ålder.

I sexualfostran för barn ingår olika delområden, så som färdigheter att skydda och respektera sin egen integritet och andras kroppar. Barnets frågor om sexualitet besvaras sakligt enligt barnets ålder och på ett sådant sätt att inte barnet känner skam. Personalen skapar en trygg atmosfär så att barnet vågar vända sig till en vuxen med sina frågor och problem.

Med trygghetsfärdigheter avses bl.a. stöd för barnets välmående och utveckling och viktiga färdigheter för interaktion med vilka barnets självkännet, självkänsla och självförtroende utvecklas. Barnet får lära sig sätt att skydda sin integritet. Det är lätt att lära gränserna för vilka kroppsdelar som är privata med baddräktregeln. De delar av kroppen som täcks av baddräkten är allas privata område. Barnen lär sig vad som är lämplig beröring:

- lämplig beröring är frivillig,
- den känns bra,
- den känns inte obehaglig efteråt,
- man får inte krama eller pussa någon mot deras vilja, och inte reta eller skada någon med avsikt,
- beröring är aldrig något hemligt, även om någon säger så,
- man kan öva med barnet, hur barnet kan agera i en situation som känns obehaglig. Barnet lär sig att säga "nej" med eftertryck, gå bort från situationen och berätta om den för en pålitlig vuxen.

(Källa: Kampman & Tukiainen 2020)

Stödmaterial:

Kehotunnekasvatuksen ja turvataitojen opettaminen varhaiskasvatuksessa. Materiaalipaketti käytännön työn tueksi. 2020. A. Kampman ja A. Tukiainen.

[Väestöliitto Kropps- och känslöfostran](#)

[Barn och sexualitet](#)

4.6. Preciseringar gällande språk och kultur

Utgångspunkten i grunderna för planen för småbarnspedagogik är att de språkliga och kulturella aspekterna ska beaktas för varje barn som deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten. I småbarnspedagogiken ska barnens varierande språkliga och kulturella bakgrund ses som något

positivt som berikar gruppen. En språk- och kulturmedveten småbarnspedagogik innebär att olika språk, kulturer och åskådningar knyts samman till en del av den småbarnspedagogiska helheten.

Enligt lagen om småbarnspedagogik ska kommunen se till att varje barn kan få småbarnspedagogik på sitt modersmål, svenska, finska eller samiska. För ett barn som använder teckenspråk kan småbarnspedagogik ges på teckenspråk. Småbarnspedagogik kan också ges på romani⁹⁶. Även andra språk kan användas i småbarnspedagogiken ifall det inte äventyrar förverkligandet av målen i grunderna för planen för småbarnspedagogik. Om andra språk används ska barnet också få stöd för sin modersmålsutveckling i svenska eller finska. Ett samarbete mellan personal, vårdnadshavare och olika kultursamfund främjar kontinuiteten i barnens och familjernas kulturarv och stöder barnens möjligheter att ge uttryck för sin egen kulturella bakgrund. I två- och flerspråkiga miljöer ska barnen uppmuntras att kommunicera med varandra.

Det finns barn i den småbarnspedagogiska verksamheten som pratar både **svenska och finska** som modersmål. Det är av stor betydelse för dessa tvåspråkiga barns språkliga utveckling och identitetsutveckling att båda språken får stöd och att barnen uppmuntras att använda dem.

Småbarnspedagogisk verksamhet för **samiska barn** har som särskilt mål att stärka barnens samiska identitet och kunskap om sin kultur och ge barnen möjlighet att tillägna sig samiska traditioner och färdigheter. Samerna är ett urfolk som i enlighet med grundlagen⁹⁷ har rätt till sitt eget språk och sin egen kultur. Närmiljön och samarbetet med vårdnadshavarna och den samiska gemenskapen ska tas till vara i verksamheten. När småbarnspedagogisk verksamhet ordnas på något av de tre samiska språken, är verksamhetens särskilda mål att stärka barnens språkutveckling och förmåga att förstå och använda språket. Målet är att förbättra barnens förmåga att komma till rätta i samisk miljö, att lära sig samiska och att lära sig på samiska. Personalen ska i samarbete med vårdnadshavarna främja bevarandet av det samiska språk- och kulturarvet.

Småbarnspedagogisk verksamhet för **romska barn** har som särskilt mål att stärka barnens positiva identitetsutveckling och kännedom om sin historia och kultur samt öka barnens delaktighet i samhället. Utöver det ska barnens språkliga utveckling stödjas i samarbete med barnens vårdnadshavare och den romska gemenskapen. I mån av möjlighet ska man ge barnen möjlighet att använda och tillägna sig romani. Personalen ska i samarbete med vårdnadshavarna främja bevarandet av det romska språk- och kulturarvet.

Småbarnspedagogisk verksamhet för **teckenspråkiga barn** kan genomföras antingen i en separat grupp för teckenspråkiga eller i en blandad grupp, som består av teckenspråkiga barn och barn som använder talat språk. Teckenspråket kan vara barnets modersmål, första språk eller andra språk. Barnen som använder teckenspråk kan vara döva, hörselskadade eller hörande. Målet för småbarnspedagogiken för teckenspråkiga barn är att stödja och stärka barnens språkliga och kulturella identiteter genom att ge dem möjlighet att använda och tillägna sig det finlandssvenska eller finska teckenspråket i samarbete med vårdnadshavarna. Målet är också att förbättra barnens förmåga att komma till rätta i olika språkmiljöer samt stärka teckenförrådet och kunskaperna i det finlandssvenska eller finska teckenspråket.

I den småbarnspedagogiska verksamheten ska **barn med ett främmande språk som modersmål och flerspråkiga barn** få stöd för att utveckla sina språkkunskaper, sina språkliga och kulturella identiteter och sin självkänsla. Utvecklingen av barnens kunskaper i svenska eller finska ska främjas målinriktat och pedagogiskt och utgående från barnens behov och förutsättningar på alla områden som barnets språkliga kunskaper och färdigheter omfattar. Med hjälp av mångsidiga kommunikationssituationer och lärmiljöer ska barnen ges möjlighet att använda och tillägna sig svenska eller finska som andraspråk i olika fostrings- och undervisningssituationer. Ett konkret språk och ett uttrycksförråd som används i vardagen ska vara utgångspunkten för att tillägna sig svenska eller finska. Förmågan att förstå och förmågan att producera språk ska knyts samman. På detta sätt lär sig barnet att göra iakttagelser och uttrycka sina tankar, känslor och åsikter på ett eget och för situationen lämpligt sätt. En del av barnen blir bekanta med den finländska kulturen och det svenska eller finska språket först då

96 Lag om småbarnspedagogik 8 § och RP 40/2018 rd, s. 88–89 samt teckenspråkslag (359/2015)

97 Finlands grundlag 17 § 3 mom. (731/1999)

barnet börjar i småbarnspedagogiken. Att ett barn bekantar sig med och försöker lära sig det svenska eller finska språket ska inte jämföras med stödet som ges i småbarnspedagogiken (kapitel 5). Vårdnadshavarna ska få höra om den finländska småbarnspedagogikens mål, innehåll och metoder. Personalen ska diskutera familjens språkmiljö, språkval, flerspråkiga och kulturella identiteter samt utvecklingen och betydelsen av barnets modersmål – ett eller flera – med vårdnadshavarna. Småbarnspedagogiken stöder barnets integrering i det finländska samhället.

I mån av möjlighet skapas även tillfällen där barnen kan använda och lära sig sitt eget eller sina egna modersmål. Det egna modersmålet och att lära sig svenska eller finska som andraspråk ligger till grund för barnets funktionella två- och flerspråkighet. Ansvar för att upprätthålla och utveckla barnets modersmål – ett eller flera – och kultur ligger i första hand hos barnets familj. Vid behov används tolk i diskussion med vårdnadshavare för att garantera ömsesidig förståelse.

4.6.1. Småbarnspedagogik på två språk

Småbarnspedagogik på två språk ska baseras på ett beslut fattat av kommunen eller en privat aktör. Syftet med småbarnspedagogisk verksamhet på två språk är att ta till vara barnens sensitiva period för tidig språkinläring genom att erbjuda barnen en mångsidigare språkpedagogik än i vanliga fall. Barnen ska erbjudas tillfällen att tillägna sig språken och använda dem på ett aktivt och lekfullt sätt. Samtidigt läggs grunden för livslångt språklärande. Målet är att verksamheten i en flerspråkig miljö ska väcka barnens språkliga nyfikenhet och lust att experimentera. Olika kulturer möts också på ett naturligt sätt i den småbarnspedagogiska verksamheten som ordnas på detta sätt.

Småbarnspedagogik på två språk indelas i omfattande och mindre omfattande. I omfattande småbarnspedagogik på två språk är strävan att ge barnen färdigheter att komma till rätta i en två- eller flerspråkig miljö. I mindre omfattande småbarnspedagogik på två språk är målet att väcka barnens intresse och skapa en positiv attityd till språken.

Omfattande småbarnspedagogik på två språk

Tidigt fullständigt språkbad i de inhemska språken i småbarnspedagogiken

Språkbad på finska kan ordnas inom den svenskspråkiga småbarnspedagogiken och språkbad på svenska kan ordnas inom den finskspråkiga småbarnspedagogiken. Utöver det kan språkbad på samiska ordnas inom såväl den svensk- som den finskspråkiga småbarnspedagogiken. Tidigt fullständigt språkbad i de inhemska språken är ett program som börjar i småbarnspedagogiken och fortsätter genom hela den grundläggande utbildningen. Språket i småbarnspedagogiken, undervisningsspråket i förskolan och skolan och det andra inhemska språket eller samiska ska bilda en helhet. Småbarnspedagogiken ska huvudsakligen ske på språkbadsspråket. Utvecklingen av barnens modersmål – ett eller flera – ska stödjas i samarbete med hemmen och vårdnadshavarna. Målet för verksamheten är att var och en i personalen konsekvent använder endast ett språk: antingen språkbadsspråket eller det språk som småbarnspedagogiken ordnas på. Barnen ska uppmuntras att använda språkbadsspråket, men de ska ha möjlighet att bli förstådda också på sitt modersmål. Målet är att barnen kan övergå till förskoleundervisning och vidare till grundläggande utbildning i form av språkbad.

Annan omfattande småbarnspedagogik på två språk

I annan omfattande småbarnspedagogik på två språk genomförs en del (minst 25 %) av verksamheten på något annat språk än de språk som fastställs i lagen om småbarnspedagogik. Språket i fråga kan vara modersmål för en del av barnen. Verksamheten ska planeras så att de olika språkgrupperna får tillräckligt stöd för sin språkutveckling. Det kan också finnas barn i gruppen, vars modersmål är något annat än de språk som används i småbarnspedagogiken. Anordnaren av småbarnspedagogik ska från fall till fall i samråd med vårdnadshavarna överväga när ett sådant arrangemang stöder barnets utveckling.

I småbarnspedagogik på två språk ska verksamheten planeras så att småbarnspedagogiken bildar en helhet, där bägge språken är närvarande och utvecklas gradvis som en följd av personalens språkbruk och barnens aktiviteter. I mån av möjlighet ska var och en i personalen

använda endast ett av språken aktivt. Barnen ska ha möjlighet att bli förstådda även på sitt modersmål, då det är svenska eller finska. Barnen ska uppmuntras att använda de två språken inom verksamheten. Målet är att barnen kan övergå till förskoleundervisning och grundläggande utbildning antingen på två språk eller på svenska eller finska.

Mindre omfattande småbarnspedagogik på två språk

Språkberikad småbarnspedagogik

Med språkberikad småbarnspedagogik avses här sådan småbarnspedagogik, där mindre än 25 % av verksamheten regelbundet och systematiskt ordnas på ett annat språk än de språk som fastställs i lagen om småbarnspedagogik. Målet är att stödja språkutvecklingen, motivera barnen och möjliggöra ett mångsidigare språkval. Målet kan också vara att övergå till språkberikad undervisning eller annan förskoleundervisning eller grundläggande utbildning på två språk eller till på annat sätt tidigarelagd språkundervisning.

Språkboverksamhet

Med språkboverksamhet avses inom småbarnspedagogiken sådan verksamhet som stärker barnens kunskap om deras egen kultur och erbjuder dem möjlighet att lära sig ett utrotningshotat minoritetsspråk eller urfolksspråk som talas i familjen eller släkten. Principerna i språkboverksamheten kan påminna om språkbadsprinciperna.

Språkbad i Borgå

Språkbadsundervisning ordnas för finskspråkiga barn på svenska. Målet med det svenskspråkiga språkbadet i Borgå är att barnen uppnår en funktionell och muntlig språkfärdighet i språkbadsspråket, samtidigt som deras förstaspråk utvecklas. För barn, som enligt diagnos gjord av en sakkunnig har en språkstörning eller en uppmärksamhetsstörning, rekommenderas språkbad inte.

För barn med finska som modersmål börjar språkbadsstigen i femårsåldern inom småbarnspedagogiken, med andra ord ett år före förskoleundervisningen. Efter förskoleundervisningen fortsätter språkbadsundervisningen i skolan. I språkbadet följs planen för småbarnspedagogik och förskoleundervisningens läroplan med beaktande av språkbadsundervisningens särdrag. [Borgå stads plan för språkbadsverksamheten.](#)

I Borgå ges tidig fullständig språkbadsundervisning. Språkbadpersonalen använder endast svenska i verksamheten. Språkbadsspråket är inte bara ett mål utan ett verktyg för inläringen. Därför är det viktigt att språket lärs ut samtidigt som man studerar innehållen i något annat kunskaps- eller vetenskapsområde. Barn uppmuntras att använda språkbadsspråket från början och de förväntas använda det i kommunikationen med språkbadpersonalen.

I språkbadsundervisningen används varierande barnorienterade metoder och arbetssätt som ger barnet möjlighet att höra och själv producera språkbadsspråket aktivt, naturligt och mångsidigt. Undervisningen ska vara så överskådlig som möjligt. Personalen använder mycket åskådliggörande material. Ord är väl synliggjorda i lärmiljöerna. Personalen använder också tid på att förklara innebörden av nya ord och begrepp. Arbetet med barnen är diskuterande och frågebetonat. Verksamhetens lärmiljöer ska vara mångsidiga och varierande. I språkbadet är bekantskap med och upplevelser av den finlandssvenska kulturen en del av undervisningen,

vilket görs till exempel med hjälp av besök och kulturevenemang. Femåringarnas grupp gör tätt samarbete med förskolegruppen.

Samarbetet mellan hemmet och småbarnspedagogiken framhävs i språkbadsundervisningen, eftersom undervisningen ges på något annat språk än förstaspråket. I språkbadsverksamheten har föräldrarnas engagemang en stor betydelse. Vårdnadshavarna ska se till att deras barn deltar regelbundet i förskoleundervisningen. Vårdnadshavarna har även i uppgift att stöda barnets lärande av modersmålet och barnets inläring och framsteg följs upp både hemma och i förskoleundervisningen. Framstegen i barnets muntliga kunskaper i språkbadspråket observeras regelbundet. Utvärderingsblanketten Språkets hus för muntliga språkfärdigheter, som sammanställts som ett samarbete mellan småbarnspedagogiken och grundskolan, fylls i för första gången under förskoleåret. Blanketten följer med från förskolan till grundskolan.

Personalen ska regelbundet och systematiskt informera om språkbadsverksamheten till vårdnadshavarna.

Språkbadsverksamheten har en egen föräldraförening, vars mål är att främja, utveckla och stöda språkbadsverksamheten inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och i skolan.

4.6.2. Stödjande av flerspråkiga barn och barn med främmande språk i Borgå

Inom småbarnspedagogiken stöds språkkunskaperna för flerspråkiga barn och barn med ett främmande språk som modersmål samt den språkliga och kulturella identiteten och självkänslan hos dessa barn. Inom småbarnspedagogiken synliggörs flerspråkigheten i en språkmedveten lärmiljö där språken ständigt är närvarande överallt.

Utvecklingen av kunskaperna i svenska/finska främjas målinriktat och är pedagogiskt planerade tillsammans med barnen och de vuxna. Målet är att stödja barnets språkutveckling i svenska/finska och en funktionell flerspråkighet, där barnet har lärt sig vardagens grundläggande ordförråd och använder det på ett naturligt sätt i olika situationer. Det centrala i undervisningen i svenska/finska som andraspråk är att barnet utökar sitt ordförråd, övar begrepp och förstår instruktioner.

Undervisningen och handledningen i svenska/finska sker planmässigt och regelbundet både i vardagliga situationer och i undervisningstillfällen. I planeringen av verksamheten beaktas det att alla situationer är lärsituationer och att hela personalen har pedagogiskt ansvar. När man arbetar med barnen använder man ett bra vardagsspråk, exakta uttryck samt beskriver och förklarar ord och begrepp för barnet. Talet konkretiseras med gester, ansiktsuttryck och genom att åskådliggöra med konkreta föremål och saker. Snabba teckningar och användning av bilder i lärmiljön och dagligen i olika situationer hjälper smidigheten i vardagen och att förstå och lära sig svenska/finska.

Vid planeringen av verksamheten beaktas barnets styrkor, kompetensområden, intressen och barnets specifika sätt att lära sig. Undervisningen ska vara funktionell, mångkanalig, lekfull och stödja barnets delaktighet. För att stärka språkinläringen och känslan av att höra till gemenskapen är det ändamålsenligt att ha en stressfri och accepterande växelverkansatmosfär samt att använda bilder och konkreta föremål som stöd för att förstå och uttrycka sig.

Verksamheten ska ha en tydlig struktur och innehålla många upprepningar och rutiner. Barnet förses med modeller för rikt språkbruk till exempel genom ordlistor och barnlitteratur relaterade till olika situationer eller ämnesområden.

Personalen samlar in information om barnets språkkunskaper genom observationer och genom att dokumentera barnets tal och språkbruk. Framför allt ägnar man uppmärksamhet åt hur barnet kan språket och inte på vad det ännu inte kan. Som stöd för observationerna och dokumentationen används verktyget SpråkPeda, som personalen använder för att 1) bedöma och utveckla lärmiljöerna inom småbarnspedagogiken ur språkmedvetenhetsperspektiv, 2) i samarbete med vårdnadshavarna granska språkvärlden för barn med ett främmande språk som modersmål och 3) följa upp hur kunskaperna i svenska/finska utvecklas för barn med ett främmande språk som modersmål. Regelbunden övervakning av färdigheterna fungerar som en grund för planeringen av rättidig språkmedveten undervisning. Planen för att stödja barnets språkkunskaper i svenska/finska antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik.

Processen att stödja kunskaperna i svenska/finska för flerspråkiga barn och barn med ett främmande språk som modersmål beskrivs i årsklocka för att stödja svenska/finska som andraspråk. Årsklocka har utarbetats i samarbete med talterapeuter.

S2 Årsklocka

Utvecklingen av kunskaper i svenska/finska för flerspråkiga och barn med ett främmande språk som modersmål kartläggs och följs upp i olika skeden med olika metoder:

- Del 2 och 3 i verktyget SpråkPeda vägleder iakttagelsen av barnets språkkunskaper och behov av lärande inom de mest centrala delområdena för språkutvecklingen: interaktionsfärdigheter, färdigheter i språkförståelse, färdigheter i att producera tal, färdigheter i att använda språket, språkligt minne och vokabulär samt språkmedvetenhet. Man börjar fylla i SpråkPeda genast när barnet börjar småbarnspedagogiken/ förskoleundervisningen och verktyget används under hela småbarnspedagogiken/ förskoleundervisningen.
- Baika är en kartläggningsmetod för fyraåringars kunskaper i svenska/finska.
- Kartläggningen "Repun takanassa" görs tillsammans med femåringar i samband med språkkonsultationsprocessen. Syftet med språkkonsultationen är att kartlägga vilka barn med ett främmande språk som modersmål som behöver stöd av en talterapeut.

Språkkonsultationen görs i samarbete med specialläraren inom småbarnspedagogiken och talterapeuten.

- KITA-bedömningen görs i övergångsskedet mellan förskoleundervisningen och den inledande undervisningen, innan man överför information till skolan.

Stöd i det egna modersmålet

Starka kunskaper i det egna modersmålet stöder inläringen av ett nytt språk, uppbyggnaden av barnets språkliga identitet och skapar en grund för att lära sig nya kunskaper och färdigheter. Språkvärlden för ett flerspråkigt barn granskas i samarbete med vårdnadshavarna genom att använda del 2 i verktyget SpråkPeda som grund för samtalet.

Inom småbarnspedagogiken synliggörs de språk som barnet använder och barnet uppmuntras att använda alla språk som det kan i olika situationer.

Ansvar för att stödja det egna modersmålet ligger hos vårdnadshavarna. Personalen och vårdnadshavarna kan fundera tillsammans över tillvägagångssätten för att stödja barnets modersmål. I samarbetet kan man till exempel komma överens om att bekanta sig med vokabulären för ett tema som behandlas inom småbarnspedagogiken i hemmet på barnets modersmål. Överenskomna verksamhetsätt kan antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik.

Inom småbarnspedagogiken kan man för barn med främmande språk ordna undervisning i deras eget modersmål (1 lektion per vecka) om det finns fyra eller fler barn på enheten som representerar samma språkgrupp. Föreståndaren informerar sakkunnig inom småbarnspedagogiken om undervisningen i det egna modersmålet, och den sakkunniga koordinerar anordnandet av undervisningen och konsulterar vid behov läraren i det egna språket vid planeringen av innehållet i undervisningen. Vid behov hjälper den sakkunniga föreståndaren med att rekrytera lärare i olika språk. Daghemsföreståndaren ansvarar för att rekrytera läraren och frågor som rör anställningsförhållandet. Daghemsföreståndarna registrerar lektionerna som barnen haft i det egna modersmålet. Gruppens lärare antecknar undervisningen i det egna modersmålet i barnets plan för småbarnspedagogiken.

5. Stöd för barnet

Ett barn som deltar i småbarnspedagogisk verksamhet har rätt att få allmänt, intensifierat eller särskilt stöd i enlighet med lagen om småbarnspedagogik⁹⁸. Genom att stödet ges i rätt tid, individuellt och i enlighet med barnets behov främjar man barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Samtidigt förebygger man att problemen växer och blir allt mer komplexa samt motarbetar risken för marginalisering.

Stödet ska ordnas utgående från barnets styrkor samt behov som anknyter till barnets lärande, utveckling och välbefinnande. Barnet ska höras med beaktande av hens ålder och utveckling. I småbarnspedagogiken omfattar stödet såväl lösningar som möter barnets individuella behov som lösningar som berör hela gruppen och lärmiljöerna. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska personalen se till att alla barn känner sig accepterade som individer och som medlemmar i gruppen. Genom att uppmuntra barnet och ge barnet möjligheter att lyckas stöds utvecklingen av barnets positiva självbild. Barnets behov av stöd och stödåtgärderna ska antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik i daghemmet eller familjedagvården.

5.1. Principer och ansvar för att ordna stöd

Anordnaren av småbarnspedagogik⁹⁹ har skyldighet att ge barnet det stöd hen behöver i daghemmet eller familjedagvården. Behovet av stöd för barnet ska bedömas och stödet ska ordnas utan dröjsmål. Stödet i småbarnspedagogiken ska ordnas som allmänt, intensifierat och särskilt stöd i enlighet med inkluderande principer. Utgångspunkten är att varje barn har rätt att få stöd i den egna barngruppen med hjälp av olika flexibla arrangemang. Om barnets behov av stöd förutsätter det har barnet rätt att delta i småbarnspedagogisk verksamhet i en mindre grupp eller i en specialgrupp.

För barnet är det viktigt att stödet ges kontinuerligt och konsekvent under tiden i småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen samt när barnet övergår till den grundläggande utbildningen.

Ansvar för att ordna och genomföra stödet

Anordnaren av småbarnspedagogik ska besluta om rutinerna, genomförandet och verksamhetssätten för att ordna stödet och om utvärderingen av stödet i daghemmet och familjedagvården. Anordnaren av småbarnspedagogik ska följa upp och utvärdera hur stödet som ges räcker till och vilken effekt det har.

Anordnaren av småbarnspedagogik ska besluta om samarbetsstrukturerna, ansvarsfördelningen och verksamhetssätten för samarbetet med vårdnadshavarna samt för det sektorsövergripande samarbetet. Anordnaren av småbarnspedagogik ska också besluta om arbetsfördelningen med olika aktörer när det gäller att ordna stödet i sektorsövergripande samarbete. Sakkunniga inom social- och hälsovården ska på begäran av anordnaren av småbarnspedagogiken delta i bedömningen, om bedömningen av stödbehovet kräver det¹⁰⁰.

Anordnaren av småbarnspedagogik ansvarar för att barnets rätt till tjänster av en speciallärare inom småbarnspedagogik samt till sådana tolknings- och assistenttjänster och hjälpmedel som behövs för att delta i småbarnspedagogiken förverkligas¹⁰¹.

Beslutet om intensifierat och särskilt stöd samt stödtjänster ska fattas av kommunen som har ansvar för anordnandet av småbarnspedagogik¹⁰². Om det är frågan om småbarnspedagogik

98 Lag om småbarnspedagogik 15 a §

99 En kommun, samkommun eller privat serviceproducent, se kapitel 1.1

100 Lag om småbarnspedagogik 15 d §

101 Lag om småbarnspedagogik 15 c §

102 Lag om småbarnspedagogik 15 e §

som ordnas av en privat serviceproducent ska beslutet på förslag av serviceproducenten fattas av kommunen där verksamhetsstället inom småbarnspedagogik finns.

Om ett barn som behöver stöd deltar i småbarnspedagogisk verksamhet som ordnas av flera än en anordnare av småbarnspedagogik¹⁰³ ska stödet planeras, genomföras och utvärderas i samarbete¹⁰⁴.

Hela personalen ska i enlighet med sin utbildning, sin arbetsbeskrivning och sitt ansvarsområde delta i bedömningen av behovet av stöd och ge det stöd som behövs samt utveckla verksamhetskulturen och verksamhetssätten.

Föreståndaren för verksamhetsstället ansvarar för att stödet som ges inom småbarnspedagogiken håller hög kvalitet, för genomförandet av stödet och för att personalen har uppdaterad kompetens som motsvarar barnens stödbehov¹⁰⁵. Föreståndaren ska se till att personalen som en del av barnets plan för småbarnspedagogik planerar stödet för barnet. Det planerade stödet ska utvärderas utgående från barnets behov, minst en gång per år.

Barnet har rätt att få tjänster och undervisning av en speciallärare inom småbarnspedagogik om hens behov av stöd förutsätter det. En speciallärare ska vid behov delta i bedömningen av barnets behov av stöd och stödåtgärder samt i planeringen och utvärderingen av hur de genomförs. Stödet som ges av en speciallärare kan vara individuellt stöd för barnet och/eller undervisning som genomförs i grupp¹⁰⁶. Stödet kan vara regelbundet, på deltid eller heltid. Det kan genomföras som samordnad undervisning eller kompanjonundervisning tillsammans med läraren för gruppen. Sakkunskapen hos speciallärare används även för att konsultera personalen och vårdnadshavarna¹⁰⁷. En person som är behörig som lärare och/eller speciallärare inom småbarnspedagogik har ansvar för att planera stödet som ska antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik och för att utvärdera hur stödet har genomförts.

Familjedagvårdaren ansvarar för att genomföra stödet för barnen i gruppen. Planeringen och utvärderingen av stödet kan göras i samarbete med en lärare och/eller speciallärare inom småbarnspedagogik¹⁰⁸. Om barnets bästa förutsätter det är det möjligt att i samarbete med vårdnadshavaren föra diskussioner om att barnet får en plats vid ett daghem för att få det stöd hen behöver.

Inom småbarnspedagogik kan det finnas assistenter som är specifika för en grupp eller ett barn¹⁰⁹ och som har i uppgift att stödja barnet eller barnen i gruppen och göra det möjligt för dem att delta i verksamheten. Det här kan även till exempel innebära att assistenten hjälper de övriga barnen i situationer då läraren inom småbarnspedagogik kommunicerar med barnet som behöver stöd och bidrar med pedagogiska innehåll som anknyter till barnets individuella mål.

5.1.1. Ordnande och genomförande av stöd i Borgå

103 Kommun, samkommun eller privat serviceproducent, se kapitel 1.1

104 Lag om småbarnspedagogik 15 b §

105 Lag om småbarnspedagogik 31 §

106 Lag om småbarnspedagogik 15 c §

107 Lag om småbarnspedagogik 15 d §

108 Lag om småbarnspedagogik 15 c §

109 Lag om småbarnspedagogik 35 § och 38 §

Resultatenheten inom stöd för barnet, som består av speciallärare inom småbarnspedagogiken och barnskötare inom stödet för barn, ansvarar för koordineringen och ordnandet av stödet för barn inom småbarnspedagogiken i Borgå stad. Servicechefen inom stöd för barnet verkar som chef för resultatenheten.

Inom småbarnspedagogiken i Borgå finns det en arbetsgrupp inom stöd för barnet, som omfattar föreståndaren inom småbarnspedagogikens, servicechefen inom småbarnspedagogiken, servicechefen inom stöd för barnet, två daghemsföreståndare samt speciallärare inom småbarnspedagogiken. Arbetsgruppen sammanträder regelbundet, cirka sex gånger, under verksamhetsperioden. Arbetsgruppen utvärderar och utvecklar småbarnspedagogiken med tanke på barnets stöd och bedömer hur barnets stöd förverkligas på ett jämlikt sätt. Arbetsgruppen inom stöd för barnet behandlar också förslag till behov av strukturellt stöd och ger utifrån en helhetsgranskning en rekommendation om den strukturella stödformen som grund för förvaltningsbeslutet. Servicechefen inom stöd för barnet fattar ett förvaltningsbeslut om den strukturella stödformen.

Det dagliga ansvaret för vård, fostran och undervisning av barn som behöver stöd ligger hos personalen inom småbarnspedagogiken. Småbarnspedagogikens verksamhetsställe ansvarar för att genomföra stödet för småbarnspedagogiken på sitt verksamhetsställe. Speciallärarna inom småbarnspedagogiken fungerar samordnat som stöd för småbarnspedagogikens verksamhetsställe som experter inom specialpedagogik/barns utveckling och lärande. Barnskötare som uppfyller behörighetsvillkoren för barnskötare inom småbarnspedagogiken arbetar också inom småbarnspedagogiken i Borgå. Som stöd för pedagogiken på småbarnspedagogikens verksamhetsställe finns också experter inom småbarnspedagogiken, vars arbete har en starkare betoning på högklassig småbarnspedagogik och allmänt stöd.

Chefen för småbarnspedagogikens verksamhetsställe, servicechefen inom stöd för barnet, en expert och en speciallärare inom småbarnspedagogiken utarbetar en gemensam plan för verksamhetsåret som utvärderas regelbundet under verksamhetsperioden.

5.2. Samarbete i samband med stöd

Småbarnspedagogiken ska ordnas i samarbete med barnet och vårdnadshavaren så att varje barn, enligt sin utveckling och sina behov, får ta del av fostran, undervisning och vård samt det stöd som barnet behöver¹¹⁰. Stödet för barnet förutsätter fungerande samarbetsstrukturer på lokal nivå och att man utvecklar gemenskapsfrämjande verksamhetssätt.

5.2.1. Samarbete med barnet och vårdnadshavaren

En utgångspunkt för att kunna ge tidigt och tillräckligt stöd är att vårdnadshavaren och personalen inom småbarnspedagogik har delad information om barnet och barnets behov. Barnets rätt att få stöd och de centrala principerna för att ordna stödet samt stödet och stödformerna som ges till barnet ska diskuteras med vårdnadshavaren. Barnet ska delta i samarbetet på det sätt som är ändamålsenligt och lämpligt för hens ålder och utvecklingsnivå. Barnet ska höras och hens åsikter ska tas i beaktande¹¹¹.

Vårdnadshavaren ska kontaktas genast om det framgår att ett barn har utmaningar i anslutning till sin utveckling eller sitt lärande eller om personalen känner oro för barnets välbefinnande. Vårdnadshavaren ska ges information om hur barnets ärenden behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretessrelaterade frågor¹¹². Om det behövs ska man använda tolk vid diskussionerna. Målen med att genomföra stödet nås bäst när alla parter deltar i samarbetet.

¹¹⁰ Lag om småbarnspedagogik 15 a §

¹¹¹ Lag om småbarnspedagogik 15 d §, 4. mom.

¹¹² Lag om småbarnspedagogik 40–41 §

Ett barn kan även få stöd genom andra tjänster för barn och familjer. Det är viktigt att de lokala tjänsterna för barn och familjer utgör en ändamålsenlig helhet då stödet för barnet ordnas¹¹³.

5.2.2. Sektorsövergripande samarbete

Det sektorsövergripande samarbetet ska utgå från barnets bästa. Med barnrådgivningen, barnskyddet, rådgivning i uppfostrings- och familjefrågor och annan socialservice ska man komma överens om samarbetsrutinerna och principerna när ett barns ärende behandlas eller i situationer som kräver myndigheters ingripande. Sektorsövergripande samarbete ska i första hand ordnas med vårdnadshavarens samtycke. Bestämmelserna om sekretess och utbyte av uppgifter ska följas i samarbetet¹¹⁴.

Småbarnspedagogisk verksamhet ordnas också inom den specialiserade sjukvården. Genom samarbete mellan småbarnspedagogiska tjänster och sjukhuset eller instansen i fråga ska kontinuiteten i småbarnspedagogiken säkerställas med hänsyn till barnets hälsa och ork. Det är särskilt viktigt att barnet kan bibehålla trygga mänskliga relationer.

Ett barn kan på grund av en svår funktionsnedsättning eller sjukdom behöva förlängd läroplikt¹¹⁵. Beslut om förlängd läroplikt fattas i allmänhet innan läroplikten börjar. Barnets vårdnadshavare ska i god tid få information om hur den förlängda läroplikten ordnas i praktiken. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan¹¹⁶ föreskrivs om beslut i anknnytning till förlängd läroplikt och olika alternativ att ordna förlängd läroplikt.

5.2.3. Samarbete under stödtiden i Borgå

Personalen och speciallärarna inom småbarnspedagogiken har ett nära och sektorsövergripande samarbete med vårdnadshavarna och de experter som deltar i barnets frågor. Samarbetsparter är bland annat social- och hälsovårdstjänsterna inom Östra Nylands välfärdsområde (rådgivningen, socialarbetet, specialtjänsterna, fostrans- och familj rådgivningen och tjänster för personer med funktionsvariation) samt de olika delområdena inom den specialiserade sjukvården. När man funderar på genomförandet av barnets förlängda läroplikt deltar den grundläggande utbildningens områdesrektor för särskilt stöd i samarbetet. Specialläraren inom småbarnspedagogik ansvarar för det sektorsövergripande samarbetet tillsammans med läraren inom småbarnspedagogik.

En central samarbetsform är det barnspecifika sektorsövergripande samarbetsmötet där man diskuterar och avtalar om detaljerna i det stöd barnet behöver. Det sektorsövergripande samarbetsmötet sammankallas i god tid och kallelsen till vårdnadshavarna skickas skriftligt. I det sektorsövergripande samarbetsmötet deltar alltid barnets vårdnadshavare samt med vårdnadshavarens tillstånd andra aktörer som deltar i barnets frågor. Vid samarbetsmötet hör man vårdnadshavarna samt kommer överens om de praktiska arrangemangen för barnets stöd och praxis för uppföljning och utvärdering av hur stödet förverkligas. Dessutom kommer man överens om varje aktörs ansvarsområden. Läraren och specialläraren inom småbarnspedagogiken som

¹¹³ Lag om småbarnspedagogik 7 § och RP 40/2018 rd, s. 87–88

¹¹⁴ Lag om småbarnspedagogik 40–42 §

¹¹⁵ Läropliktslag 2 § 3 mom. (1214/2020)

¹¹⁶ Grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014, kapitel 5.5 Särskilt stöd

deltar i samarbetet antecknar de frågor som är centrala för småbarnspedagogiken som en del av barnets plan för småbarnspedagogik eller förskoleundervisning.

5.3. Genomförandet av stödet i småbarnspedagogiken

Deltagandet i den småbarnspedagogiska verksamheten lägger en god grund för barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Svårigheter ska förebyggas genom olika pedagogiska arrangemang och arbets sätt. Sådana är till exempel systematisk differentiering av verksamheten, flexibel gruppindelning och anpassning av lärmiljöerna. En tydlig dagordning och rytm i de dagliga aktiviteterna stöder alla barn. Den lämpligaste nivån av stöd¹¹⁷ för barnet och stödformerna¹¹⁸ ska fastställas i enlighet med principerna för stöd, om en högklassig pedagogik inte svarar mot barnets individuella behov. Stödformerna inom småbarnspedagogiken innebär sådana pedagogiska, strukturella och vårdinriktade stödåtgärder som barnet behöver. Initiativet till att stärka stödet för barnet kan komma från personalen i gruppen, från vårdnadshavaren eller från andra sakkunniga.

Barnet har rätt att få stöd på en lämplig nivå genast då behovet av stöd har upptäckts. Barnets möjligheter att få stöd förutsätter ingen medicinsk diagnos eller andra utlåtanden av sakkunniga inom hälsovården eller socialvården. Barnet har också rätt till stödtjänster och hjälpmedel enligt sitt behov av stöd¹¹⁹. Anordnaren av småbarnspedagogik ansvarar för de stödåtgärder och hjälpmedel som barnet behöver för att delta i småbarnspedagogiken. Sådana är till exempel

- arrangemang som hänför sig till rörlighet och andra fysiska funktioner, såsom rullstolsramper och räcken eller
- hjälpmedel som tillgodoser behov i anknytning till barnets kommunikation, syn, hörsel eller rörlighet, eller något annat fysiskt behov hos barnet, såsom leksaker som stöder kommunikation och interaktion, digitala applikationer, spel eller ljudböcker.

Nivåerna av stöd som används i småbarnspedagogiken är allmänt stöd, intensifierat stöd och särskilt stöd. Övergången från en stödnivå till en annan ska genomföras flexibelt och nivån av stöd ska alltid bedömas från fall till fall. För att få intensifierat eller särskilt stöd förutsätts inte att barnet först har fått stöd på någon annan stödnivå. Ett barn som får intensifierat eller särskilt stöd ska beaktas i dimensioneringen av daghemmets eller familjedagvårdens personal¹²⁰.

Barnet får stöd i alla verksamhetsformer inom småbarnspedagogiken både inom den kommunala och den privata småbarnspedagogiken, och vid bedömningen av stödbehovet och i praxis för förverkligandet av stödet iaktas samma principer.

Utgångspunkten för ordnandet av stöd är barnets behov av stöd i småbarnspedagogikmiljön och hur detta behov kan tillgodoses med den småbarnspedagogiska verksamheten. Det stöd

117 Lag om småbarnspedagogik 15 a §

118 Lag om småbarnspedagogik 15 b §

119 Lag om småbarnspedagogik 15 c §

120 Lag om småbarnspedagogik 35 § och 38 §

som barnet får inom småbarnspedagogiken baserar sig på noggrann observation av barnet i olika dagliga situationer samt på bedömningen och planeringen av lärmiljöer. Verksamheten och åtgärderna för att stödja barnet samt bedömningen av dem antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. Barnets plan för småbarnspedagogik används när stödformerna och stödnivån fastställs.

Ansvar för vård, fostran och undervisning av barnet som behöver stöd ligger hos personalen inom småbarnspedagogiken. Hela gemenskapen inom småbarnspedagogiken deltar i förverkligandet av stödet. Chefen för småbarnspedagogikens verksamhetsställe säkerställer att barnet får det stöd det behöver och att stödet riktas rätt.

Specialläraren inom småbarnspedagogik deltar vid behov i bedömningen av stödbehovet, planeringen av stödet och bedömningen av hur stödet förverkligas som expert inom specialpedagogik i alla verksamhetsformer inom den kommunala småbarnspedagogiken. Specialläraren inom småbarnspedagogik vid Borgå stad erbjuder konsultation två gånger under en verksamhetsperiod till verksamhetsställena inom den privata småbarnspedagogiken. De privata verksamhetsställena för småbarnspedagogik tar själva hand om det övriga specialpedagogiska behovet inom småbarnspedagogiken. Närmare detaljer om samarbetet mellan staden och de privata serviceproducenterna finns i regelboken för servicesedlar inom småbarnspedagogiken.

Speciallärarens roll inom småbarnspedagogiken ökar i synnerhet i de situationer där det krävs flera och regelbundna former av stöd på heltid för att tillgodose barnets behov av stöd. Servicechefen inom stöd för barnet och specialläraren inom småbarnspedagogiken ansvarar för bedömningen av behovet av stöd i de situationer då barnet ska inleda småbarnspedagogiken och det av ansökan om småbarnspedagogik har framgått att barnet behöver regelbundet stöd eller stöd på heltid.

Stöd för barnet i övergångsskedet och överföring av information

Nivåerna och formerna inom stöd för barnet används i alla åldersskeden, och stödet utgör ett kontinuum från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen. Chefen för det verksamhetsställe inom småbarnspedagogiken som barnet överförs från, ansvarar för överföringen av information till det mottagande verksamhetsstället inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen för barn som behöver intensifierat/särskilt stöd. Praxis för överföring av information beskrivs närmare i avsnitt 2.3.

När verksamhetsstället för småbarnspedagogik ändras inom kommunen, ska man se till att ett nytt förvaltningsbeslut fattas. Chefen för småbarnspedagogikens verksamhetsställe informerar specialläraren inom småbarnspedagogik och servicechefen inom stöd för barnet om ändringen. Servicechefen inom stöd för barnet fattar ett nytt förvaltningsbeslut.

Förlängd läroplikt

Ett barn har rätt till förlängd läroplikt om det inte har möjlighet att uppnå de mål som fastställts för den grundläggande utbildningen inom nio år på grund av gravt handikapp eller sjukdom. Inom den förlängda läroplikten betonas betydelsen av ett starkt samarbete med den grundläggande utbildningen. Vårdnadshavarna informeras om de olika alternativen för att ordna förlängd läroplikt:

- Barnet börjar i förskoleundervisningen före läroplikten det år då det fyller fem år, och fortsätter det andra året i den förskoleundervisning som hör till läroplikten och inleder därefter den grundläggande utbildningen. Förskoleundervisning som inleds som femåring före den förlängda läroplikten ordnas i allmänhet i daghemmet.
- Barnet inleder förskoleundervisningen som hör till den förlängda läroplikten det år barnet fyller sex år och studerar ett (1) år i förskoleundervisningen, varefter barnet inleder den grundläggande utbildningen.
- Barnet inleder förskoleundervisningen som hör till den förlängda läroplikten det år barnet fyller sex år och studerar två år i förskoleundervisningen. Då inleder barnet den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som föreskrivs i normala fall, det vill säga det år då barnet fyller åtta år. Ett separat förvaltningsbeslut fattas om att barnet inleder den grundläggande utbildningen senare.

5.3.1. Allmänt stöd

Ett barn som deltar i småbarnspedagogik har rätt att som en del av den grundläggande verksamheten inom småbarnspedagogiken få sådant allmänt stöd som barnets individuella utveckling, lärande eller välbefinnande förutsätter genast när behovet av stöd framkommit. Det allmänna stödet genomförs i den egna barngruppen.

Allmänt stöd är den första åtgärden för att svara på barnets behov av stöd. Allmänt stöd består av enskilda stödformer, till exempel enskilda pedagogiska lösningar och stödåtgärder med vilka man påverkar situationen i ett så tidigt skede som möjligt. Stödet för barnet är kortvarigt och/eller till sin intensitet lägre i jämförelse med det intensifierade och särskilda stödet. Man ska tillgodose barnets individuella behov av stöd till exempel genom att använda lämpliga material, redskap, undervisningsprogram eller stöd som ges på deltid av en speciallärare.

Allmänt stöd förutsätter inte ett förvaltningsbeslut, utan stödet ska alltid ges när behovet av stöd framkommit. Det allmänna stödet ordnas i samarbete mellan läraren inom småbarnspedagogik och den övriga personalen. Ett förvaltningsbeslut ska fattas om användningen av eventuella stödtjänster såsom tolknings- och assistenttjänster samt hjälpmedel¹²¹.

5.3.2. Intensifierat stöd

Ett barn ska inom småbarnspedagogiken få intensifierat stöd som är individuellt planerat och som utgår från hela gruppen om det allmänna stödet inte räcker till. Stödet är till sin intensitet starkare och mer individuellt än det allmänna stödet. Stödet ges under en kortare period eller för en längre tid enligt barnets individuella behov, och det ska inledas genast när behovet av stöd framkommit. Intensifierat stöd ska ges så länge barnet behöver det.

Stödet för barnet intensifieras genom att man planerar stödet och ökar eller stärker sätten med vilka man genomför stödet. Intensifierat stöd består av flera stödformer som tillämpas regelbundet och samtidigt. Intensifierat stöd som ges i rätt tid förebygger att barnets stödbehov blir mer komplexa i ett senare skede.

En eventuell diagnos i ett senare skede eller inledning av habilitering får inte ställas som villkor för att barnet ska få stöd¹²². För att ge intensifierat stöd förutsätts ett förvaltningsbeslut¹²³.

5.3.3. Särskilt stöd

Ett barn ska inom småbarnspedagogiken få individuellt planerat särskilt stöd om det allmänna eller intensifierade stödet inte räcker till. Barnet kan få särskilt stöd på grund av funktionsnedsättning, sjukdom, försenad utveckling eller något annat sådant behov av stöd för lärande eller utveckling som avsevärt sänker barnets funktionsförmåga. Särskilt stöd är den starkaste nivån av stöd som ges inom småbarnspedagogiken. Ett barn kan få stöd direkt i form av särskilt stöd om barnets stödbehov förutsätter det.

Ett barn har rätt att få särskilt stöd genast när behovet av stöd framkommer. Särskilt stöd består av flera stödformer och stödtjänster som tillämpas kontinuerligt och på heltid. För att ge särskilt stöd förutsätts ett förvaltningsbeslut¹²⁴.

121 Lag om småbarnspedagogik 15 c §

122 RP 148/2021 rd, s. 33

123 Lag om småbarnspedagogik 15 e §

124 Lag om småbarnspedagogik 15 e §

5.3.4. Allmänt, intensifierat och särskilt stöd i Borgå

Beslut om att inleda allmänt stöd fattas av gruppens lärare inom småbarnspedagogik tillsammans med vårdnadshavarna och chefen för småbarnspedagogikens enhet. **Allmänt stöd** inleds när man antecknar en bedömning och en plan för enskilda stödformer eller enskilda former av pedagogiskt stöd som behövs i barnets plan för småbarnspedagogik. Dessa enskilda former av stöd är åtgärder som annars inte skulle förverkligas inom gruppens grundläggande pedagogik. Stödet planeras och antecknas som en del av barnets plan för småbarnspedagogik samt som en del av den grupp-specifika planen. Stödet förverkligas tillräckligt länge för att man ska kunna bedöma dess tillräcklighet och effektivitet. I planeringen av stödet kan man använda verktyget för verksamhetssätt för och bedömning av pedagogiskt stöd. Som stöd för pedagogiken i gruppen inom småbarnspedagogik kan även experter inom småbarnspedagogiken medverka.

Intensifierat stöd inleds när barnets behov av stöd är starkare, individuella och metoderna för allmänt stöd har konstaterats vara otillräckliga. I inledningsskedet av det intensifierade stödet säkerställer man att de pedagogiska metoderna inom det allmänna stödet redan används. Det intensifierade stödet är regelbundet och förutsätter kontinuerlig anpassning av verksamheten inom småbarnspedagogiken. I det intensifierade stödet utnyttjas formerna av pedagogiskt stöd mer inriktat, individuellt, intensivt och planmässigt. När stödet stärks intensifieras samarbetet med vårdnadshavarna, specialläraren inom småbarnspedagogik och det sektorsövergripande nätverket.

När åtgärderna och lösningarna inom allmänt eller intensifierat stöd inte räcker till bedöms barnets behov av särskilt stöd. **Det särskilda stödet** består av flera stödformer och stödtjänster. Det är kontinuerligt och på heltid, och det planeras och förverkligas individuellt. Under tiden med särskilt stöd är stödet som ges av specialläraren inom småbarnspedagogik regelbundet och kontinuerligt.

KVALITATIV SMÅBARNSPEDAGOGIK

ALLMÄNT STÖD

INTENSIFIERAT STÖD

SÄRSKILT STÖD

Varje barn har rätt till kvalitativ småbarnspedagogik

- Samarbete med vårdnadshavare
- Pedagogiska verksamheten planeras i gruppvasu och barnets vasu
- Möjlighet till konsultation av sakkunnig inom småbarnspedagogik

Allmänna stödet är kortvarigt, enskilda stödformer i användning.

- Samarbete med vårdnadshavare
- Vårdnadshavare, lärare och förman för enheten kommer överens om påbörjandet av allmänt stöd
- Läraren inom småbarnspedagogik skriver det allmänna stödet i barnets vasu
- Regelbunden utvärdering och uppdatering av planen
- Pedagogiska, vårdinriktade och strukturella stödformer
- Möjlighet till konsultation av sakkunnig inom småbarnspedagogik
- Möjlighet till konsultation av speciallärare inom småbarnspedagogik
- Förvaltningsbeslut för eventuella stödtjänster

Inom intensifierat stöd används samtidigt flera stödformer.

- Hörande av barnet och vårdnadshavare
- Konsultation och handledning av speciallärare inom småbarnspedagogik
- Sektorsövergripande samarbete
- Läraren inom småbarnspedagogik skriver intensifierade stödet i barnets vasu
- Regelbunden utvärdering och uppdatering av planen
- Pedagogiska, vårdinriktade och strukturella stödformer
- Förvaltningsbeslut för intensifierat stöd och stödformer

Särskilt stöd är den starkaste stödnivån.

- Hörande av barnet och vårdnadshavare
- Regelbunden konsultation och handledning av speciallärare inom småbarnspedagogik
- Tätt och mångsidigt sektorsövergripande samarbete
- Läraren inom småbarnspedagogik skriver särskilda stödet i barnets vasu
- Regelbunden utvärdering och uppdatering av planen
- Pedagogiska, vårdinriktade och strukturella stödformer
- Förvaltningsbeslut för särskilt stöd och stödformer
- Betydelsen av samarbete och specialpedagogiskt kunnande ökar

5.3.5. Stödformer

Olika stödformer ska användas på alla stödnivåer i enlighet med barnets stödbehov¹²⁵. Olika stödformer kan genomföras samtidigt, genast när behovet av stöd framkommit, som en del av den grundläggande verksamheten inom småbarnspedagogiken. Arbetsätten och lärmiljöerna ska anpassas efter barnets individuella behov. Stödåtgärderna ska planeras pedagogiskt så att barnets delaktighet och rätt att lära sig och vara en del av barngruppen förverkligas utifrån barnets bästa. Stödet för barnet kan omfatta **pedagogiska, strukturella och vårdinriktade** stödformer.

Stödet för barnet ska ordnas som en del av den dagliga verksamheten inom småbarnspedagogiken. När barngruppens storlek bestäms ska man beakta barnen som behöver stöd och deras bästa, deras behov av stöd och nivån av stöd samt att det är möjligt för gruppen att uppnå målen som fastställts för småbarnspedagogiken.

Pedagogiska stödformer innefattar återkommande aktiviteter och en tydlig struktur i barnets dagliga rutiner inom småbarnspedagogiken. Stödet för barnet innefattar bland annat växelverkan och kommunikation på ett sätt som är sensitivt och tillgängligt. Det kan vara frågan om kommunikationsmetoder som ersätter tal, såsom tecken, bilder eller olika teknologiska lösningar. För att tillgodose barnets behov av stöd krävs att personalen inom småbarnspedagogik använder gemensamma och ändamålsenliga pedagogiska och specialpedagogiska arbetssätt och metoder. Till de pedagogiska stödformerna hör också planering, observation, dokumentation och utvärdering av den småbarnspedagogiska verksamheten.

Specialpedagogiska metoder som grundar sig på ett barns individuella behov kan planeras, tillämpas och genomföras som verksamhet för det enskilda barnet, för en mindre grupp eller för hela barngruppen gemensamt. I enlighet med en inkluderande värdegrund inom småbarnspedagogiken ska man i planeringen och genomförandet av det pedagogiska stödet i första hand använda verksamhetssätt där stödet som barnet behöver genomförs som en del av barngruppen.

Strukturella stödformer innefattar att stärka personalens kunskaper i fråga om att upptäcka barnets stödbehov och genomföra stödet samt deras specialpedagogiska kompetens. Till strukturella stödformer hör också att minska antalet barn i gruppen, se över personaldimensioneringen och/eller personalstrukturen samt därtill hörande lösningar och att ändra stödformerna enligt barnets stödbehov¹²⁶. Personalstrukturen i gruppen kan stärkas till exempel med en speciallärare inom småbarnspedagogik. Genom att minska antalet barn i gruppen förändrar man relationstalet mellan personalen och barnen så att stödet för barnet kan genomföras som planerat och gruppen kan uppnå målen som fastställts för småbarnspedagogiken. Strukturella stödformer är även sådana tolknings- och assistenttjänster och användning av hjälpmedel som behövs för att barnet ska kunna delta i småbarnspedagogiken. Beaktande av hinderfrihet och små- och specialgrupper kan även vara sådana strukturella stödformer som behövs.

Vårdinriktade stödformer innebär metoder och verksamhetssätt som tillgodoser vården, omsorgen och assistansen för barnet. Barnets behov av hälso- och sjukvård tillgodoses som en del av de vårdinriktade stödformerna. Dessa kan till exempel vara hjälpmedel och behov av assistans som hänför sig till vård av barnets långtidssjukdomar eller till barnets medicinering, kost och rörlighet. Man ska samarbeta med sakkunniga inom social- och hälsovården till exempel gällande handledning och rådgivning för personalen inom småbarnspedagogiken.

Vid verksamhetsställena inom småbarnspedagogik ska man alltid från fall till fall bedöma om läkemedelsbehandling eller sjukvård kan genomföras som en del av den grundläggande

¹²⁵ Lag om småbarnspedagogik 15 b §

¹²⁶ Lag om småbarnspedagogik 35 § 2 mom. och 38 § 2 mom.

verksamheten. För varje barn ska man göra en helhetsbedömning av barnets situation. Läkemedelsbehandlingen eller sjukvården av barnet ska inte vara beroende av stödnivån enligt lagen om småbarnspedagogik, utan vården ska ges oberoende av stödnivå enligt barnets behov.

De pedagogiska, strukturella och vårdinriktade stödformerna ska tillgodose barnets bästa och behov av stöd och de ska bedömas lokalt och från fall till fall. Till exempel när man planerar användningen av hjälpmedel eller assistansen för barnet ska dessa stödåtgärder i första hand ordnas så att barnet är en del av kamratgruppen och deltar i samma utrymmen och situationer som den övriga barngruppen.

5.3.6. Pedagogiska, vårdinriktade och strukturella stödformer i Borgå

Pedagogiska stödformer är förändringsbara, flexibla och planmässiga pedagogiska arbetssätt och lösningar med vilka man ändrar pedagogiken för gruppen så att den motsvarar barnets behov bättre. Vid planeringen och bedömningen av pedagogiska stödformer utnyttjas förutom barnets plan för småbarnspedagogik även verktyget för verksamhetssätt för och bedömning av pedagogiskt stöd, samt vid behov utlåtanden av experter som deltar i barnets ärenden.

Med **vårdinriktade stödformer** avses metoder för att tillgodose vården, omsorgen och hjälpen som barnet behöver. Barnets behov av hälso- och sjukvård beaktas som en del av de vårdinriktade stödformerna. Dessa kan till exempel vara behov och hjälpmedel för vården av barnets långvariga sjukdom, medicinering, kost och rörlighet. Vårdmetoderna som barnet behöver registreras i barnets plan för småbarnspedagogik och för medicineringen upprättas en plan för läkemedelsbehandling för barnet. Ansvaret och arbetsfördelningen för det vårdinriktade stödet avtalas barnspecifikt.

Strukturella stödformer kan tilldelas en grupp, om de pedagogiska och/eller vårdinriktade stödformer som barnet behöver inte annars kan förverkligas. Vid tilldelningen av strukturellt stöd beaktas både det enskilda barnets behov och gruppens helhetssituation. Om det i barnets plan för småbarnspedagogik och i det sektorsövergripande samarbetet bedöms att det för att svara på barnets behov av stöd förutsätts en form eller former av strukturellt stöd, utreder specialläraren inom småbarnspedagogik och daghemsföreståndaren tillsammans vilka stödformer som kan användas för att svara på stödbehovet med hjälp av de resurser som redan finns i verksamhetsenheten. Daghemsföreståndaren leder resurstilldelningen på verksamhetsnivå så att de på bästa möjliga sätt svarar på det behov som uppstår i grupperna.

Vid behov gör daghemsföreståndaren och specialläraren inom småbarnspedagogik ett förslag om att öka eller tilldela strukturella stödformer. Förslaget riktas till arbetsgruppen inom stöd för barnet, som granskar helheten av behovet av strukturella stödåtgärder och ger en rekommendation om strukturella stödformer som grund för förvaltningsbeslutet. Servicechefen inom stöd för barnet fattar förvaltningsbeslutet. Ett tidsbegränsat förvaltningsbeslut fattas om de strukturella stödformerna.

De strukturella stödformerna i Borgå är

- stärkande av personalens kompetens och specialpedagogiska kompetens i anknytning till förverkligandet av stödet med hjälp av utbildning och experter

- lösningar för personalens dimensionering och struktur (barnskötare inom stöd för barnet)
- lösningar för barngruppens storlek och struktur (resurskoefficient 2)
- stärkande av närvaron av specialläraren inom småbarnspedagogik på småbarnspedagogikens verksamhetsställe/i gruppen för småbarnspedagogik
- tolknings- och assistenttjänster, användning av hjälpmedel och beaktande av tillgänglighet.

Vid bildandet av en barngrupp beaktas barnets bästa för de barn som behöver stöd, behovet av stöd och stödnivå samt att målen som ställts upp för småbarnspedagogiken kan uppnås i gruppen. När ett barn får starkt intensifierat stöd inom ett område, eller lindrigare intensifierat stöd inom flera områden av utvecklingen, har barnet rätt till en resurskoefficient. Målet är att man kan förverkliga barnets stöd enligt barnets behov och uppnå de mål som ställts upp för småbarnspedagogiken i gruppen. Ett (1) barn som behöver stöd fyller kalkylmässigt platserna för två barn i gruppen.

En personalresurs kan beviljas för en grupp på basis av behovet av stöd för ett eller flera barn. Den kan beviljas om behovet av stöd är kontinuerligt, intensivt, omfattande och långvarigt.

5.4. Bedömning av stödet för barnet

Stödet för barnet ska utvärderas på alla stödnivåer inom småbarnspedagogiken¹²⁷. Barnets behov av stöd, hur väl stödet räcker till och hur det genomförs ska bedömas efter behov, men ändå minst en gång om året, till exempel i samband med att barnets plan för småbarnspedagogik ses över, när stödbehovet förändras eller när det sker ändringar i lärmiljön. Processen med bedömningen av barnets behov av stöd kan påbörjas utifrån iakttagelser som gjorts av personalen inom småbarnspedagogiken. Initiativet kan också komma från vårdnadshavaren, barnrådgivningen eller personalen inom social- och hälsovården.

När man granskar stödet för barnet som helhet ska man bedöma från fall till fall vilka lösningar som bäst tillgodoser barnets bästa. Vid bedömningen av stödbehovet, stödåtgärderna och när stödet genomförs ska man beakta barnets åsikter och önskemål och samarbeta med vårdnadshavaren¹²⁸.

En speciallärare inom småbarnspedagogik deltar i den utsträckning det behövs i bedömningen av barnets behov av stöd. Social- och hälsovårdsmyndigheterna ska delta i bedömningen på begäran av anordnaren av småbarnspedagogik, om bedömningen av stödbehovet och motiveringen av stödlösningarna förutsätter även annan sakkunskap än sådan pedagogisk sakkunskap som personalen inom småbarnspedagogiken innehar.

Planen för småbarnspedagogiken är ett verktyg för bedömningen av stödbehovet, med vilken man bedömer och dokumenterar i vilka situationer barnet behöver mer individuellt stöd och vilket stöd barnet kan ha nytta av. Läraren inom småbarnspedagogiken gör anteckningarna. Bedömningen av stödbehovet åtföljs alltid av en plan för förverkligandet av stödet. Stödet för barnet planeras som en direkt del av gruppens verksamhet, och i gruppens plan för småbarnspedagogik beaktas de enskilda barnens behov av stöd. Läraren inom småbarnspedagogiken bedömer och preciserar

¹²⁷ Lag om småbarnspedagogik 15 a och d §

¹²⁸ Lag om småbarnspedagogik 15 d § och 20 §

alltid barnets plan för småbarnspedagogik vid behov och säkerställer på så sätt att barnets förändrade behov av stöd och hur de ska tillgodoses beaktas i gruppens pedagogiska verksamhet.

5.5. Barnets plan för småbarnspedagogik i samband med stöd

Barnets behov av stöd det vill säga stödnivån, stödformerna och hur de ska genomföras samt ansvars- och arbetsfördelningen när det gäller stödet ska antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik¹²⁹. En person som har behörighet som lärare inom småbarnspedagogik och/ eller speciallärare inom småbarnspedagogik ansvarar för att göra upp och utvärdera planen i samarbete med den övriga personalen och barnets vårdnadshavare. Personalen har i uppgift att stödja vårdnadshavarens och barnets delaktighet när planen görs upp och utvärderas. Målet är att fungera i samförstånd med barnet och vårdnadshavaren. Barnets åsikt ska klarläggas och beaktas då planen görs upp och utvärderas (kapitel 1.3).

Stödbehovet och hur stödet genomförs ska bedömas och planen ska granskas efter behov minst en gång om året eller när stödbehovet förändras¹³⁰. Hur målen för verksamheten har uppnåtts ska antecknas i planen och målen ska ändras så att de motsvarar barnets förändrade stödbehov. Om behovet av stöd och stödåtgärderna har upphört ska detta antecknas i planen. En bedömning av barnets behov av stöd görs också alltid då barnet börjar i förskoleundervisningen. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan föreskrivs om stöd för barnets växande och lärande för barn i förskoleundervisningen. När det gäller småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen ska eventuellt stöd samordnas med det stöd som ges i förskoleundervisningen och antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik.

Före intensifierat eller särskilt stöd påbörjas ska en utvärdering av eventuella tidigare stödåtgärder och deras effekt antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. Utvärderingen ska innehålla en beskrivning av stödåtgärderna och av utvärderingen och utvecklingen av deras effekt. Utvärderingen ska också innehålla en motivering för vilka stödåtgärder barnet skulle ha nytta av och vilka som på bästa sätt individuellt tillgodoser barnets bästa¹³¹.

Barnets plan för småbarnspedagogik används när man fattar ett förvaltningsbeslut om intensifierat eller särskilt stöd eller om stödtjänster¹³². Om en bedömning av barnets behov av stöd har gjorts i barnets plan för småbarnspedagogiken, ska denna bedömning beaktas när ett förvaltningsbeslut om intensifierat eller särskilt stöd eller ett beslut om stödtjänster fattas. Barnets plan för småbarnspedagogik ska uppdateras så att den motsvarar innehållet i förvaltningsbeslutet.

Då ett barn får stöd i småbarnspedagogiken ska det i barnets plan för småbarnspedagogik, förutom det som står beskrivet i kapitel 1.3, antecknas följande:

Pedagogiska stödformer

- lösningar som berör strukturer och dagliga rutiner inom småbarnspedagogiken
- lösningar som gäller lärmiljöerna
- behövliga specialpedagogiska metoder
- metoder för växelverkan och kommunikation, till exempel användning av tecken och bilder
- verksamhetssätt för att barnet ska kunna vara del av barngruppens verksamhet, till exempel beaktande av hinderfrihet.

Strukturella stödformer

129 Lag om småbarnspedagogik 15 d § ja 23 §

130 Lag om småbarnspedagogik 15 d § och 23 §

131 RP 148/2021 rd, s. 36

132 Lag om småbarnspedagogik 15 e §

- att stärka kunskaper och den specialpedagogiska kompetensen som berör genomförandet av stödet
- lösningar angående personaldimensioneringen och personalstrukturen
- lösningar angående barngruppens storlek och gruppstrukturen
- tolknings- och assistenttjänster samt användning av hjälpmedel
- små- eller specialgrupp eller annan behövlig grupsammansättning
- konsultation eller undervisning som ges på deltid eller heltid av en speciallärare inom småbarnspedagogik.

Vårdinriktade stödformer

- metoder som berör vård, omsorg och assistans
- verksamhet som tillgodoser behov av hälso- och sjukvård, till exempel hjälpmedel och assistans som hänför sig till vård av barnets långtidssjukdomar, medicinering, kost och rörlighet.

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

- samarbete med barnet och vårdnadshavaren
- ansvarsfördelning när det gäller hur stödet för barnet genomförs
- tjänster som tillhandahålls av specialister
- handledning och rådgivning av sakkunniga inom social- och hälsovården och andra sakkunniga
- eventuella transportarrangemang och vem som ansvarar för dem.

Utvärdering av effekten av stödet

- uppföljning av stödbehovet, hur väl det räcker till och hur det genomförs
- utvärdering av stödåtgärdernas effekt, slutsatser som dras och åtgärder som vidtas utifrån utvärderingen samt tidpunkter för utvärderingen.

I barnets plan för småbarnspedagogik ska även antecknas eventuella social- och hälsovårdstjänster, till exempel rehabilitering för barnet, om det är relevant med tanke på anordnandet av småbarnspedagogiken för barnet¹³³.

Utarbetandet av barnets plan för småbarnspedagogik beskrivs i avsnitt 1.3. (Barnet börjar inom småbarnspedagogiken och utarbetande av barnets plan för småbarnspedagogik).

Planen för intensifierat/särskilt stöd utarbetas som en del av barnets plan för småbarnspedagogik i samarbete med vårdnadshavaren. Barnet hörs med beaktande av barnets utveckling, åldersnivå och förmåga. Vid behov ger specialläraren inom småbarnspedagogik stöd vid utarbetandet av planen och sektorsövergripande samarbete bedrivs i samband med utarbetandet. I planen för småbarnspedagogik antecknas nivån på barnets stöd, stödformerna, stödtjänsterna samt förverkligandet av stödet och de ansvar och den arbetsfördelning som hänför sig till detta. Läraren inom småbarnspedagogiken antecknar målen och åtgärderna relaterade till stödet i barnets plan för småbarnspedagogik inom en månad efter att barnet börjat inom småbarnspedagogiken eller efter att behovet av stöd identifierats.

¹³³ RP 148/2021 rd, s. 37

Behovet av stöd och förverkligandet av stödet bedöms regelbundet i samarbete med vårdnadshavaren och alltid när behovet av stöd förändras. I planen antecknas också om målen för verksamheten har ändrats, om målen har uppnåtts eller om stödbehovet och åtgärderna i anknytning till det har upphört. Läraren inom småbarnspedagogiken i samarbete med den övriga personalen ansvarar för utarbetandet av planen för småbarnspedagogik och utvärderingen av den under stödtiden. Specialläraren inom småbarnspedagogik deltar i utarbetandet och utvärderingen av planen som expert inom specialpedagogik.

Om barnet deltar i småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen, ska stödet samordnas och antecknas även i läroplanen för intensifierat stöd inom barnets förskoleundervisning eller i planen för ordnande av individuell undervisning (IP).

Inom klubbverksamheten i den öppna småbarnspedagogiken utarbetas en plan för småbarnspedagogiken när stödåtgärder finns med i anordnandet och genomförandet av småbarnspedagogiken. Servicechefen för småbarnspedagogiken och specialläraren inom småbarnspedagogiken kan vid behov ge vägledning vid utarbetandet av stödplanen. Familjedagvårdarna får vägledning i att utarbeta stödplanen för barnet av närchefen, en expert inom småbarnspedagogik och/eller en speciallärare inom småbarnspedagogik.

Inom den privata småbarnspedagogiken förbinder sig den privata serviceproducenten till verksamhet enligt den nationella och den kommunala planen för småbarnspedagogik. Den privata serviceproducenten ser till att personalen har tillräcklig kompetens i antecknandet om stöd samt möjlighet till specialpedagogisk konsultation.

5.6. Beslut om intensifierat och särskilt stöd samt stödtjänster

Anordnaren av småbarnspedagogik ska utan dröjsmål fatta ett förvaltningsbeslut där man beslutar om intensifierat eller särskilt stöd eller om stödtjänster för barnet utifrån en bedömning av behovet av stöd¹³⁴. I förfarings sättet för förvaltningsbeslutet ska förvaltningslagen tillämpas. Innan beslutet fattas ska anordnaren av småbarnspedagogik höra barnets vårdnadshavare eller en annan laglig företrädare¹³⁵. Även barnets vårdnadshavare kan ansöka om intensifierat eller särskilt stöd för barnet¹³⁶. Förvaltningsbeslutet fattas av kommunen som ansvarar för anordnandet av småbarnspedagogiken och beslutet är i kraft tills vidare. En besväransvisning ska fogas till beslutet, eftersom vårdnadshavaren kan söka ändring i beslutet genom besvär¹³⁷. Ett beslut ska alltid motiveras¹³⁸. Förvaltningsbeslutet ska ändras eller upphävas om behovet av stöd förändras¹³⁹.

I beslutet om intensifierat och särskilt stöd ska man ange och besluta om följande:

- stödformer
- verksamhetsstället inom småbarnspedagogik
- stödtjänster¹⁴⁰.

Om det inte fattas ett beslut om intensifierat eller särskilt stöd för barnet, ska ett separat förvaltningsbeslut om stödtjänster fattas. I beslutet ska man ange och besluta om följande:

- stödtjänster¹⁴¹.

134 Lag om småbarnspedagogik 15 e §

135 Förvaltningslag 34 §

136 RP 148/2021 rd, s. 37

137 Lag om småbarnspedagogik 62 §

138 Förvaltningslag 34 §, 45 § 1 mom., 47 § och lag om småbarnspedagogik 15 a §

139 RP 148/2021 rd, s. 37

140 RP 148/2021 rd, s. 37

141 Lag om småbarnspedagogik 15 c och e §

För ett barn som deltar i privat småbarnspedagogik som omfattas av lagen om småbarnspedagogik ska förvaltningsbeslutet fattas på serviceproducentens förslag i kommunen där verksamhetsstället finns¹⁴². Om småbarnspedagogiken för barnet ordnas som köpt tjänst ska förvaltningsbeslutet fattas av kommunen som har ansvar för anordnandet av småbarnspedagogiken. Även kommunen som har beviljat servicesedel ska fatta förvaltningsbeslut om stöd¹⁴³.

Barnets småbarnspedagogik kan ordnas av flera än en anordnare av småbarnspedagogik. Om barnet deltar i småbarnspedagogik som ordnas av två olika kommuner, till exempel på grund av växelvist boende, ska ett förvaltningsbeslut fattas separat av båda kommunerna. Anordnarna av småbarnspedagogik har i en sådan situation skyldighet att utifrån barnets bästa planera, genomföra och utvärdera stödet i samarbete. Varje aktör ska fatta ett eget förvaltningsbeslut.

Förvaltningsbeslut om intensifierat eller särskilt stöd eller om stödtjänster ska verkställas omedelbart. Beslutet kan verkställas även om det inte har vunnit laga kraft. Verkställigheten innan beslutet har vunnit laga kraft är av central betydelse med tanke på rättsskyddet. Genom ett beslut kan man inte besluta om social- och hälsojourer för barnet, såsom hjälpmedel för medicinsk rehabilitering eller service och stödåtgärder enligt handikappserviceagen.

Barnets behov av stöd, hur väl stödet räcker till och hur det genomförs ska bedömas efter behov (se kapitel 5.4). Förvaltningsbeslutet ska ändras eller upphävas om behovet av stöd förändras i samband med att barnets plan för småbarnspedagogik ses över eller i samband med övrig utvärdering.

5.6.1. Beslutsfattande om stöd och stödtjänster i Borgå

Beredningen av beslutet om intensifierat och särskilt stöd inleds med en bedömning av det stöd barnet behöver vid ett sektorsövergripande samarbetsmöte. Vårdnadshavaren hörs i det sektorsövergripande samarbetsmötet. Läraren och specialläraren inom småbarnspedagogik antecknar de centralaste frågorna i anknytning till behovet av stöd i barnets plan för småbarnspedagogik.

Därefter ger läraren inom småbarnspedagogiken, i samarbete med vårdnadshavaren och närchefen på småbarnspedagogikens verksamhetsställe, ett förslag om intensifierat/särskilt stöd eller om stödtjänster för allmänt stöd för förvaltningsbeslut. Till förslaget bifogas vid behov expertutlåtanden som är centrala för barnets småbarnspedagogik och som kan användas som stöd i beslutsfattandet om barnets stöd. Till förslaget för ett barn som inleder förskoleundervisningen bifogas en pedagogisk bedömning, som läraren inom småbarnspedagogiken ansvarar för.

Förslaget lämnas via specialläraren inom småbarnspedagogik till servicechefen inom stöd för barnet, som fattar förvaltningsbeslutet. Förvaltningsbeslutet bifogas till uppgifterna om barnet i verksamhetsstyrningssystemet. Intensifierat och särskilt stöd granskas regelbundet. Ett nytt förvaltningsbeslut fattas, om behovet av stöd ändras vid granskningen av barnets plan för småbarnspedagogik eller vid någon annan bedömning, eller om platsen för småbarnspedagogiken ändras.

¹⁴² Lag om småbarnspedagogik 15 e §

¹⁴³ RP 148/2021 rd, s. 38

Vid övergången till förskoleundervisningen bedöms stödet på nytt i enlighet med lagen om grundläggande utbildning. När ett barn deltar i kompletterande småbarnspedagogik utöver förskoleundervisningen fattas ett förvaltningsbeslut om intensifierat och särskilt stöd och behövliga stödtjänster i enlighet med både lagen om grundläggande utbildning och lagen om småbarnspedagogik.

Utkast

6. Småbarnspedagogik som baserar sig på en alternativ pedagogik eller en särskild åskådning

All småbarnspedagogisk verksamhet ska följa de allmänna mål och riktlinjer som fastställs i lagen, i överenskommelser och i dessa grunder för planen för småbarnspedagogik. Dessa mål och riktlinjer gäller även småbarnspedagogisk verksamhet som baserar sig på en alternativ pedagogik eller en särskild åskådning.

Anordnaren av småbarnspedagogik kan erbjuda småbarnspedagogiska tjänster som baserar sig på en alternativ pedagogik eller särskild åskådning. Sådana är till exempel Steiner-, Montessori-, Freinet- och Reggio Emilia pedagogiken, eller småbarnspedagogiska tjänster som baserar sig på en viss åskådning.

Då vårdnadshavaren väljer en småbarnspedagogisk tjänst som baserar sig på en alternativ pedagogik eller en särskild åskådning ska vårdnadshavaren få tillräckligt med information om verksamhetens särskilda mål och värderingar.

PORVOO BORGÅ

I Borgå verkar privata daghem som baserar sig på en alternativ pedagogik eller en särskild åskådning:

- det finskspråkiga Steinerdaghemmet Päivänsäde
- det svenskspråkiga daghemmet Regnbågen, som har en Steinerpedagogisk inriktning
- Frälsningsarméns daghem Solhem, som har en kristen inriktning
- Borgå engelskspråkiga daghem som erbjuder tvåspråkig småbarnspedagogik (engelska) med kristen inriktning.
- det finskspråkiga daghemmet Lillat, fostran enligt evangelisk-lutherska kyrkan i Finland

7. Utvärdering och utveckling av verksamheten inom småbarnspedagogiken

Syftet med utvärderingen av verksamheten är att stödja genomförandet av lagen om småbarnspedagogik och planerna för småbarnspedagogik samt att utveckla småbarnspedagogiken. Anordnaren av småbarnspedagogik ska enligt lagen om småbarnspedagogik¹⁴⁴ utvärdera sin verksamhet samt delta i utomstående utvärdering av sin verksamhet. Utvärderingen av verksamheten ska genomföras systematiskt och regelbundet. Systematisk utvärdering förutsätter att anordnaren har ett fungerande system för utvärdering. Med hjälp av utvärderingen ska kvaliteten på småbarnspedagogiken främjas, verksamhetens styrkor och utvecklingsbehov synliggöras och verksamheten utvecklas.

7.1. Utvärdering och utveckling av den pedagogiska verksamheten

Syftet med utvärderingen av den pedagogiska verksamheten är att utveckla småbarnspedagogiken och förbättra förutsättningarna för barnens utveckling och lärande¹⁴⁵. Uppföljning, regelbunden utvärdering och utveckling av den lokala planen för småbarnspedagogik och barnets plan för småbarnspedagogik är en del av detta uppdrag. Verksamheten inom småbarnspedagogiken ska utvärderas och utvecklas på nationell nivå samt ur anordnar-, enhets- och individperspektiv.

Utvärderingen på nationell nivå har som uppdrag att stödja anordnarna av småbarnspedagogik i frågor som rör utvärdering och kvalitetshantering. De nationella utvärderingarna främjar utvecklingen av småbarnspedagogiken på lokal, regional och nationell nivå¹⁴⁶. Resultaten från utvärderingarna kan även användas i internationella jämförelser.

Anordnaren av småbarnspedagogik ska regelbundet följa upp och utvärdera planerna för småbarnspedagogik och hur de har genomförts inom de olika verksamhetsformerna. Anordnaren av småbarnspedagogik bestämmer själv vilka metoder som ska användas vid utvärderingen på anordnar- och enhetsnivå. Det är viktigt att de lokala beslutsfattarna, vårdnadshavarna och personalen inom småbarnspedagogiken har aktuell information om hur småbarnspedagogiken genomförs och om dess kvalitet. De centrala resultaten av utvärderingarna ska publiceras¹⁴⁷. Utvärderingen på anordnar- och enhetsnivå är en central del av ledarskapet och av utvecklingen inom den småbarnspedagogiska verksamheten på lokal nivå. Barnen och deras vårdnadshavare ska regelbundet ges möjlighet att delta i utvärderingen av småbarnspedagogiken¹⁴⁸.

Personalens målinriktade och systematiska självvärdering har en central roll i att upprätthålla och utveckla kvaliteten inom småbarnspedagogiken. Utvärderingen kan fokusera på bland annat personalens kommunikation med barnen, stämningen i gruppen, pedagogiska arbetssätt, verksamhetens innehåll eller lärmiljöerna. Hur stödet för barnet (kapitel 5) genomförs ska vara ett centralt föremål för utvärderingen.

Utvärderingen på individnivå innebär utvärdering av hur barnens planer för småbarnspedagogik genomförs. Det är alltid viktigt att utvärdera genomförandet av barnets plan för småbarnspedagogik innan den uppdateras eller en ny plan utarbetas. I samband med utvärderingen ska barnet, vårdnadshavaren och personalen fundera över hur verksamhetens mål

144 Lag om småbarnspedagogik 24 §

145 Lag om småbarnspedagogik 24 §

146 Lag om Nationella centret för utbildningsutvärdering 1 § (1295/2013)

147 Lag om småbarnspedagogik 24 §

148 Lag om småbarnspedagogik 20 §

och de överenskommelser som man gemensamt skrivit in i planen har beaktats och uppnåtts i verksamheten inom småbarnspedagogiken. Utvärderingen av stödet för barnet ska ingå i barnets plan för småbarnspedagogik. Denna del av utvärderingsuppdraget beskrivs närmare i kapitel 5.

De frågor som ska avgöras på lokal nivå och som beskrivs i slutet av varje kapitel i grunderna för planen för småbarnspedagogik, ska styra utarbetandet av den lokala planen för småbarnspedagogik samt utvärderingen och genomförandet av den. Anordnaren av småbarnspedagogik ska granska sin plan för småbarnspedagogik och förbättra dess kvalitet och ändamålsenlighet. Även de lokala behoven och resultaten från utvecklingsarbetet styr utvärderingen.

Anordnaren av småbarnspedagogik följer och utvärderar utvecklingen av verksamhetskulturen och förverkligandet av den pedagogiska verksamheten med hjälp av enheternas årsplan och verksamhetsberättelser. I kvalitetsplanen för småbarnspedagogiken beskrivs kvalitetsbedömningens helhet och utvärderingssätten. Utvärderingssystemet Valssi används för att systematiskt utvärdera hela verksamheten inom småbarnspedagogiken.

Personalen utvärderar och utvecklar kontinuerligt den pedagogiska verksamheten. Den pedagogiska planen fungerar som ett verktyg för utvärdering och dokumentation av verksamheten på gruppnivå. Barnens utvärdering av småbarnspedagogiken sker i den dagliga verksamheten. Vårdnadshavarna och personalen samlar barnens åsikter och erfarenheter om verksamheten, och denna information används i utvecklingsarbetet. I barnets plan för småbarnspedagogik dokumenteras både barnens och vårdnadshavarnas utvärdering av verksamheten. Den respons som barnen och vårdnadshavarna ger ska beaktas i utvecklingen av gruppens verksamhet.

Närchefen ansvarar tillsammans med enhetens pedagogiska team samt teamansvariga för en kontinuerlig utvärdering och utveckling av den pedagogiska verksamheten. Enheterna kan också självständigt utnyttja de olika verktygen i utvärderingssystemet Valssi på enhets- eller gruppnivå.

De olika områdenas ansvars-/kontaktpersoner och arbetsgruppsrepresentanter samt cheferna förmedlar erfarenheter och respons om den pedagogiska verksamheten och utvecklingen av till tjänsterna inom småbarnspedagogik.

Enkäter riktade till vårdnadshavarna genomförs minst tre års mellanrum. Verksamhetssätt och rutiner utvärderas tillsammans med olika aktörer och samarbetspartner inom överenskomna strukturer, såsom arbetsgrupper. Vid utarbetande eller uppdatering av den lokala planen för småbarnspedagogik samlar man in respons och information om utvecklingsbehov från anställda och andra aktörer.

Utvärderingen och feedbackens resultat behandlas och genomförandet av utvecklingsåtgärder följs upp i bl.a. ledargruppen för småbarnspedagogik i enheterna. Klienterna och beslutsfattarna informeras om de centrala resultaten. Den årliga kvalitetsrapporten lämnas till nämnden för växande och lärande efter verksamhetsåret på hösten.